Jaarverslag 2025

Stichting
Het Drentse Landschap

Het Drentse Landschap

Jaarverslag 2025

Stichting Het Drentse Landschap

Missie

Stichting Het Drentse Landschap is opgericht op 11 juni 1934. Ze wil ervoor zorgen dat Drenthe mooi en leefbaar blijft. Dat doet Het Drentse Landschap door het aankopen en goed beheren van (natuur)terreinen en cultuurhistorisch waardevolle objecten als boerderijen en kerken. Ook verzorgt ze educatie en voorlichting over de waarde van natuur, landschap en erfgoed.

Strategisch beleid

Het Drentse Landschap vindt het belangrijk dat er een groot draagvlak is voor de bescherming van de natuur, het landschap en de cultuur in Drenthe. Daarom opereert ze op veel verschillende werkvelden en zal ze zo nodig haar werkveld verbreden. Op deze wijze wil Het Drentse Landschap haar positie in de sectoren natuurbeheer en cultureel erfgoed versterken, zowel bij de politiek, de overheden en aanverwante organisaties als bij de Drentse bevolking.

Richtlijn

Dit jaarverslag is opgesteld volgens de Richtlijn van de Raad voor de Jaarverslaggeving en voldoet daarmee aan de eisen van het CBF-Keur.

Stichting Het Drentse Landschap
Kloosterstraat 5
9401 KD Assen
www.drentslandschap.nl

Stichting Het Drentse Landschap behartigt ook de belangen van:

- Stichting Oude Drentse Kerken
- Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds
- Stichting Fonds Onrendabele Monumenten Drenthe
- Stichting Museum De Buitenplaats
- Stichting Het Nijsinghhuis
- Fonds 'Ter nagedachtenis Cor van Vrede'

Inhoud

Voorwoord *5*
Verslag Raad van Toezicht *9*
Kengetallen *12*

1 Natuur en landschap
1.1 Projecten *14*
1.2 Grondverwerving *17*
1.3 Onderzoek en beheerevaluatie *19*
1.4 Beheer natuurgebieden *21*
1.5 Beleidsontwikkeling *24*
1.6 Belangenbehartiging *25*

2 Monumenten
2.1 Projecten *28*
2.2 Verwerving *31*
2.3 Beheer gebouwen en erven *32*
2.4 Beleidsontwikkeling en belangenbehartiging *34*

3 Contact met de samenleving
3.1 Projecten *38*
3.2 Steun aan Het Drentse Landschap *40*
3.3 Activiteiten *43*
3.4 Recreatie *45*
3.5 Kwartaalbladen *47*
3.6 Platform Roeg! *47*
3.7 Vrijwilligers *49*
3.8 Beleid en belangenbehartiging *50*

4 Organisatie en personeelsbeleid
4.1 Organisatie *54*
4.2 Personeelsbeleid *56*

5 Jaarrekening 2025
5.1 Financiën *60*
5.2 Risicomatrix, risk response en risicobeleid *62*
5.3 Verantwoordelijkheidsverklaring *66*
5.4 Jaarrekening *68*
5.5 Begroting 2026 *96*
5.6 Accountantsverklaring *98*

Bijlagen
1 Samenstelling bestuur en commissies 102
2 Organisatieschema Het Drentse Landschap 103
3 Overzicht natuurgebieden 104
4 Overzicht gebouwen 105
5 Overzicht archeologische objecten 108
6 Overzicht beelden 109
7 Overzicht deelname overlegstructuren 110
8 Overzicht bedrijfssponsoren 112

Colofon

Uitgave
Stichting Het Drentse Landschap
Assen, mei 2026

Coördinatie
Paulien Zomer

Tekstcorrectie
Redactiebureau Marita Weener

Fotografie
Bart Dijk p. 43
Sake Elzinga p. 6, 27, 29, 31, 59
Lineke Huizing p. 15, 19, 47
Ellen de Jong p. 11
Hans Jongman p. 32
Monique Kok p. 28
Karla Leeftink p. 53
Henny Leijtens p. 18
Joop van der Merbel p. 64
Luut Niemeijer p. 5, 10
René Oosterhuis p. 26
Arjen de Ruiter p. 34
Hanna Schipper p. 37, 38, 40, 41, 49
Jacqueline Speelman p. 17, 101
Derk Ter Heide p. 13, 22
Frank van der Velden p. 36
Wies Vink p. 18, 67
Paulien Zomer cover, p. 23, 39, 45, 52, 57

Vormgeving en infographics
André Diepgrond / In Ontwerp

Voorwoord

Nieuwe strategische koers

Een belangrijke rode draad in 2025 was de voorbereiding van een nieuw meerjarenbeleidsplan. We stonden stil bij vragen als: *Welke strategische koers kiezen we? Wat worden onze missie, visie en kernwaarden voor de komende jaren?* Hoewel we al snel concludeerden dat een volledige koerswijziging niet nodig was, hebben we samen met medewerkers, vrijwilligers, beschermers en stakeholders zorgvuldig nagedacht over prioriteiten voor de toekomst. Ook onderzochten we hoe we ons als organisatie willen positioneren.

Samen met de andere Provinciale Landschappen, verenigd in LandschappenNL, ontwikkelden we in 2025 een gezamenlijke basis voor onze positionering. We delen immers dezelfde missie en richten ons op dezelfde doelgroepen. Centrale gedachte is dat het landschap een thuis is dat bescherming verdient. Het landschap biedt een leefbare omgeving en geeft mensen herkenning en verbondenheid.

Voor LandschappenNL is hieruit de merkbelofte 'Welkom thuis' ontstaan. Een van de ambities hierbij is het versterken van het contact met mensen in de regio's. Het Drentse Landschap heeft deze landelijke merkbelofte vertaald naar een eigen positioneringsverhaal. Hieruit is de belofte 'Ons thuis. Voor altijd' bepaald. In 2026 wordt dit verder uitgewerkt en gekoppeld aan een nieuwe huisstijl.

Natuur

De staat van de natuur in Drenthe is in 2025 verder onder druk komen te staan. De realisatie van het Natuur Netwerk Nederland stagneert, waardoor de deadline van 2027 niet wordt gehaald. Daarnaast blijft de stikstofneerslag een groot probleem, terwijl daadkrachtige oplossingen nog onvoldoende van de grond komen.

Deze ontwikkelingen hebben invloed op ons werk. Het wordt steeds complexer om de kwaliteit van de natuur op niveau te houden. Niet alleen stikstof en klimaatverandering spelen een rol; ook de aanwezigheid van de wolf brengt, zoals we al in het vorige jaarverslag meldden, veel zorgen met zich mee. Gelukkig zijn de aanvallen op ons vee sterk afgenomen dankzij effectieve maatregelen. Daarnaast onderzoeken we nieuwe vormen van beheer waarmee we in de toekomst de kwaliteit weer kunnen versterken. Deze aanpak vraagt echter wel om extra middelen.

Een positief punt was dat Het Drentse Landschap in 2025 opnieuw de SNL-certificering voor een periode van zes jaar ontving. Deze certificering is noodzakelijk voor het verkrijgen van beheersubsidies en zorgt samen met monitoring en voortgangsgesprekken met de provincie voor borging van natuurkwaliteit en maatschappelijke legitimiteit.

Ook vierden we in april de feestelijke opening van natuurgebied Noordma bij Zuidlaren. De inrichting maakt de moerasdelta aan de zuidzijde van het Zuidlaardermeer compleet, zoals beoogd in de Hunze-visie uit 1995. Samen met Tusschenwater ontstaat een langgerekt nat moerasgebied dat bijdraagt aan een robuuster watersysteem, meer biodiversiteit en een vertraagde afvoer van water naar het meer.

Erfgoed

Het Drentse Landschap beheert honderden cultuurhistorisch waardevolle objecten, waaronder hunebedden, havezaten, molens, boerderijen en historische tuinen. Daarmee zijn wij de grootste erfgoedbeheerder van Drenthe en de enige organisatie in de provincie die door het Rijk is erkend als Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM).

Toch merken we dat onze dubbele rol als natuur- én erfgoedorganisatie nog niet overal bekend is. Daarom ontwikkelden we in 2025 de Impactkaart Erfgoed. Deze kaart toont in één oogopslag welke erfgoederen wij beheren en hoe deze over Drenthe zijn verspreid. Het beheer van deze objecten is intensief en vraagt veel van onze mensen en middelen. Zonder de steun van vrijwilligers, particulieren, fondsen en overheden zouden we deze belangrijke taak niet kunnen uitvoeren. Erfgoed draagt niet alleen bij aan een mooie en leefbare omgeving, maar heeft ook maatschappelijke en economische waarde – iets wat de Impactkaart duidelijk laat zien.

Draagvlak

De waardering voor het werk van Het Drentse Landschap bleef ook in 2025 groot. Ruim 15.500 beschermers ondersteunden onze inzet en het aantal legaten en nalatenschappen bleef, net als in voorgaande jaren, hoog. Dankzij deze steun kunnen we extra investeren in het Drentse landschap.

Daarnaast zetten ruim 550 vrijwilligers zich afgelopen jaar met enorme betrokkenheid in voor onze natuurgebieden en erfgoedlocaties. Hun bijdrage maakt het mogelijk om veel extra's te doen om zo onze doelen te realiseren. We zijn dan ook zeer trots op deze grote betrokkenheid. In 2025 ontvingen we het bericht dat Het Drentse Landschap voldoet aan de normen voor Goede Doelen. Het CBF-keurmerk is voor ons een belangrijk teken van vertrouwen en versterkt ons imago. Het laat zien dat wij zorgvuldig omgaan met donaties en voldoen aan strenge kwaliteitseisen. We zijn dan ook bijzonder trots op het behalen van dit keurmerk.

Net als in voorgaande jaren hebben wij een bijdrage van de Postcode Loterij ontvangen. Wij voelen ons enorm gesterkt door deze substantiële jaarlijkse bijdrage aan ons werk.

Organisatie

Sinds 2022 werkt Het Drentse Landschap aan de verbetering van de bedrijfsprocessen. In 2025 zijn vrijwel alle financiële processen geborgd in AFAS en vindt optimalisatie plaats via interne controles. Dit bespaart tijd, vermindert fouten en biedt continu inzicht in de cijfers. Bovendien voldoen we hiermee aan de laatste wet- en regelgeving.

Het Drentse Landschap hanteert een proactief integriteitsbeleid om de betrouwbaarheid en reputatie van de organisatie te waarborgen. Dit beleid is gericht op het voorkomen van misstanden en het creëren van een veilige werkomgeving voor zowel medewerkers als vrijwilligers, waarbij integriteit, zorgvuldigheid en openheid de kernwaarden vormen. Gedetailleerde informatie over deze codes en onze toewijding aan naleving is publiekelijk beschikbaar op onze website: www.drentslandschap.nl/onze-organisatie-statuten-en-reglementen.

Uit intern onderzoek blijkt dat medewerkers met veel plezier bij Het Drentse Landschap werken. Wel zijn er verbeterpunten, zoals het versterken van interne en externe samenwerking en het verminderen van werkdruk in sommige teams. Er is een plan van aanpak opgesteld om deze aanbevelingen op een goede manier op te volgen.

Financiën

We hebben 2025 afgesloten met negatief resultaat van € 140.849 Bijzonder was dat we, zoals hierboven al benoemd, veel incidentele baten hebben ontvangen. Baten die we ook meteen weer konden verzilveren door het verwerven van gronden. De resultaten binnen de going concern laten een vrij constant beeld zien. Het negatieve resultaat is ontstaan door aankoop van meer gronden en gebouwen dan begroot.

Door het beter inrichten van onze financiële processen in AFAS en het sneller afsluiten van de kwartaalafsluitingen, hebben we nu sneller grip op waar we financieel staan. Verderop in dit jaarverslag in hoofdstuk 5 geven we een uitgebreide toelichting op de jaarcijfers.

Het Drentse Landschap voorziet een aantal risico's in 2026, bijvoorbeeld de toenemende kosten voor beheer. Niet alleen het natuurbeheer maar ook het onderhoud van onze monumenten. Een belangrijk middel om mogelijke toekomstige risico's adequaat aan te pakken is de aanwezigheid van een voldoende financiële buffer aan weerstandsvermogen. Het Drentse Landschap is een financieel gezonde organisatie en beschikt over een continuïteitsreserve. Daarnaast zijn de overige operationele risico's in voldoende mate afgedekt met bestemmingsreserves. Wilt u meer weten over ons risicomanagement? Lees dan paragraaf 5.2.

Vooruitblik

Bij het schrijven van dit jaarverslag heeft het nieuwe kabinet het regeerakkoord Aan de slag gepresenteerd. De eerste signalen zijn positief: er komt extra geld beschikbaar voor natuur en de landbouwtransitie. De uitwerking hiervan is echter nog niet volledig duidelijk, waardoor enig geduld nodig is. Ondertussen wordt in Drenthe hard gewerkt aan het programma Toekomstgericht Landelijk Gebied, gericht op het aanpakken van de stikstofproblematiek.

Samenwerking op basis van vertrouwen staat hierbij centraal. Alle betrokken partijen willen nu graag daadwerkelijk aan de slag. Het Drentse Landschap zal waar mogelijk haar verantwoordelijkheid nemen, met als uitgangspunt dat de natuur er altijd op vooruit moet gaan. Ook de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland blijft voor ons uiteraard topprioriteit houden.

Op het gebied van erfgoed liggen er eveneens grote opgaven. De stijgende kosten en lagere subsidies dwingen ons tot scherpe keuzes rondom verwerving, ontwikkeling en beheer. Een van de keuzes die we in 2025 al maakten, is het zelf uitvoeren van de restauratie van De Lindenhorst bij De Wijk. Hiermee besparen we kosten en krijgt het team Erfgoed de kans om samen een bijzonder project te realiseren.

Om goed voorbereid te zijn op de toekomst is het essentieel dat onze organisatie en bedrijfsvoering op orde zijn. De stappen die we in 2025 hebben gezet geven vertrouwen dat we op de juiste weg zijn. Het nieuwe Meerjarenbeleidsplan zal daarbij een belangrijk kompas vormen.

Begin 2026 ontving Het Drentse Landschap het bericht dat een oud-collega bij testament haar omvangrijke nalatenschap van enkele miljoenen aan onze stichting heeft toegekend. Ook heeft onze stichting in het 1e kwartaal van het nieuwe jaar het object Paardenlanden in het Reestdal met een kwalitatieve verplichting verkocht. We hadden de boerderij aangekocht vanwege de bijbehorende gronden die in het Natuur Netwerk Nederland liggen. Deze hebben we nu aan ons eigendom kunnen toevoegen waardoor we weer een klein stapje hebben kunnen zetten in het herstel van het ecosysteem.

Het succesvol beschermen van natuur, landschap en erfgoed vraagt voldoende middelen en gemotiveerde collega's en vrijwilligers. Ons gezamenlijke geloof dat we daadwerkelijk het verschil kunnen maken, vormt de drijvende kracht achter ons dagelijks werk. Samen laten we zien dat de kwaliteit van het Drentse landschap van essentiële waarde is voor een mooi Drenthe – een landschap waar steeds meer mensen zich thuis voelen.

Sonja van der Meer
Directeur-bestuurder
Stichting Het Drentse Landschap

Verslag Raad van Toezicht 2025

Algemeen
Het jaar 2025 kende wederom uitdagingen, maar ook nieuwe kansen voor de natuur in Drenthe. Hoewel het begin van het jaar gekenmerkt werd door een kabinet dat de prioriteit niet bij natuur had liggen, ontstond er met het aantreden van het kabinet-Jetten een positiever perspectief voor de aanpak van cruciale vraagstukken als stikstof en waterkwaliteit.

De Raad van Toezicht (RvT) heeft met zorg het maatschappelijk en politiek landschap gevolgd. We constateerden een zorgwekkende stilstand in het natuurbeleid door het ontbreken van structurele oplossingen voor stikstof, derogatie en de verslechterende waterkwaliteit in Drentse beken. Deze complexe problematiek vraagt om een integrale aanpak, waarin natuur, landbouw en landschap niet als gescheiden werelden worden gezien, maar als onderdelen van één duurzaam systeem. Een robuuste, klimaatbestendige waterhuishouding, een stevig natuurnetwerk en een rijke biodiversiteit, in combinatie met natuurinclusieve landbouw, zijn hierbij essentieel.

Gelukkig biedt de terugkeer van fondsen voor stikstof en agrarische bedrijfsbeëindiging, zoals aangekondigd door het nieuwe kabinet, hernieuwde hoop en concrete aanknopingspunten om te bouwen aan een duurzame toekomst voor onze natuur.

Wij zijn dankbaar voor de onverminderde inzet van onze medewerkers en de grote betrokkenheid van onze vrijwilligers en begunstigers. Zonder hen zou Het Drentse Landschap haar belangrijke werk niet kunnen verrichten.

Werkzaamheden van de Raad van Toezicht
In 2025 heeft de RvT vijfmaal vergaderd (vier reguliere vergaderingen en één extra vergadering) en diverse werkbezoeken afgelegd:

Intercollegiaal overleg
Er vonden inspirerende tweedaagse werkbezoeken plaats met It Fryske Gea, waarbij inzichten werden uitgewisseld over gedeelde vraagstukken en uiteenlopende oplossingen. Tevens is voor het derde achtereenvolgende jaar een gemeenschappelijke bijeenkomst georganiseerd met de RvT's van de Noordelijke Landschapsorganisaties, ditmaal gericht op natuurinclusieve landbouw en landschapsontwikkeling.

Locatiebezoeken
Een bezoek aan Veenhuizen, waar de directeur-bestuurder van Stichting De Nieuwe Rentmeester de RvT bijpraatte over de ontwikkelingen en toekomstplannen in Veenhuizen.

Bezoek aan Museum De Buitenplaats en het Nijsinghhuis in Eelde, welke in 2024 zijn overgedragen aan onze stichting. De RvT sprak met de zakelijk directeur van het Drents Museum (exploitant van De Buitenplaats) over de succesvolle samenwerking, de gestegen bezoekersaantallen en de veelbelovende toekomstplannen.

Strategische onderwerpen
De RvT heeft intensief overleg gevoerd over het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2026-2030, met aandacht voor de groeiende omvang en complexiteit van de organisatie en de impact van nieuwe technologieën en generaties.

Actuele vraagstukken
Belangrijke gespreksonderwerpen waren het overheidsbeleid, de herintrede van de wolf en de kwetsbaarheid van onze schaapskuddes. Mede dankzij extra financiering van de Provincie Drenthe kon extra personeel worden aangetrokken ter ondersteuning van onze herders.

Vastgoed en Erfgoed
Naast de reguliere behandeling van jaarrekening, jaarverslag en begroting, zijn grondaankopen en ruilingen geaccordeerd om natuurruimte te vergroten. Daarnaast is ingestemd om de kerk in Oosterhesselen, inclusief bruidsschat, over te nemen. De noodzaak tot het behoud van oude kerkgebouwen blijft een belangrijk, complex en financieel uitdagend vraagstuk. De RvT heeft ook discussies gevoerd over de verwerving van de Broken Circle en de Nabershof in Emmen.

Overleg met de directie

De voorzitter en vicevoorzitter van de RvT hebben vijfmaal apart overleg gevoerd met de directie ter voorbereiding van RvT-vergaderingen en voor de bespreking van inhoudelijke vraagstukken.

Auditcommissie

De auditcommissie, bestaande uit twee leden, heeft driemaal vergaderd. Zij heeft de RvT ondersteund en geadviseerd op het gebied van de financiële verantwoordelijkheid. Belangrijke onderwerpen waren de bespreking van de jaarrekening, de begroting, de tussentijdse cijfers, de implementatie van risicomanagement en de relatie met de externe accountant (Baker Tilly). Ook is aandacht besteed aan de samenstelling en kwaliteit van het vermogen, waardering en afschrijving van activa, frauderisico's en de subsidieafhankelijkheid. De observaties en aanbevelingen uit de Management Letter zijn besproken. Vertegenwoordigers van ABN AMRO en Triodos zijn uitgenodigd voor een toelichting op de beleggingsportefeuille. Besluiten tot aankoop van roerend en onroerend goed worden ter goedkeuring aan de gehele RvT voorgelegd.

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie, eveneens bestaande uit twee leden, heeft tweemaal vergaderd. Zij adviseert de RvT bij het invullen van het werkgeverschap van de directeur. Het jaarlijkse jaargesprek met de directeur is gevoerd, voorafgegaan door een consultatieronde bij het MT en de personeelsvertegenwoordiging. Met de directeur zijn onderwerpen als ongewenst gedrag, integriteit, fraude en belangenverstrengeling besproken. Ook is een verklaring opgesteld voor de verantwoording van Postcode Loterij-gelden. De beloningsscore (BSD) van de directeur, opgesteld volgens de nieuwe CBF-richtlijnen, valt ruim binnen de gestelde kaders.

Samenstelling en zelfevaluatie van de Raad van Toezicht

De samenstelling van de RvT is in 2025 ongewijzigd gebleven. De eerste termijn van twee leden loopt begin 2026 af; zij zullen worden herbenoemd voor een tweede termijn. De tweede termijn van drie leden loopt begin 2028 af; hun vervanging zal gefaseerd plaatsvinden eind 2026, juli 2027 en eind 2027.

Op 17 november 2025 heeft de zelfevaluatie van de RvT plaatsgevonden, opgedeeld in een deel zonder en een deel met de directeur-bestuurder. De RvT is tevreden over de onderlinge verhoudingen en communicatie. De adviesrol rond organisatieontwikkeling is verder uitgebouwd. Er is afgesproken meer aandacht te besteden aan de ambassadeursrol en het contact met de Wetenschappelijke Advies Commissie te intensiveren. De verhoudingen met de directie worden als goed, constructief en plezierig ervaren.

Geen vergoeding

De leden van de RvT ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden; zij fungeren als vrijwilligers. De opkomst bij vrijwel alle bijeenkomsten was 100%. De Governance-regels voor professionele organisaties en de richtlijnen van het CBF-keurmerk worden gehanteerd en opgevolgd.

Tot slot

Het Drentse Landschap heeft in 2025 wederom vele activiteiten succesvol gerealiseerd, een prestatie die mogelijk is gemaakt door de enorme inzet van onze medewerkers, vrijwilligers en begunstigers. De jaarlijkse, drukbezochte vrijwilligersbijeenkomst in Veenhuizen benadrukt hoe groot en divers onze groep vrijwilligers is . Wij bedanken hen voor hun grote betrokkenheid; zonder hun inzet zouden vele projecten en werkzaamheden onuitvoerbaar zijn. Wij zijn de medewerkers dankbaar voor hun flexibiliteit en toewijding in een jaar van veranderingen en uitdagingen. Verder bedanken wij onze beschermers en sponsoren voor hun onmisbare financiële bijdragen en ondersteuning.

Albert Bruins Slot
voorzitter Raad van Toezicht
Stichting Het Drentse Landschap

Kengetallen

Kengetallen Stichting Het Drentse Landschap 2025

	2024	2025
oppervlakte in eigendom en beheer (ha)	10.079,02	10.126
bouwwerken in eigendom	361	360*
kerken	6	7
molens	11	11
bezetting vakantiewoningen (%)	73,6	73,6
beschermers	16.113	15.784
vrijwilligers	560	555
vaste personeelsformatie (fte)	44,7	47,5
besteding doelstelling (%)	81,9	91,2
kosten eigen fondsenwerving (%)	0,8	7,3
kosten beheer / reguliere baten (%)	5,1	7,6

* De mutatie in het aantal bouwwerken (-1) betreft de verkoop van de niet meer te gebruiken werkschuur in Gasteren. Dit bouwwerk was niet meer bruikbaar voor bedrijfsdoeleinden en is derhalve afgestoten.

1 Natuur en landschap

1.1 Projecten

In 2025 heeft het team Natuur en Landschap gewerkt aan diverse projecten. Hieronder volgt een korte beschrijving van de belangrijkste projecten.

Hunzedal

In het kader van de gebiedsontwikkeling Hunzedal zijn stappen gezet in de voorbereiding en/of uitvoering van inrichtingsplannen voor verschillende deelgebieden:

- **Noordma bij De Groeve**: Dit project werd in maart 2025 opgeleverd. Al snel lieten veel vogelsoorten, waaronder o.a. kemphanen, en ook de bever zich zien. Hiermee is de inrichting van het Hunzedal, grenzend aan het Zuidlaardermeer, vrijwel voltooid. De analyse die moet leiden tot een beslissing over de waterhuishoudkundige verbinding van Tusschenwater met Noordma is in 2025 gestart en zal medio 2026 duidelijkheid moeten verschaffen.
- **Cluster N33** (Prolander als trekker): Op basis van ecohydrologisch onderzoek is in 2025 een schetsontwerp voor delen van het gebied uitgewerkt.
- **Achterste Diep**: Voor dit gebied, waar een pilot plaatsvindt om water- en natuurdoelstellingen te combineren met natuurinclusieve landbouw, is een schetsontwerp opgeleverd.
- **Boermastreek en Bronnegermaden**: Voor deze projecten kon in 2025 helaas weinig vooruitgang worden geboekt, omdat de benodigde grond, op enkele percelen na, nog niet verworven is. De vertraging van het project heeft geen financiële gevolgen voor Het Drentse Landschap.

Oude Diep

- **Landgoed Vossenberg, Eekmaten**: De inrichting van het beekdal van de Eekmaten, grenzend aan het landgoed, is eind 2025 uitgevoerd in samenwerking met Prolander en Waterschap Drents Overijsselse Delta. Hierbij is het Reigerveen aan de bovenloop gekoppeld, is een ondiepe slenk aangelegd en zijn sloten en greppels verondiept. Langs de oostrand is een lage kade aangelegd. Deze maatregelen vernatten de bovenloop en zorgen voor een vertraagde waterafvoer uit het gebied. Het aandeel vochtige en natte hooilanden en moeras zal zo toenemen.
- **Zuidmaten**: Voor Roode Brand-Zuidmaten in de middenloop van het Oude Diep is in 2025, met inbreng van Het Drentse Landschap, het schetsontwerp inclusief diverse voorbereidende onderzoeken afgerond.
- **Laage Veen**: De uitvoering is verder voorbereid en eind 2025 deels gestart. Deze zal eind 2026 zijn afgerond. Hiermee ontstaat een kleinschaliger landschap met houtsingels. Pleksgewijs zal het natter worden, met meer ruimte voor vochtige hooilanden.

Eelderdiep

- **Runsloot en Stroetenloop**: Met Waterschap Noorderzijlvest zijn stappen gezet om te komen tot verdere planvorming voor de inrichting van deze twee bovenlopen. Beekherstel, natuurontwikkeling, water vasthouden en verdrogingsbestrijding zijn hierbij de kernbegrippen. Voor de Stroetenloop is in dit kader eind 2025 een beknopte landschapsecologische systeemanalyse (LESA) opgesteld. In 2026 worden concrete inrichtingsplannen voor beide gebieden opgesteld.

SKNL-projecten

De meeste lopende projecten zijn in 2025 afgerond, met uitzondering van twee projecten die nog in de vergunningenfase zitten: de knoflookpadbiotoop en bosaanplant Hondstong. In 2025 zijn verschillende nieuwe SKNL-aanvragen ingediend bij de provincie Drenthe. Het gaat dan om:

- Aanvullende schapenbegrazing Drouwenerzand, Kampsheide, Holtingerveld, Bouwersveld en Uffelter Binnenveld
- Verwijderen bosopslag Drouwenerzand
- Waterhuishouding Havixhorst
- Waterhuishouding Scheerse Veld en Kleine Staarman.

Samenwerking met gemeenten Assen en Hoogeveen

Het Drentse Landschap en de gemeente Assen werken intensief samen aan natuurbeheer en duurzaamheid. Sinds 2019 beheert de stichting het Asserbos en andere natuurterreinen (ca. 450 ha) voor de gemeente en werken we samen in het Duurzaamheidscentrum Assen. Deze samenwerking heeft als doel de kwaliteit

van de natuur te versterken en inwoners en bezoekers meer mogelijkheden te bieden om de natuur van dichtbij te beleven. In gebieden als het Asserbos, het Amelterbos en de landgoederen Valkenstijn en De Lariks wordt gewerkt aan beheermaatregelen, recreatieve voorzieningen en natuurontwikkeling. Via activiteiten en educatieprogramma's vanuit het Duurzaamheidscentrum Assen worden inwoners (met name ook de jonge jeugd) actief betrokken bij de duurzaamheid en de natuur in hun eigen leefomgeving.

In 2024 bekrachtigden Het Drentse Landschap en de gemeente Hoogeveen officieel hun samenwerking met de ondertekening van een vierjarig convenant, gericht op het versterken van natuur en biodiversiteit. Deze overeenkomst bouwt voort op de rol van Het Drentse Landschap als de beheerder van diverse natuurgebieden in de gemeente. In 2025 is gewerkt aan de concretisering van de gezamenlijke agenda, met de focus op het verbinden van stedelijk en buitengebied door groene corridors. Dit draagt bij aan een gezonder leefklimaat en meer biodiversiteit. Speerpunten hierbij zijn klimaatadaptatie, gezondheid, recreatie en het actief betrekken van inwoners, met name jongeren, bij de natuur in hun eigen omgeving.

De samenwerking met beide gemeenten laat zien dat door gezamenlijke inzet natuurbeheer, recreatie en bewustwording hand in hand kunnen gaan. Door kennis en ervaring te bundelen kunnen concrete stappen worden gezet om natuur en landschap in Drenthe te versterken en toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Het Drentse Landschap

Natuur en landschap 2025

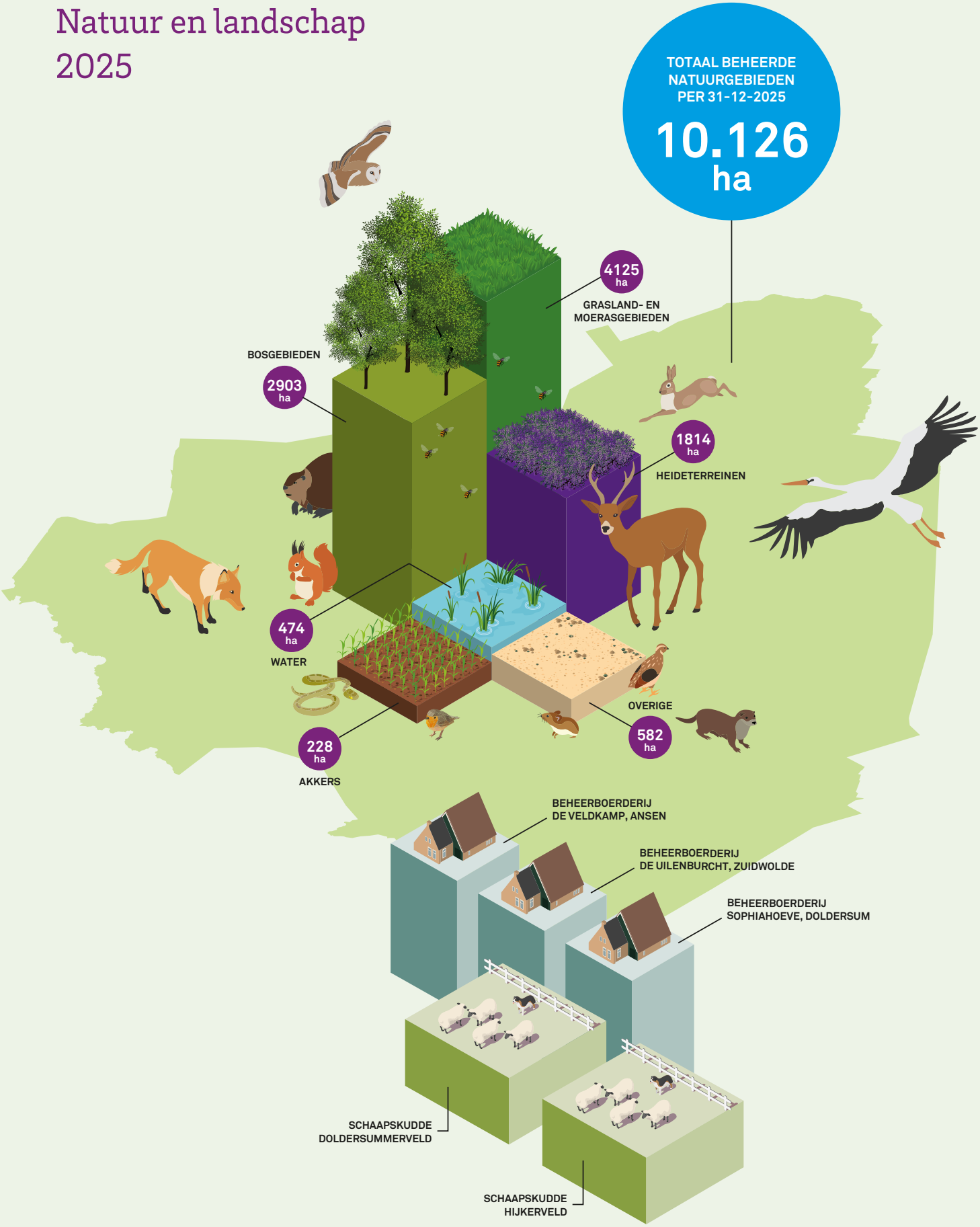

1.2 Grondverwerving

In 2025 heeft Het Drentse Landschap bijna 35 hectare in eigendom verworven. Hoewel dit resultaat positief is, had de stichting graag meer willen realiseren. De teneur gedurende het jaar was afwachtend. Voornamelijk komt dit door onzekerheid over het toekomstige overheidsbeleid over de stikstofmaatregelen en de ontwikkeling van de grondprijzen.

Het Drentse Landschap heeft een beperkt aankoopbudget, wat zorgvuldige overweging van kansen vereist. Dit betekent dat we niet met alle potentiële verkopers in gesprek kunnen gaan. Daarnaast leidt niet elk onderzocht aankooptraject tot een daadwerkelijke verwerving, ondanks wederzijdse inspanningen. Het opstarten van onderhandelingen over nieuwe aankoopmogelijkheden kost tijd, waardoor het niet altijd lukt om tot een afronding binnen hetzelfde jaar te komen. In 2025 zijn relatief veel grotere aankooppogingen uiteindelijk niet doorgegaan.

De beleidsonzekerheid werd versterkt door het ontbreken van duidelijke kaders vanuit het rijk en de provincie. Het aantreden van het nieuwe kabinet-Schoof leidde tot het schrappen van de doelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), en in Drenthe het Drents Programma Landelijk Gebied (DLGD). Hoewel in Drenthe daarna wel hard werd gewerkt aan een alternatief beleidsprogramma, het Toekomstgericht Landelijk Gebied Drenthe (TLGD), heeft deze transitie de voortgang van gebiedsprocessen en grondmobiliteit beïnvloed. Toch is het gelukt om een aantal strategische aankopen te doen, bijvoorbeeld in het gebied bij

Bronneger. Dit leidde eind 2025 tot een eerste kavelruil, waarbij Het Drentse Landschap gronden inbracht voor percelen binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Bovendien zijn er in hetzelfde gebied ruilgronden aangekocht die begin 2026 ingebracht zullen worden voor percelen waar natuur gerealiseerd kan worden.

Met steun van het Fonds 'Nagedachtenis Cor van Vrede' kon ongeveer 3,5 hectare cultuurgrond in het beekdal van de Stroetenloop nabij Vries worden aangekocht. Deze strategische verwerving is gericht op de omvorming naar natuur op de lange termijn.

Overzicht aankopen Stichting Het Drentse Landschap 2025

Assen	2.23.65 ha	bos, heide, veen
Doldersummerveld	0.20.00 ha	bos
Heideheim	3.58.39 ha	cultuurgrond
Boerveenscheplassen (Amshoff's Bosch)	1.29.00 ha	grasland, bos
Hunzedal	2.18.20 ha	bos
	4.60.90 ha	cultuurgrond (om te vormen naar natuur)
Ruilgronden Hunzedal	13.61.50 ha	cultuurgrond
	1.70.18 ha	cultuurgrond
	-3.05.50 ha	cultuurgrond (vermindering door ruil/afstoot)
	4.78.90 ha	cultuurgrond
Ruilgronden Zuidwest-Drenthe	-0.2949 ha	ruil waterschap
	0.1747 ha	ruil waterschap

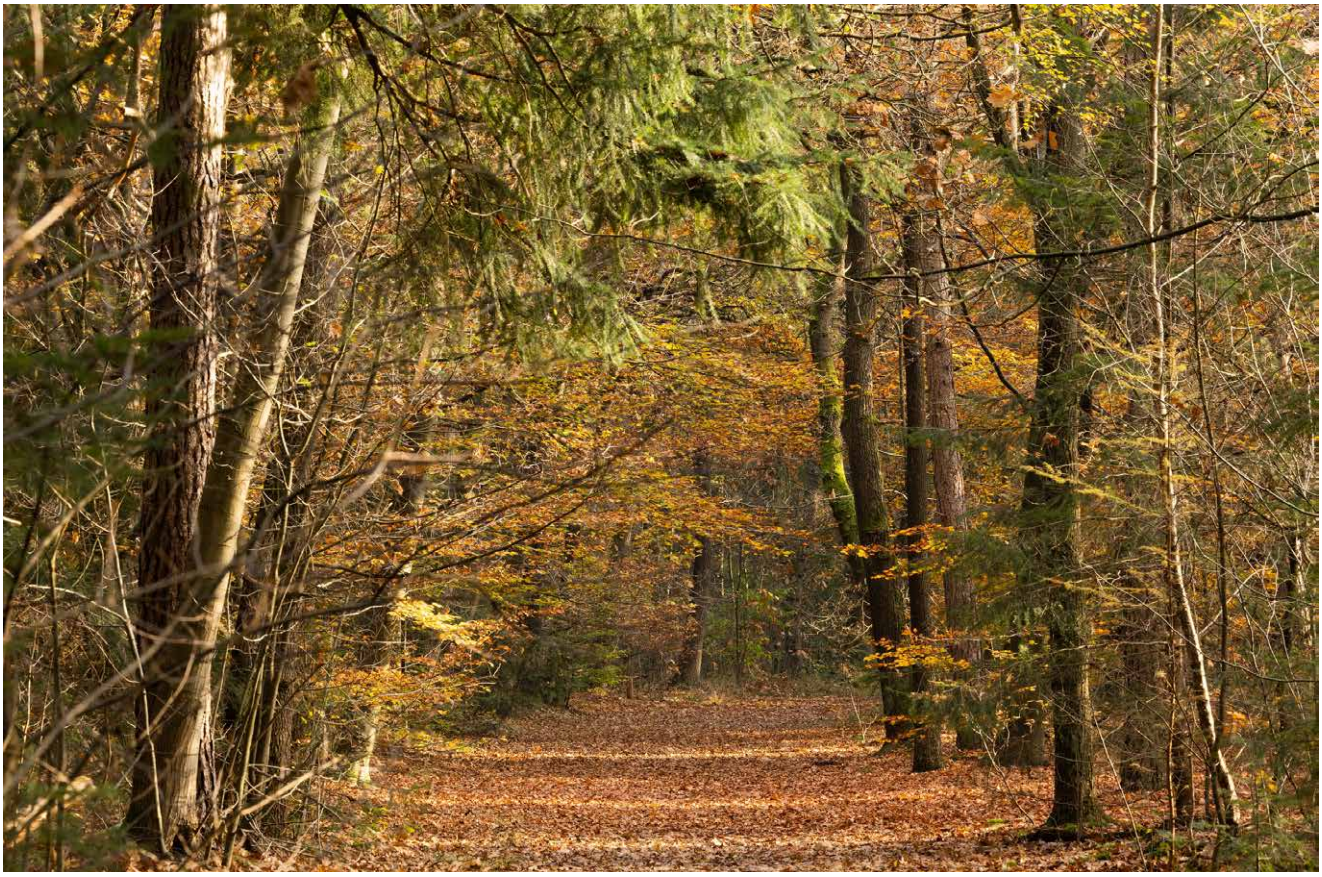

Lange adem

Nabij Stuifzand, in Hoogeveen, werd een ontbrekend perceel van 1,2 hectare in Landgoed Amshoff's Bosch verworven. Dit was te danken aan een lang geleden gemaakte afspraak waarbij de eigenaar bij verkoop contact zou opnemen met Het Drentse Landschap.
Aan de rand van Assen, in een hoek van het Twijfelveld, heeft de stichting ruim 2 hectare uniek natuurterrein kunnen verwerven. Dit gebied, een pingoruïne met de sprekende naam 'Grondelooze Kuil', is dankzij het liefdevolle beheer van de voormalige eigenaar en zijn wens tot behoud, een bijzonder waardevolle plek gebleven. Heel bijzonder dat Het Drentse Landschap het vertrouwen kreeg om het beheer over te nemen.

Ook eigenaren van verschillende bospercelen vonden in Het Drentse Landschap een betrouwbare partij. Zo werden nabij Gieten ruim 2 hectare verspreid liggende bospercelen verworven en nabij Wateren ongeveer 0,2 hectare. Deze bospercelen, vaak beeldbepalende en waardevolle landschaps-elementen met oude bosbodems, bieden bescherming aan wild in agrarische gebieden. De stichting waardeert het dan ook zeer dat eigenaren van deze bijzondere plekken contact opnemen. Samen kunnen we zo karakteristieke Drentse landschapselementen voor de toekomst behouden.

1.3 Onderzoek en beheerevaluatie

Het Drentse Landschap ontvangt sinds 2017 een beheervergoeding vanuit de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). In 2023 is de nieuwe lumpsumperiode ingegaan, die loopt tot eind 2028. Als resultaat van de vierjaarlijkse audit door de Stichting Certificering werd in 2025 gewerkt aan het verbeteren van het kwaliteitshandboek en de uitvoering van processen voor de inrichting, het beheer en de monitoring van de natuurgebieden.

Beheerplannen/beheerevaluaties

In 2025 zijn nieuwe beheerplannen opgesteld voor Hondstong, De Branden, Lofar, Uffelter Binnenveld, Lemferdinge en diverse terreinen van de gemeente Assen. Alle beheerplannen worden door het Managementteam goedgekeurd. In het kader van de jaarlijkse terreinevaluatie zijn ook in 2025 alle terreinen besproken door rayonbeheerders en medewerkers van de afdeling Onderzoek en Planning. Verschillende terreinen werden bezocht om de ontwikkeling van flora en fauna te monitoren. De bevindingen van de terreinevaluaties zijn toegevoegd aan het logboek, dat per terrein een beeld geeft van het beheer en de beheerdiscussies door de jaren heen. Het algemene beeld is dat de heideterreinen het moeilijk hebben: stikstof en de komst van de wolf zorgen voor veel extra kosten. Ook de bosgebieden ondervinden hinder van stikstof en verzuring, wat leidt tot een afname van de vitaliteit van diverse boomsoorten. Zelfs loofbomen zoals eik en beuk hebben het op veel plekken moeilijk.

Natura 2000-veldbezoeken

In de terreinen die binnen Natura 2000-gebieden liggen, zijn in 2025 zogenoemde Natura 2000-veldbezoeken afgelegd in het Drents-Friese Wold, het Drentse Aa-gebied en het Drouwenerzand. Het doel van deze bezoeken is om na te gaan wat de conditie van de terreinen is, wat de effecten van onder meer de stikstofbelasting zijn en wat de herstel- en beheermaatregelen opleveren. De veldbezoeken in opdracht van de provincie zijn een aanvulling op de reguliere monitoring.

Inventarisatie en monitoring

Het Drentse Landschap verricht periodiek onderzoek in al haar terreinen in de vorm van inventarisatie en monitoring. In elk terrein wordt minimaal eens in de zes jaar de verspreiding van een selectie van planten- en diersoorten in kaart gebracht. Sinds 2011 maakt de monitoringssystematiek van de Subsidieregeling Natuur en Landschap onderdeel uit van ons monitoringsprogramma. SNL-monitoring is in 2025 uitgevoerd in de terreinen De Slagen, Zwarte Gat, Steenberger Oosterveld, Esbosjes Zuidwolde en Bosjes Hunzedal. Verder zijn met betrekking tot specifieke soortgroepen inventarisaties gedaan. Hieronder volgt een overzicht:

- **Broedvogels**: De meeste broedvogelkarteringen worden uitgevoerd volgens de BMP-methode. De gegevens worden in dat geval ook naar SOVON gestuurd. In 2025 is op ongeveer 15 locaties onderzoek gedaan naar broedvogels.
- **Reptielen**: Doorgaans worden reptielen gemonitord volgens de RAVON-transectmethode. Dit is in 2025 uitgevoerd op het Hijkerveld, het Nijenslekerveld en de Gasterse Duinen.
- **Flora en vegetatie**: In enkele terreinen, zoals de wat nieuwere natuurgebieden Mandelanden, LOFAR, Tusschenwater en De Branden, worden ontwikkelingen in de vegetatie intensiever gevolgd om effecten van de herinrichtingsmaatregelen, hydrologisch herstel en het beheer in beeld te krijgen.

- **Vlinders**: In 2025 is meegewerkt aan de monitoring van kwetsbare vlindersoorten zoals de zilveren maan, heivlinder en kommavlinder. In verschillende terreinen, waaronder De Branden in het Hunzedal, zijn nachtvlinderinventarisaties uitgevoerd.

Onderzoek

In 2025 werd een zogenoemde landschapsecologische systeemanalyse (LESA) uitgevoerd voor het nieuwe terrein Stroetenloop (bovenloop Eelderdiep). Deze analyse heeft de kansen voor natuurherstel in beeld gebracht en vormt de basis voor het op te stellen inrichtingsplan.

Wetenschappelijke Adviescommissie

De Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) van Het Drentse Landschap is door diverse omstandigheden in 2025 slechts eenmaal bijeengeweest. In april werden diverse beheerplannen besproken (Lofar-gebied en De Branden (Hunzedal)) en werd een bezoek gebracht aan het nieuwe natuurgebied Noordma.

1.4 Beheer natuurgebieden

Algemeen

Het jaar 2025 kenmerkte zich door een verdere toename van de complexiteit van het natuurbeheer. Klimaatverandering, hoge stikstofbelasting, de blijvende aanwezigheid van de wolf en structureel stijgende beheerkosten hadden opnieuw grote invloed op de uitvoering van het beheer. In vergelijking met 2024 waren de weersomstandigheden evenwichtiger, maar de nasleep van de extreem natte periode in voorgaande jaren was in diverse beekdalen nog duidelijk merkbaar. In enkele terreinen kon gepland beheer slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd, waardoor ook voor 2026 een aanvullende beheeropgave resteert. Deze extra kosten zijn meegenomen in de begroting van 2026.

De ervaringen die in 2024 zijn opgedaan met alternatieve beheerstrategieën, zoals aangepaste begrazingsvormen en een grotere inzet van mechanisch beheer, zijn in 2025 verder doorontwikkeld en toegepast. Daarbij is steeds gezocht naar een balans tussen ecologische kwaliteit, uitvoerbaarheid en betaalbaarheid.

Invloed van de wolf en diergezondheid

In 2025 bleef de aanwezigheid van de wolf een bepalende factor in het begrazingsbeheer. De bestaande roedels in Zuidwest- en Midden-Drenthe bleven actief binnen en nabij meerdere terreinen van Het Drentse Landschap. De in eerdere jaren genomen beschermingsmaatregelen, waaronder wolfwerende rasters, nachtopvang, extra toezicht en het gebruik van flexibele afrasteringen – zijn voortgezet en waar nodig verder geoptimaliseerd. Hierdoor bleef het aantal incidenten beperkt.

De ervaringen met kuddebeschermingshonden zijn in 2025 geëvalueerd. Hoewel deze inzet effectief blijkt, vraagt zij om extra organisatie, training en begeleiding. Dit leidt tot blijvend hogere kosten en een grotere druk op de uitvoering. Tegelijkertijd is vastgesteld dat volledige terugkeer naar het begrazingsregime van vóór de komst van de wolf niet realistisch is.

Na de ingrijpende blauwtonguitbraak in 2024 stond 2025 in het teken van herstel en preventie. Dankzij verbeterde vaccinatiestrategieën en strikte monitoring bleef een nieuwe grootschalige uitbraak uit. De schaapskuddes konden geleidelijk weer worden opgebouwd, al is het gewenste aantal dieren in enkele gebieden nog niet bereikt.

Heidebeheer

Het heidebeheer bleef ook in 2025 een van de grootste aandachtspunten. De negatieve effecten van stikstofdepositie zijn onverminderd zichtbaar in de vorm van vergrassing, verzuring en afname van kenmerkende soorten. Begrazing met schapen en runderen blijft essentieel, maar kon door beperkingen in dierinzet niet overal voldoende worden toegepast.

Daarom is aanvullend mechanisch beheer ingezet, waaronder maaien en verwijdering van bosopslag. In verschillende heidetereinen is geëxperimenteerd met gerichte drukbegrazing in combinatie met tijdelijke rastering. De resultaten hiervan zijn wisselend en zullen in de komende jaren verder worden gemonitord. In regionaal verband is opnieuw aandacht gevraagd voor aanpassing van de SNL-vergoedingen, omdat de huidige tarieven structureel onvoldoende zijn om het heidebeheer kostendekkend uit te voeren.

Beheer van graslanden en cultuurlandschap

In de graslanden, met name in beekdalen en natte laagtes, is in 2025 veel herinrichtingsbeheer uitgevoerd. De verbeterde waterhuishouding in diverse gebieden leidde tot een hogere natuurkwaliteit, maar ook tot een lagere draagkracht van de bodem. Hierdoor was de inzet van gespecialiseerde machines, zoals rupsmaaiers en wetlandmaaiers, noodzakelijk.

Deze ontwikkeling draagt bij aan soortenrijke graslanden en moerasvegetaties, maar heeft ook een kostenverhogend effect. Het beheer van houtwallen, singels en andere landschapselementen is voortgezet volgens planning, met als doel het behoud van het kleinschalige Drentse cultuurlandschap.

Bos- en landschapselementen

In 2025 is het beheer van bos- en landschapselementen gericht geweest op veiligheid, vitaliteit en toekomstbestendigheid. Langs

paden, lanen en recreatieve routes zijn dunningen en snoeiwerkzaamheden uitgevoerd. Daarnaast is in enkele bosgebieden extra aandacht besteed aan het verwijderen van zieke en verzwakte bomen, mede als gevolg van stikstofstress en droogtegevoeligheid.

Eigen beheerboerderijen

De drie beheerboerderijen van Het Drentse Landschap bleven ook in 2025 een belangrijk instrument voor het natuurbeheer. Met een extensieve, natuurvriendelijke bedrijfsvoering dragen zij bij aan biodiversiteit en het behoud van karakteristieke landschappen. De uitwisseling van kennis met andere agrariërs en gebiedspartners is voortgezet.

De bedrijven voldoen aan alle biologische en certificeringseisen. De combinatie van natuurbeheer en landbouw blijft waardevol, maar staat onder druk door regelgeving, kostenstijgingen en onzekerheden rondom diergezondheid.

Begrazing met runderen

De inzet van Schotse hooglanders verliep in 2025 stabiel. Het afkalfseizoen kende een normaal verloop en de kuddes functioneerden goed binnen de verschillende terreinen. De hooglandercommissie bleef actief en adviseerde over fokbeleid, diergezondheid en inzet per gebied.

De positieve effecten van rundbegrazing – zoals het openhouden van het landschap en het tegengaan van dominantie van pijpenstrootje – werden ook in 2025 bevestigd in de jaarlijkse terreinevaluaties.

Begrazing met schapen

De gescheperde schaapskuddes op het Doldersummerveld en het Hijkerveld vormden ook in 2025 een kernonderdeel van het heidebeheer. De samenwerking met provincie en gemeenten bleef hierbij van groot belang. Vrijwilligers speelden opnieuw een onmisbare rol bij de ondersteuning van de herders.

Daarnaast is op meerdere locaties gewerkt met ingehuurde kuddes om tijdelijke beheer-opgaven op te vangen. De afstemming met andere terreinbeheerders, waaronder Natuur-monumenten, is verder geïntensiveerd om het gezamenlijke beheer goed op elkaar te laten aansluiten.

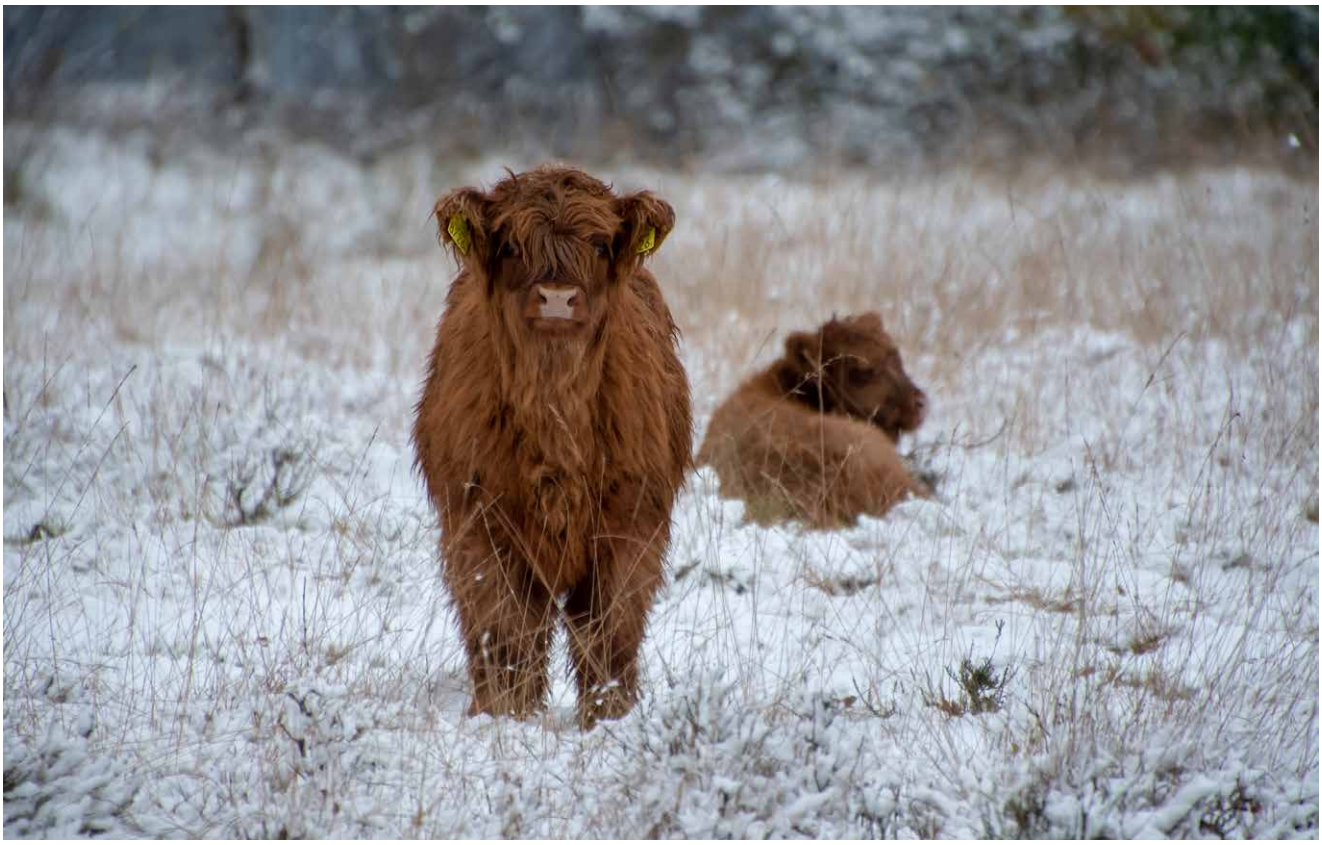

Toezicht en handhaving

De recreatiedruk bleef in 2025 beheersbaar, maar overtredingen zoals loslopende honden, illegale motorcross en zwerfafval bleven aandacht vragen. Met de inzet van professionele en vrijwillige boa's kon effectief toezicht worden gehouden. Incidenten zijn centraal geregistreerd en waar nodig opgevolgd in samenwerking met politie en andere terreinbeheerders.

Pacht- en jachtcontracten

In 2025 is het beheer van onze natuurgronden verder geprofessionaliseerd. Circa 4.000 hectare natuurgebied is via geliberaliseerde pachtcontracten in gebruik gegeven aan ongeveer 200 agrariërs. Daarnaast werden natuurgronden verhuurd aan zo'n 40 particuliere gebruikers.

In hetzelfde jaar zijn ongeveer 130 jachthuurovereenkomsten afgesloten dan wel verlengd. Hieronder vallen ook de jachtrustgebieden, waar geen actieve bejaging plaatsvindt, maar die van belang zijn voor het functioneren van grotere, samenhangende jachtgebieden.

Het pachtproces, dat in eerdere jaren deels werd gedigitaliseerd, is in 2025 verder geoptimaliseerd. De focus lag op het uitbreiden van digitale ondersteuning binnen AFAS, waardoor ondertekening, afhandeling via de grondkamer en archivering steeds efficiënter en transparanter verlopen.

Beheer archeologische en historische objecten

In 2025 is het beheer van archeologische en cultuurhistorische objecten voortgezet op basis van periodieke inspecties door lokale toezichthouders. Bij diverse hunebedden zijn onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, waaronder het verwijderen van zwerfvuil en het maaien van de directe omgeving. Daarnaast zijn bomen gesnoeid en, waar nodig, geveld om de veiligheid te waarborgen en kwetsbare korstmossen te beschermen.

Naar aanleiding van inspecties door de Monumentenwacht zijn meerdere grafheuvels vrijgemaakt van opslag. Op het Hijkerveld zijn grafheuvels en historische karresporen gemaaid. Ook de terreinen rond schansen zijn onderhouden, waardoor de zichtbaarheid en beleefbaarheid van deze monumenten behouden blijft.

Al met al stond 2025 in het teken van aanpassen, leren en bijsturen. Het beheer van de natuurgebieden vraagt steeds meer maatwerk en flexibiliteit. Tegelijkertijd blijft Het Drentse Landschap zich inzetten voor het behoud en de versterking van natuur, landschap en biodiversiteit in Drenthe.

1.5 Beleidsontwikkeling

Zaagbeleid

In 2025 heeft Het Drentse Landschap het beleid voor het gebruik van motorkettingzagen aangescherpt. Aanleiding hiervoor is de wens om werkzaamheden in onze natuurgebieden zo veilig en verantwoord mogelijk uit te voeren.

Werken met motorkettingzagen brengt risico's met zich mee. Daarom is besloten dat vrijwilligers en particuliere houtkopers deze machines niet langer gebruiken binnen onze terreinen. Zo beperken we de kans op ongelukken en zorgen we voor duidelijke verantwoordelijkheden.

Het noodzakelijke zaagwerk wordt uitgevoerd door gecertificeerde medewerkers of gespecialiseerde externe partijen. Vrijwilligers blijven uiteraard van grote waarde voor Het Drentse Landschap en kunnen nog steeds bijdragen aan het beheer, bijvoorbeeld met handgereedschap of via andere passende werkzaamheden.

Met dit nieuwe beleid zetten we een belangrijke stap naar veilig, professioneel en toekomstbestendig beheer van onze natuur.

Gebiedsvisie Holtingerveld

In 2025 werkten we intensief mee aan de nieuwe Gebiedsvisie voor het Holtingerveld. Samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Defensie/RVB en particuliere eigenaren hebben we een gezamenlijke koers uitgezet voor een gebied dat tegelijk oeroud, kwetsbaar en volop in beweging is. Vanuit onze eigen expertise brachten we vooral de ecologische waarden van het Holtingerveld stevig naar voren.

We zetten ons in voor het herstel van de heide, de vennen en de karakteristieke overgangszones, en voor meer ruimte voor soorten als valkruid, klokjesgentiaan, boomkikker en zandhagedis. Ook dachten we actief mee over oplossingen voor de druk op het gebied, zoals stikstof, verdroging en uitstroom van bestrijdingsmiddelen – thema's die niet ophouden bij de gebiedsgrenzen en die vragen om samenwerking over organisaties en eigendommen heen.

Daarnaast zochten we met de andere beheerders naar een nieuwe balans tussen rust, natuurbeleving en bescherming. Dat leidde tot een zorgvuldige recreatieve zonering, waarbij paden worden verlegd en kwetsbare plekken beter worden beschermd. Daarbij vonden we het minstens zo belangrijk om de verbinding met de omgeving te versterken: omwonenden, dorpen, ondernemers en overheden spelen een grote rol in het toekomstbeeld van het Holtingerveld, en dat vraagt om openheid en blijvend contact.

Ten slotte zetten we ons in om het Holtingerveld sterker te verankeren in de omliggende natuur. Robuuste ecologische verbindingen helpen soorten zich veilig te verplaatsen en houden populaties vitaal – een investering in een toekomstbestendig landschap.

Met de nieuwe gebiedsvisie ligt er een gezamenlijk en breed gedragen fundament voor de komende jaren, waarin Het Drentse Landschap een actieve rol blijft spelen.

SNL-certificering

In 2025 heeft Het Drentse Landschap opnieuw een externe audit ondergaan in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Deze audit toetst of ons beheer voldoet aan de landelijke eisen voor het certificaat Natuurbeheer. Tijdens de audit werden enkele tekortkomingen geconstateerd. De belangrijkste punten (de zogenoemde major-tekortkomingen) hebben we binnen de gestelde termijn volledig opgelost. In september ontvingen we dan ook het bericht dat ons SNL-certificaat behouden blijft.

Daarnaast zijn enkele minor-tekortkomingen vastgelegd. Deze zijn minder urgent, maar niet vrijblijvend; ze moeten vóór de volgende audit worden aangepakt. Het belangrijkste verbeterpunt dat wij de komende jaren oppakken, is het versterken van de vastlegging en documentatie van ons beheer. Daarmee maken we ons beheer niet alleen nóg transparanter, maar ook toekomstbestendig. We staan volledig achter dit verbeterproces. De SNL-certificering helpt ons om onze kwaliteit hoog te houden en onze natuurgebieden zorgvuldig en professioneel te blijven beheren.

Bijdrage aan de landelijke discussie over standaardkostprijzen
In 2025 heeft Het Drentse Landschap actief deelgenomen aan de landelijke discussie over de standaardkostprijzen (SKP) binnen de Subsidieregeling Natuur en Landschap. Deze kostprijzen bepalen de vergoeding voor natuurbeheer en zijn daarmee direct van invloed op de wijze waarop terreinbeheerders hun werk kunnen uitvoeren.

Uit het evaluatieve vooronderzoek blijkt dat het huidige systeem op onderdelen verouderd is en niet altijd meer aansluit bij de werkelijke beheerpraktijk. Zo is op meerdere punten actualisatie nodig, onder meer rond indirecte kosten, monitoring en de specifieke omstandigheden van kleinschalig beheer. Vanuit onze beheervisie en praktijkervaring hebben wij input geleverd die helpt om het systeem eerlijker, transparanter en toekomstbestendig te maken.

Wij vinden het van groot belang dat de nieuwe regering de herziening van het SKP-stelsel voortvarend oppakt. Een goed functionerend kostprijssysteem is immers essentieel voor effectief natuurbeheer en voor een reële vergoeding van de maatschappelijke taak die terreinbeheerders uitvoeren. Het Drentse Landschap blijft zich inzetten voor een regeling die past bij de uitdagingen van vandaag én morgen.

1.6 Belangenbehartiging

Het Drentse Landschap zet zich actief in voor de belangen van natuur, landschap en erfgoed in Drenthe. Dit gebeurt onder meer door deelname aan overlegstructuren, advisering bij beleidsontwikkelingen en betrokkenheid bij gebiedsprocessen. Daarbij wordt samengewerkt met overheden, andere terreinbeherende organisaties, waterschappen en diverse maatschappelijke partners.

In 2025 stonden de grote opgaven in het landelijk gebied opnieuw nadrukkelijk op de agenda. Vraagstukken rond stikstof, waterkwaliteit, klimaatadaptatie en biodiversiteitsherstel vragen om een integrale benadering van natuur, landbouw en landschap. Het Drentse Landschap heeft in verschillende overleggen het belang benadrukt van een robuust en goed functionerend natuurnetwerk en van maatregelen die bijdragen aan herstel van natuurkwaliteit en waterhuishouding.

Daarnaast is binnen diverse samenwerkingsverbanden gewerkt aan visievorming en kennisuitwisseling over de toekomst van het Drentse landschap. Hierbij wordt ingezet op het versterken van de samenhang tussen natuurgebieden, het behoud van landschappelijke kwaliteiten en het ontwikkelen van een klimaatbestendige inrichting van het landelijk gebied.

Het Drentse Landschap blijft zich inzetten om bij beleidsmakers en bestuurders aandacht te vragen voor de betekenis van natuur en erfgoed voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Daarbij wordt nadrukkelijk gezocht naar samenwerking met gebiedspartners, zodat beleidsontwikkeling en uitvoering elkaar kunnen versterken.

UITGELICHT PROJECT

Klimaatbestendige natuur dankzij steun van het Cultuurfonds

Twaalf natuurorganisaties verspreid over het hele land hebben elk 150.000 euro van het Cultuurfonds ontvangen om onze natuur te wapenen tegen de uitdagingen van klimaatverandering, zoals droogte en hevige regenval. Met de bijdrage van € 150.000 van het Cultuurfonds kon Het Drentse Landschap in 2025 vijf samenhangende deelprojecten realiseren die bijdragen aan een robuuster en klimaatbestendiger landschap. De projecten zijn verspreid over Drenthe en richten zich op het versterken van biodiversiteit, het verbeteren van de waterhuishouding en het creëren van leefgebied voor kwetsbare soorten. Samen laten zij zien hoe gerichte investeringen op verschillende plekken een grote ecologische meerwaarde kunnen opleveren.

Zwaluwwand in het LOFAR-gebied

In het LOFAR-gebied werd een nieuwe zwaluwoeverwand aangelegd. Door het plaatsen van een betonwand met gaten is er geschikt broedhabitat voor de oeverzwaluw, een soort die het moeilijk heeft door het verdwijnen van natuurlijke rivieroevers met zanderige steilranden. De wand is zorgvuldig ingepast in het landschap rond LOFAR, waar natuur, wetenschap en landschap samenkomen. Het eerste jaar was de kolonie direct bezet met ruim vijftig broedparen van oeverzwaluw en een ijsvogel!

Herstel van singels, bosjes en struwelen

Op verschillende locaties zijn landschapselementen zoals houtwallen, singels en kleine bosjes hersteld en aangeplant. Deze elementen spelen een belangrijke rol in een klimaatbestendig landschap: ze bieden beschutting tegen wind en hitte, houden water langer vast en vormen verbindingszones voor planten en dieren. Tegelijkertijd versterken zij het karakteristieke Drentse cultuurlandschap en dragen zij bij aan de landschappelijke samenhang van het gebied.

Herstel waterhuishouding Landgoed Lemferdinge

Bij Landgoed Lemferdinge is gewerkt aan het herstel van de natuurlijke waterhuishouding. Door het plaatsen van een stuw wordt het water beter vastgehouden in natte perioden en blijft het landschap veerkrachtiger tijdens droogte. Dit komt niet alleen de natuur ten goede, maar ook de historische structuur van het landgoed, waar water altijd een bepalende rol heeft gespeeld.

Waterbassin en zwaluwwand bij Diependal

In het natuurgebied Diependal is een waterpartij opgeschoond waarmee verdroging tegengegaan is. In combinatie met de plaatsing van een zwaluwoeverwand ontstaat hier een waardevolle combinatie van maatregelen: water vasthouden en nieuw leefgebied creëren voor vogels. Zo wordt het gebied beter voorbereid op extreme weersomstandigheden en neemt de biodiversiteit toe.

Bomenplan Landgoed Overcingel

Voor het landgoed is een plan opgesteld om de oude monumentale bomen te behouden en tegelijkertijd te zorgen voor een veilige omgeving voor de bezoekers. Door klimaatverandering staat de gezondheid van deze bomen onder druk. Een goed beheerplan is een eerste stap om te voorkomen dat bomen omvallen of gevaar opleveren voor de omgeving.

Met deze vijf deelprojecten laat Het Drentse Landschap zien hoe een gerichte financiële bijdrage kan worden omgezet in concrete resultaten in het veld. De steun van het Cultuurfonds maakt het mogelijk om niet alleen te reageren op klimaatverandering, maar vooral ook vooruit te kijken en te investeren in een veerkrachtige Drentse natuur voor de lange termijn.

2

Monumenten

2.1 Projecten

In het afgelopen jaar hebben we een reeks projecten uitgevoerd die variëren van gedetailleerde bouwhistorische studies en energiescans tot omvangrijke restauraties, herbestemmingen en verduurzamingstrajecten. Deze projecten tonen onze expertise en toewijding om historische gebouwen niet alleen te conserveren, maar ook opnieuw een functie en betekenis te geven voor de huidige en toekomstige generaties.

Onderzoeken

Als Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM) neemt Het Drentse Landschap haar verantwoordelijkheid om het rijke monumentale erfgoed van Drenthe te behouden en toekomstbestendig te maken. Een belangrijk onderdeel van de projectvoorbereiding is het uitvoeren van bouw- en cultuurhistorisch onderzoek, evenals energiescans ten behoeve van verduurzaming. Deze onderzoeken vormen de basis voor weloverwogen keuzes in de planvorming. In 2025 zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, waaronder bouwhistorisch onderzoek voor boerderij Rheebruggen 10 op landgoed Rheebruggen. Voor boerderij Jipping is een plan opgesteld voor de historische erfinrichting. Ten behoeve van de herbestemming van het koetshuis van Overcingel is een energieprestatieberekening gemaakt. Daarnaast is voor het Nijsinghhuis onderzoek gedaan naar de vochtbalans om het binnenklimaat te verbeteren en de bijzondere wandbeschilderingen te beschermen.

Knechtenhuis Lindenhorst

Eind 2024 is gestart met de restauratie, herbestemming en verduurzaming van de knechtenwoning van De Lindenhorst aan de Schiphorsterweg, een proces dat in 2025 verder is voortgezet. Het project maakt deel uit van een groter restauratieproject van het rijksmonumentale complex De Lindenhorst. Dit is een herenboerderij uit 1907 gebouwd in opdracht van de familie De Vos van Steenwijk en maakt deel uit van landgoed De Havixhorst in de Wijk. Het pand is rijk gedecoreerd en vormt een karakteristiek voorbeeld van de bouwstijl uit het begin van de twintigste eeuw. Na decennia als groepsaccommodatie te hebben gediend, wordt het complex nu herbestemd tot

drie appartementen. De knechtenwoning is de eerste die naar verwachting in de eerste helft van 2026 gereed zal zijn voor verhuur.

Koetshuis Havixhorst

Het afgelopen jaar is door de timmerlieden van Het Drentse Landschap, in nauwe samenwerking met onderaannemers, het dak van het koetshuis van De Havixhorst gerestaureerd en verduurzaamd. De aanleiding hiervoor was de noodzaak om het asbesthoudende dakbeschot volledig te vervangen. Besloten is om de dakconstructie te isoleren en alle installaties te vernieuwen. Daarnaast is een duurzaam ventilatiesysteem geïntegreerd, passend bij de functie als bijeenkomstruimte. De verdieping, met twee vergaderzalen en een appartement, is eveneens gerenoveerd en gemoderniseerd.

Boerderij Tichelwerk

Van de karakteristieke boerderij Tichelwerk in Foxwolde is het achterhuis vrijwel volledig gereconstrueerd, waarbij de historische gebintconstructie behouden is gebleven. Dit was noodzakelijk omdat een groot deel van het hout in de afgelopen jaren zodanig was aangetast dat herstel niet langer mogelijk bleek. Vanwege de karakteristieke status van de boerderij is ervoor gekozen om het dak zorgvuldig te reconstrueren en de overige onderdelen te herstellen.

Evesingehus

Het Drentse Landschap begeleidde voor Stichting Bosch en Vaart de succesvolle restauratie en herbestemming van het zeventiende-eeuwse Evesingehus nabij Meppel. Zoals bekend werkt Het Drentse Landschap al jaren intensief samen met deze stichting. Het achterhuis is ingericht als ruime woning met bed & breakfast, terwijl het voorhuis als kantoorruimte kan worden gebruikt. Het pand is volledig verduurzaamd en gasloos gemaakt. Ook is het historische erf opgeschoond en opnieuw vormgegeven, waardoor het nu een geheel vormt met de naastgelegen boerderij Eesinge, eigendom van Het Drentse Landschap.

Orgel kerk Odoorn

Het Van Oeckelen-orgel uit 1899, onderdeel van de rijksmonumentale Margarethakerk in Odoorn, onderging afgelopen jaar een grootscheepse restauratie. Door verzakking was het orgel moeilijk bespeelbaar geworden.

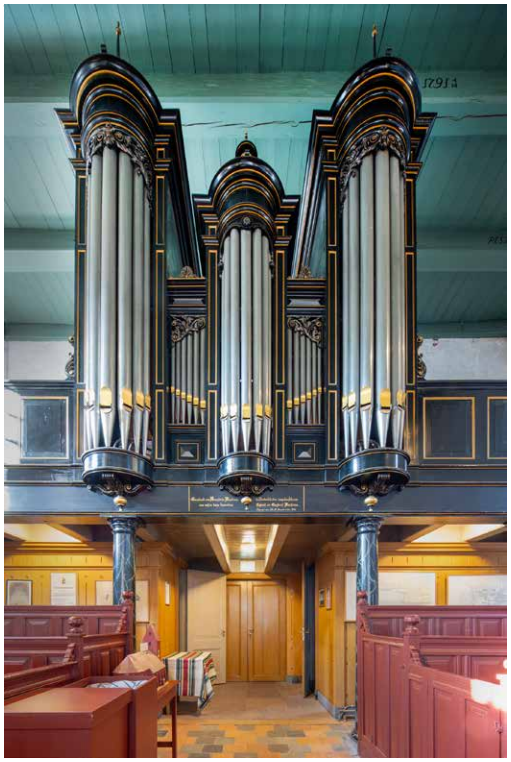

gedemonteerd en overgebracht naar orgelbouwer Reil. Daar is het volledig hersteld, inclusief het schilderwerk van de orgelkast met zijn karakteristieke houtimitatie. Begin 2026 keert het gerestaureerde orgel terug in de kerk en zal het opnieuw in gebruik worden genomen.

Ontwikkeling nieuwe projecten

Net als in voorgaande jaren is er gewerkt aan de voorbereiding van diverse projecten die in de komende jaren zullen worden uitgevoerd. Er zijn plannen ontwikkeld voor onder meer de verduurzaming en herbestemming van de Melkfabriek in Orvelte, de restauratie van molen Woldzigt in Roderwolde en het voorhuis van boerderij De Horst in Rheebruggen. Daarnaast is een omgevingsvergunningsaanvraag ingediend voor de restauratie en herbestemming van het koetshuis van landgoed Overcingel. Voor het Nijsinghhuis en Museum De Buitenplaats is een plan opgesteld om de tuin rolstoelvriendelijk te maken en daarmee de toegankelijkheid van het Nijsinghhuis te verbeteren.

Het Drentse Landschap

Monumenten 2025

Rijksmonument

118 RIJKSMONUMENTEN
10 PROVINCIALE MONUMENTEN
6 GEMEENTELIJKE MONUMENTEN
115 KARAKTERISTIEKE/ BEELDBEPALENDE GEBOUWEN

360
GEBOUWDE OBJECTEN VERDEELD OVER 140 ADRESSEN PER 31-12-2025

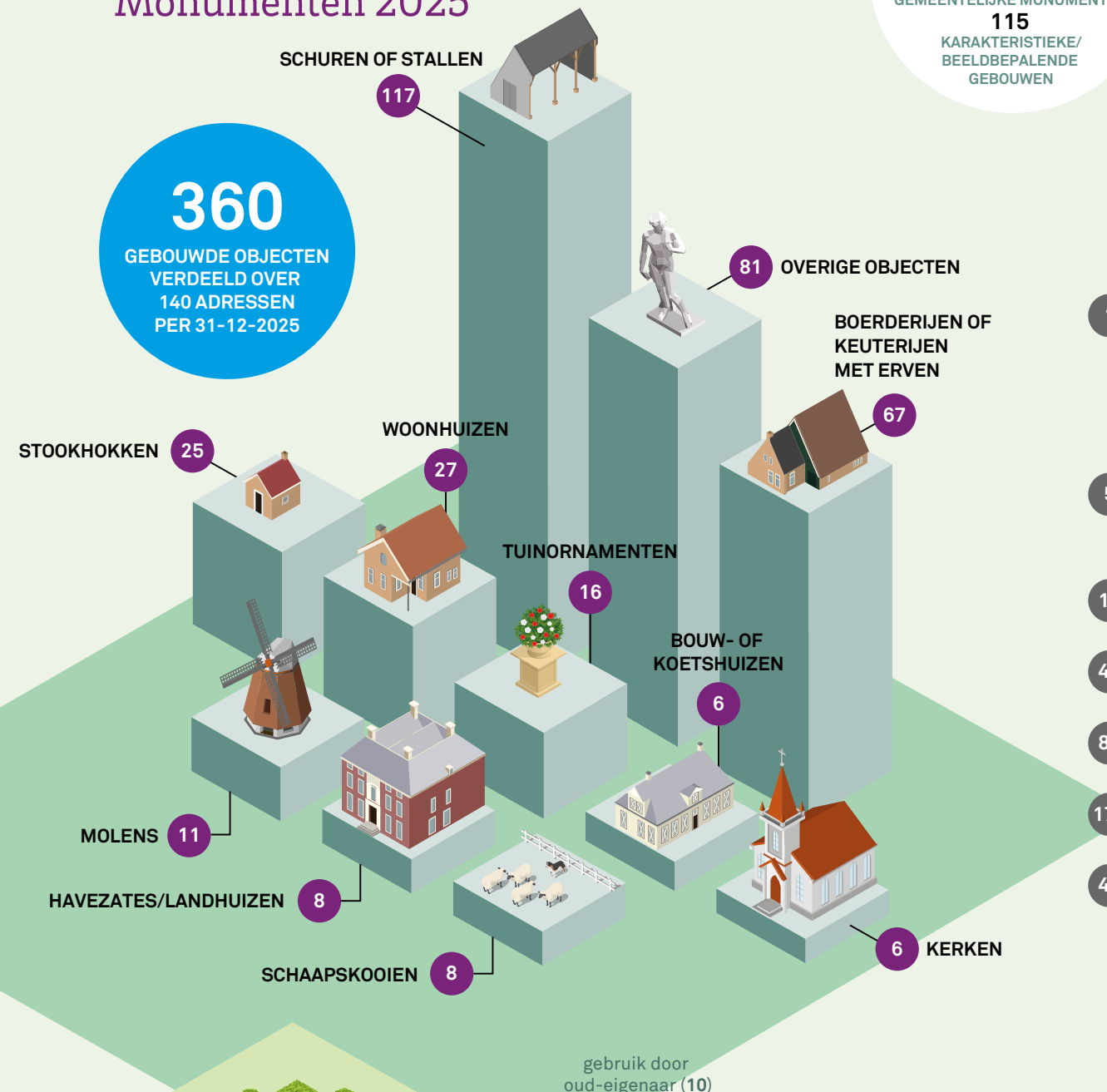

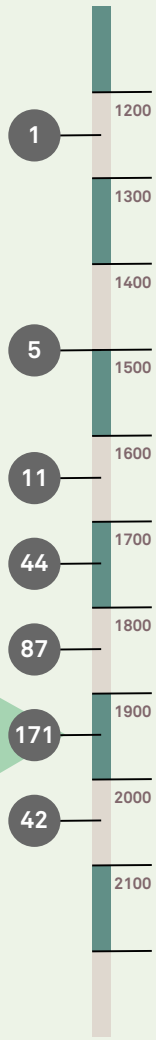

OUDERDOM PANDEN

113

TUINEN EN ERVEN
6 voorname tuinen
29 overige tuinen
67 boerenerven
11 molenerven

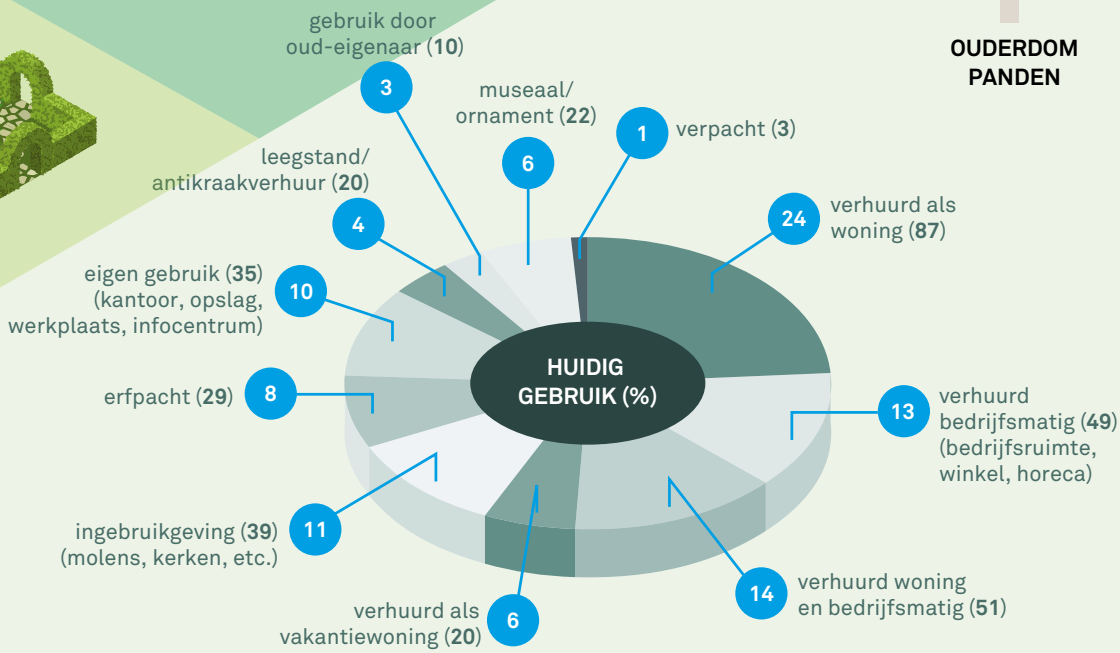

2.2 Verwerving

In tegenstelling tot het voorgaande jaar hebben in 2025 geen nieuwe verwervingen plaatsgevonden. Wel zijn er diverse gesprekken gevoerd met verschillende partijen over mogelijke toekomstige overdracht van monumenten. Net als in voorgaande jaren zijn met meerdere kerkbesturen verkennende gesprekken gehouden over de mogelijke overdracht van kerkgebouwen. In het bijzonder is gewerkt aan de voorbereiding van de overdracht van de kerk van Oosterhesselen. Deze overdracht heeft in januari 2026 plaatsgevonden.

Constructief overleg vond plaats met de gemeente Emmen over de verwerving van de Nabershof. De gemeente heeft de boerderij inmiddels aangekocht om deze voor de toekomst te behouden en stelt ons in staat dit met een symbolische overnameprijs te realiseren. We verwachten deze overname in 2026 af te ronden en werken aan een passende invulling die de cultuurhistorische waarde van de Nabershof als een van de oudste gebouwen in Emmen recht doet.

2.3 Beheer gebouwen en erven

Onderhoud gebouwen

In 2025 heeft uitgebreid planmatig onderhoud aan diverse panden plaatsgevonden, gestuurd door een nauwkeurig bijgewerkte meerjaren-onderhoudsplanning. Deze is opgesteld in samenwerking met de Monumentenwacht. De planning bepaalt welke gebouwonderdelen onderhoud behoeven, zoals schilderwerk, rietvervanging, installatie-upgrades en deelrenovaties van bijvoorbeeld badkamers en keukens. Op diverse locaties is schilderwerk uitgevoerd, waaronder aan meerdere boerderijen, woonhuizen, de voorgevels van De Havixhorst en Oldengaerde, de uitkijktoren in Doldersum en de stallen bij de Sophiahoeve. Daarnaast is uitzonderlijk veel rietwerk verricht. Dit omvatte regulier onderhoud bij onder andere boerderij Eesinge en keuterij Midlaren. Bij een groot aantal locaties, zoals het Schepershuisje, De Melkfabriek, De Wilmsboo en Rheebruggen 10, is soms bijna het gehele rieten dak vervangen.

Molens

De molens in eigendom van Het Drentse Landschap vragen over het algemeen veel aandacht en zorg. Dit komt omdat molens niet alleen gebouwen zijn, maar ook werktuigen. Wanneer een molen draait, heeft dit meer invloed op de constructie dan bij een regulier gebouw. Hierdoor is regelmatig onderhoud en tijdig herstel essentieel. Het afgelopen jaar is bij molen De Hoop in Norg en bij molen Woldzigt in Roderwolde onderhoud uitgevoerd aan de stelling. Molen De Bente is voorzien van een nieuwe regenkraag en molen Jantina Helling in Aalden heeft een geheel nieuwe rieten kap gekregen. Daarnaast is molen Albertdina in Noord-Sleen grotendeels geschilderd.

Overige onderhoudswerkzaamheden

Bij enkele gebouwen zijn ook andere werkzaamheden uitgevoerd. Noemenswaardig is onder meer de deelrenovatie van Schiphorsterweg 17, waar de beganegrondvloer volledig is vervangen en tegelijkertijd vloer-

en muurisolatie is aangebracht. Hier is ook de keuken vernieuwd. De hooikiep van Rabbinge, die constructieve gebreken vertoonde, is hersteld. Tot slot is in het museumpaviljoen van Museum De Buitenplaats de toiletgroep gerenoveerd en gemoderniseerd.

Historische interieurs

De in 2024 opgerichte interieurgroep heeft ook het afgelopen jaar weer diverse historische interieurs vakkundig onderhouden. Naast de interieurs van buitenplaatsen, zoals Oldengaerde en Overcingel, zijn eveneens enkele kerkinterieurs verzorgd, waaronder die van de Margarethakerk in Norg. De vrijwilligersgroep bestaat uit zes enthousiaste vrijwilligers en staat onder begeleiding van de gebouwenbeheerder van Het Drentse Landschap.

Onderhoud tuinen

Vanaf 2025 wordt de coördinatie van het tuinonderhoud volledig in eigen beheer uitgevoerd. Hiervoor is een tuinbaas aangetrokken. Naast de tuinen van de vakantiewoningen en de tuin van Oldengaerde, worden nu ook de tuingroepen van Lemferdinge, Overcingel en De Buitenplaats begeleid. De belangrijkste taak is om samen met de vrijwilligers het reguliere onderhoud van de historische tuinen uit te voeren en zo de kwaliteit en samenhang van deze tuinen verder te versterken. Daarnaast wordt ondersteuning en advies gegeven bij het tuinonderhoud van andere panden. Zo is het afgelopen jaar het achterstallige onderhoud aan de lindenbomen rondom de kerk van Norg uitgevoerd.

Verduurzaming

Verduurzaming is inmiddels een standaard onderdeel van restauratie- en onderhoudswerk. Naast de grote verduurzamingsprojecten zijn in 2025 ook bij diverse panden verbeteringen aangebracht zoals achterzetbeglazing. Dit is onder meer gebeurd bij Klein Soestdijk, boerderij Pol's Stee en het achterhuis van Rheebruggen 10.

Verhuur

Een bijzonder moment was de verhuur van boerderij Jipping in Bronnegerveen, grenzend aan het nieuwe natuurgebied De Branden. Na een ingrijpende restauratie, uitgevoerd door timmerlieden van Het Drentse Landschap, kon de boerderij worden aangeboden voor verhuur en is deze inmiddels in gebruik genomen als woonhuis met kantoor aan huis. Ook de uit erfpacht teruggekeerde woning op landgoed De Vossenberg is succesvol verhuurd.

Vakantiewoningen

Dankzij de goede samenwerking met Buitenleven Vakanties, die de verhuur van onze vakantiewoningen verzorgt, kunnen wij terugkijken op wederom een succesvol verhuurjaar. Met een gemiddelde bezettingsgraad van 73,5% ligt de bezetting dit jaar vrijwel gelijk aan 2024 (73,6%). Ondanks enkele grote deelrenovaties waardoor sommige vakantiehuizen gedurende een bepaalde periode niet verhuurd konden worden. Zo was vakantiewoning De Pimpernel in totaal zes weken niet beschikbaar vanwege de vernieuwing van twee badkamers, en was keuterij Ghysselte ruim acht weken geblokkeerd voor het aanbrengen van een nieuwe vloer met vloerverwarming.

Huis Landweer en het Hertenhuisje kenden met respectievelijk 95,4% en 90,9% de hoogste bezetting. Daarna volgen het Kleinste Huisje (78,4%), De Pimpernel (78,9%) en het Schepershuisje (75,7%). Zoals gebruikelijk ligt de bezetting van de grotere vakantiewoningen lager, met 61,9% voor de Meijersplaats en 68% voor keuterij 't Haantje. Keuterij Ghysselte had met 46,3% de laagste bezetting, wat volledig te verklaren is door de langdurige werkzaamheden.

Door het intensieve gebruik van de vakantiewoningen moet de inventaris regelmatig worden vervangen.

2.4 Beleidsontwikkeling en belangenbehartiging

Beleidsontwikkeling
In de afgelopen jaren zijn steeds meer historische interieurs aan het bezit van Het Drentse Landschap toegevoegd, zoals die van Overcingel, Oldengaerde en de kerken van Norg en Odoorn. Om de instandhouding van deze interieurs zorgvuldig en gestructureerd te organiseren, is in 2025 het Beleid Beheer en Onderhoud Historische Interieurs vastgesteld. Het biedt duidelijke kaders en richtlijnen voor het uitvoeren van beheer en onderhoud aan historische interieurs, zodat hun waarde en kwaliteit duurzaam behouden blijven.

Belangenbeharting
Net als in de voorgaande jaren vond er regelmatig overleg plaats met de provincie over zaken op het gebied van erfgoed en monumentenzorg. Het Drentse Landschap treedt daarbij op als een proactieve partner en deelt kosteloos haar expertise en ervaring met de provincie, gemeenten en andere relevante organisaties. Dit doen we vanuit onze primaire missie: het behoud van het Drentse erfgoed in al zijn facetten.

We zien het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om 'onrendabele' monumenten, zoals kerken en molens, te beschermen, hoewel de financiële middelen daarvoor steeds krapper worden. Deze gebouwen zijn niet alleen cruciaal voor de Drentse cultuurhistorie, maar vervullen ook een belangrijke rol als identiteitsbepalend element voor dorpen en regio's, en als ontmoetingsplekken die de sociale cohesie versterken. Bovendien trekken deze monumenten, net als landgoederen en historische tuinen, jaarlijks veel toeristen en recreanten aan, wat hun waarde als toeristische en recreatieve trekpleisters benadrukt.

Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)
Als lid van de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM) zetten we ons nationaal in voor de belangen van cultureel erfgoed. Vanuit de FIM hebben we gepleit voor een verhoging van het budget voor de onderhoudssubsidie voor Rijksmonumenten (de Sim-regeling). Helaas is aan dit verzoek geen gehoor gegeven; sterker nog, het subsidiepercentage is verlaagd.

Dit staat in schril contrast met de toenemende behoefte aan financiering als gevolg van de sterk gestegen onderhoudskosten. Er is uitsluitend gehoor gegeven aan de instandhouding van molens in Nederland. Voor deze categorie is het maximaal subsidiabele bedrag aanzienlijk verhoogd.

Het Erfgoedberaad

Het Erfgoedberaad, een platform voor Drentse erfgoedorganisaties, dient als een belangrijke plek voor kennisuitwisseling en het bespreken van actuele ontwikkelingen. Het Erfgoedberaad deelt niet alleen expertise, maar fungeert ook als kritische stem ten aanzien van overheidsbeleid. In 2025 kwam het beraad diverse keren bijeen om kennis en standpunten te delen en af te stemmen over de laatste ontwikkelingen en actualiteiten in het erfgoedveld.

Stichting de Nieuwe Rentmeester Veenhuizen

Zoals bekend, participeert de directeur van Het Drentse Landschap sinds 2021 samen met de directeur van BOEi in de Raad van Toezicht van Stichting de Nieuwe Rentmeester Veenhuizen (dNR). Deze stichting is opgericht nadat Het Drentse Landschap, samen met BOEi en met ondersteuning van de Nationale Monumentenorganisatie (NMo) het ensemble Veenhuizen heeft overgenomen van het Rijksvastgoedbedrijf. De stichting kijkt terug op een dynamisch en inspirerend jaar, waarin belangrijke stappen zijn gezet richting een duurzame, toekomstbestendige en professioneel functionerende organisatie. De exploitatie kon worden versterkt doordat diverse projecten zijn afgerond en in verhuur konden worden genomen. Ook werden belangrijke subsidies binnengehaald die de start zijn van het uitvoeren van meerdere grote restauratieprojecten. Voor deze werkzaamheden is de organisatie tijdelijk uitgebreid met extra capaciteit. Ten slotte wordt, samen met Het Drentse Landschap, gewerkt aan een nieuwe aanlandplek in het voormalige schoolgebouwtje nabij de entree van het Gevangenismuseum, om de zichtbaarheid van De Nieuwe Rentmeester als dragende partij voor het dorpsdecor van Veenhuizen verder te versterken.

Plaatselijke commissies

Voor het dagelijks beheer van onze kerken en molens zijn we sterk afhankelijk van de ondersteuning vanuit de lokale gemeenschap. Vaak wordt deze ondersteuning vormgegeven door een plaatselijke commissie. Deze commissies zetten zich in voor een breed en veelzijdig gebruik van het monument, en spelen een cruciale rol in het behoud en de levendigheid ervan. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de kerken, zoals de Margarethakerk in Odoorn, waar de stichting Oringer Kerk en Cultuur zeer actief is. Deze stichting organiseert niet alleen diverse activiteiten die de kerk levendig houden, maar biedt ook financiële ondersteuning en initieert crowdfundingacties, zoals onlangs voor de restauratie van het orgel.

De lokale verankering van deze commissies maakt ze goed benaderbaar en versterkt het draagvlak en de betrokkenheid binnen het dorp aanzienlijk. Naast kerken profiteren ook diverse molens van een actieve plaatselijke commissie. Denk hierbij aan Stichting Olie- en Korenmolen Woldzigt, die jaarlijks verschillende activiteiten in en rond de molen organiseert en zich volop inzet om het rijke verhaal van de molen breed uit te dragen. In 2025 is er intensief samengewerkt met de verschillende commissies om activiteiten effectief te promoten en lopende werkzaamheden te bespreken. Ter aanvulling hierop heeft ook het jaarlijkse evaluatiegesprek plaatsgevonden, om de samenwerking verder te optimaliseren en de gezamenlijke doelen te realiseren.

Boerderij Jipping

De restauratie, verduurzaming en herinrichting van Boerderij Jipping, gelegen in het nieuwe natuurgebied De Branden nabij Bronnegerveen, is succesvol afgerond in 2025. Boerderij Jipping, waarvan het voorhuis dateert uit 1953, vertegenwoordigt een belangrijk stuk agrarische geschiedenis en landschapsontwikkeling. Vanuit de boerderij is een groot deel van het omliggende gebied in het verleden ontwikkeld voor landbouw. De locatie van de boerderij, precies tussen de waterstromen van het Voorste Diep en het Groote Diep, is destijds bewust gekozen. Tegenwoordig is in dit tussengebied een nieuw natuurgebied De Branden te vinden dat onderdeel is van het Hunzedal. De boerderij is zo midden in dit herontwikkelde natuurgebied komen te liggen. Vandaar dat de stichting besloten heeft om deze boerderij te verwerven en te renoveren.

De boerderij had geen formele monumentenstatus, maar werd erkend als een waardevol voorbeeld van de wederopbouwperiode. De oorspronkelijke interieurmodernisering uit de jaren tachtig voldeed niet meer aan de huidige eisen. Het project had als voornaamste doel het behoud van de boerderij door middel van restauratie, verduurzaming en het creëren van een eigentijdse woonfunctie, met respect voor het historische karakter en de omgeving.

De restauratie richtte zich op de bouwkundige schil en het interieur. De indeling op de begane grond is gewijzigd: de woonkamer en keuken zijn naar de achterzijde verplaatst om optimaal zicht op de omringende natuur te bieden. Een panoramaraam in de woonkamer versterkt deze beleving.

Aan de voor- en zijkant zijn drie slaapkamers en een kantoorruimte gerealiseerd. De doorrit achter de baanderdeuren is behouden als schuurruimte, waarbij de houten gebintenstructuur zichtbaar is gebleven.

Zowel de boerderij als de naastgelegen varkensstal zijn voorzien van een groene kleurstelling, kenmerkend voor de jaren vijftig. Een belangrijke pijler van het project was verduurzaming. Het pand is geïsoleerd met vlas en andere duurzame materialen, waardoor het volledig gasloos kan functioneren. Deze ingreep draagt bij aan een verminderde ecologische voetafdruk en lagere energiekosten. Ter bevordering van de biodiversiteit zijn drie zwaluwnestkasten in de achtergevel ingemetseld, die al tijdens de bouw in gebruik zijn genomen.

De tuin, die in de jaren tachtig opnieuw was ingericht, is vervangen door een nieuw erf-inrichtingsplan dat aansluit bij de kenmerken van een historisch boerenerf uit de jaren vijftig. De basis hiervan is gerealiseerd en het volledige plan is overgedragen aan de nieuwe huurder voor verdere uitvoering en beheer.

Het project is gestart in 2024 door de timmerlieden van Het Drentse Landschap en succesvol afgerond in 2025, waarna de woning in de verhuur is gegaan. Boerderij Jipping dient nu als een functionele woonboerderij die duurzaamheid combineert met respect voor cultuurhistorie en de natuurlijke omgeving van De Branden. Het project is een mooi voorbeeld van de mogelijkheden voor het behoud en toekomstbestendig maken van karakteristieke panden.

3

Contact met de samenleving

3.1 Projecten

In 2025 heeft Het Drentse Landschap diverse projecten geïnitieerd en gerealiseerd. Deze projecten weerspiegelen onze toewijding aan het laten beleven van onze natuurterreinen en ons erfgoed en zijn gericht op het vergroten van draagvlak. Van het professionaliseren van onze digitale aanwezigheid tot het verdiepen van de bezoekerservaring op erfgoedlocaties en het ontwikkelen van nieuwe manieren om ons verhaal te delen. De hiernavolgende projecten belichten de diversiteit van onze activiteiten en illustreren hoe we blijven investeren in het behouden en beleefbaar maken van ons 'thuis' voor iedereen, nu en in de toekomst.

Nieuwe corporate website

Dit jaar heeft Het Drentse Landschap de corporate website vernieuwd, omdat de oude technisch en inhoudelijk aan vervanging toe was. De nieuwe website is gekoppeld aan ons CRM-systeem, wat ons de mogelijkheid geeft onze doelgroepen efficiënter te bedienen. Met een vernieuwde, frisse en moderne uitstraling en een verbeterde navigatie is de website gebruikersvriendelijker geworden.

Nieuw communicatieconcept en huisstijl

Het Drentse Landschap wil dat haar werk voor de natuur en het erfgoed van Drenthe zichtbaar is én blijft. Dit is belangrijk om draagvlak voor de toekomst te behouden. Daarom zijn wij dit jaar gestart met het ontwikkelen van een nieuw communicatieconcept, waarmee wij ons verhaal nog beter en gerichter kunnen delen.

Dit communicatieconcept is gebaseerd op het gevoel van vertrouwdheid en beleefbaarheid. Een molen of kerk in het landschap, of het dagelijkse ommetje in het groen, zorgt ervoor dat je je thuis kunt voelen. En dat thuis is het waard om te beschermen. Iets waar Het Drentse Landschap zich voor inzet, het liefst samen met een zo groot mogelijke achterban. Vandaar dat is gekozen voor de merkbelofte 'Ons thuis. Voor altijd'.

Om dit communicatieconcept niet alleen in woorden, maar ook visueel tot leven te brengen, krijgen ons logo en onze huisstijl een opfrisbeurt. In 2026 rollen we het nieuwe concept volledig uit.

Educatieve app Overcingel

Speciaal voor kinderen (groep 5 t/m 8) hebben wij een interactieve, digitale speurtocht door huis Overcingel gemaakt. Zo kun je binnenkijken in dit stadspaleis uit 1777, wat in het echt maar zelden mogelijk is. De webapp werkt op een laptop en pc met een koptelefoon. Leerlingen dwalen rond in het oude huis en gaan op zoek naar verloren voorwerpen. Omdat de voorwerpen gekoppeld zijn aan een bepaalde kleur op een tijdbalk, kunnen de kinderen ze dateren. Daarnaast is er een vragenspel waarmee je punten kunt scoren. Schoolklassen spelen het spel voor of na een bezoek aan het landgoed, onderdeel van het Cultuurmenu, een kunst- en cultuurprogramma voor basisschoolleerlingen.

Revitalisatie Huenderhoeve

Het onbemande bezoekerscentrum Huenderhoeve op het Doldersummerveld vertelt het verhaal van de gescheperde kuddes, het bijzondere Schoonebeeker ras en het omliggende natuurgebied. Om de ervaring van onze bezoekers nog aansprekender te maken, wordt een aantal elementen toegevoegd aan de inrichting. Zo komt er een educatief spel voor kinderen en wordt het kijkvenster aantrekkelijker gemaakt. Ook plaatsen we hier actuele informatie over projecten in de omgeving. Zo

wordt het beeld dat de bezoekers hebben van Het Drentse Landschap verbreed en verdiept. Bij de start van het seizoen in 2026 maken de bezoekers voor het eerst kennis met deze revitalisatie.

Een nieuwe expositie in De Blinkerd

Op de hoogste berg van Drenthe, de VAM-berg, staat De Blinkerd, een onbemand bezoekerscentrum van Het Drentse Landschap. De 'Col du VAM' is erg populair onder wielrenners en geniet landelijke bekendheid, onder meer

doordat hij was opgenomen in het parcours van het EK in 2023 en diverse NK's. In 2024 is het Dak van Drenthe gelanceerd als uitdagend wielerparcours. Dit 'toppunt' van Drenthe is ook geliefd onder wandelaars. Kortom, reden genoeg voor Het Drentse Landschap om de expositie in De Blinkerd voor de toegenomen aantallen bezoekers te vernieuwen, samen met onze partners afvalverwerker Attero, de opvolger van de VAM, de provincie en Recreatieschap Drenthe. Alle vier vertellen we ons eigen verhaal. Het Drentse Landschap vraagt aandacht voor het Oude Diep, dat onderaan de berg weer door het landschap meandert. Op deze plek is dit eeuwenoude beeklandschap hersteld. Hierdoor is de biodiversiteit toegenomen en dient het gebied weer als waterberging bij grote regenval. In het voorjaar van 2026 wordt de expositie geopend.

3.2 Steun aan Het Drentse Landschap

Beschermers, draagvlak en bedrijfsvrienden
In 2025 is het aantal beschermers afgenomen. Waren er in 2024 nog 16.113 beschermers, in 2025 is dat aantal teruggelopen tot 15.778. Deze daling sluit aan bij een landelijke maatschappelijke trend. Deze laat zien dat het steeds lastiger is om mensen voor een structureel beschermerschap te interesseren. Uiteraard blijven wij doorgaan met het voeren van campagnes om mensen aan ons te binden. Daarom zetten wij ook in op een nieuw communicatieconcept dat in 2026 zal zorgen voor een eigentijdse uitstraling van Het Drentse Landschap. Daarnaast zijn we gestart met een imago-onderzoek onder de Drentse bevolking en doen we meer onderzoek naar de effectiviteit van onze campagnes. Nieuwe strategieën, onder andere door meer in te spelen op de positieve sentimenten voor de eigen omgeving, moeten ons helpen de bekendheid met ons werk te vergroten, de eerste stap naar een hopelijk duurzame relatie.

Het draagvlak voor ons werk is breder dan het aantal beschermers doet vermoeden. Met deze achterban communiceren we vooral via onze sociale media Facebook en Instagram. LinkedIn zetten we vooral in voor zakelijke communicatie. Succesvolle marketingacties als 'Schenk een boom' laten een duidelijke groeikans zien. We zijn heel blij met de steun van onze bedrijfsvrienden die samen met ons willen werken aan de missie om Drenthe mooi en gezond te houden. Het aantal bedrijfsvrienden (voorheen -sponsoren) is in 2025 licht gedaald met drie, naar 40. Mede daarom krijgt dit partnerschap in 2026 een vernieuwde invulling met meer keuzes en personalisatie.

Nalatenschappen
In 2025 hebben we van vijf mensen een legaat en/of erfdeel ontvangen. In twee nalatenschappen trad Het Drentse Landschap daarbij op als executeur. In totaal heeft Het Drentse Landschap € 990.142,– aan erfenissen en legaten ontvangen. Het totaalbedrag dat op deze manier bij ons binnenkomt, is jaarlijks aan schommelingen onderhevig; toch zien we over een periode van vijf jaar een sterke stijging van de inkomsten uit nalatenschappen.

In 2023 is gestart met een jaarlijkse informatieavond voor mensen die geïnteresseerd zijn in nalaten aan een goed doel. Ook in 2025

organiseerden we zo'n bijeenkomst. Net als voorgaande jaren vond die plaats in de kas van landgoed Bosch en Vaart in Vries. Na deze bijeenkomst zijn er met verschillende mensen aanvullende gesprekken gevoerd over de mogelijkheden van nalaten aan Het Drentse Landschap. Daarnaast werd op de Reesthoeve in De Wijk een bijeenkomst georganiseerd voor beschermers die hebben aangegeven onze stichting in hun testament te hebben opgenomen; we hebben daar 40 mensen mogen ontvangen. In 2025 heeft de relatiebeheerder een leergang Nalatenschapswerving gevolgd en is er een beleidsplan Nalatenschapswerving geschreven voor de periode 2025-2029. Ook is samen met LandschappenNL een start gemaakt met een landelijke nalatenschapscampagne. Het doel is om bewustwording te creëren over schenken aan een landschap dichtbij. Het Drentse Landschap is vertegenwoordigd in de stuurgroep die deze meerjarige campagne coördineert.

Giften

In 2025 mochten we weer een overweldigende blijk van betrokkenheid ontvangen van particulieren die Het Drentse Landschap een warm hart toedragen. Deze giften, variërend in omvang en aanleiding, tonen de sterke verbondenheid van velen met het Drentse erfgoed en de Drentse natuur. Bijzonder inspirerend zijn de acties waarbij mensen hun speciale momenten, zoals verjaardagen of afscheid, aangrijpen om onze stichting te steunen.

Ook het Natuurfonds Drenthe heeft in 2025 weer vele giften mogen ontvangen. De opbrengst van dat fonds wordt ingezet voor grondaankoop. Erg fijn dat dit fonds steeds bekender raakt. Al deze giften, groot en klein, zijn van onschatbare waarde voor Het Drentse Landschap en stellen ons in staat gronden aan te kopen en meer natuur definitief veilig te stellen voor toekomstige generaties.

Periodieke schenkingen

Er is een groot aantal beschermers die hun bijdrage aan Het Drentse Landschap via een periodieke schenkingsovereenkomst vastleggen. Het gaat in 2025 in totaal om 167 beschermers die ons, gedurende minimaal vijf jaar, jaarlijks een gelijk bedrag overmaken. Het grootste voordeel van een periodieke schenking is dat deze volledig aftrekbaar is van de inkomstenbelasting, zonder drempelbedrag. Dit betekent dat de schenker een deel van zijn schenking terugkrijgt via de belastingdienst, waardoor de netto kosten lager uitvallen of de schenker meer kan schenken voor hetzelfde bedrag.

Bijdragen van overheden en uit fondsen
Jaarlijks ontvangt LandschappenNL, de koepelorganisatie van alle provinciale landschappen in Nederland, van de Postcode Loterij een geweldige bijdrage voor ons werk. In 2025 heeft Het Drentse Landschap € 1.062.500,– toegewezen gekregen. Mede dankzij de bijdrage van de Postcode Loterij hebben we het afgelopen jaar verschillende projecten kunnen realiseren, zoals de aankoop van diverse natuurgebieden, o.a. in het Hunzedal, de herinrichting van informatiecentrum De Blinkerd bij Wijster (op de VAM-berg), de restauratie van het orgel van de Margarethakerk in Odoorn, het opstellen van een nieuwe recreatievisie en het ondersteunen van diverse vrijwilligersgroepen met o.a. kleding, cursussen, materiaal, enzovoort.

Van het ministerie van Justitie hebben we € 46.000,– ontvangen voor boa-toezicht in onze terreinen. Voor datzelfde doel ontvingen we ook van de provincie Drenthe een bijdrage, voor zowel 2024 als 2025.

Van de gemeente Midden-Drenthe kregen we een waarderingssubsidie van € 4.500,– voor het jaar 2025 voor onze schaapskooi op het Hijkerveld. Naast de reguliere bijdrage van de provincie voor onze schaapkuddes op het Doldersummerveld en het Hijkerveld hebben we voor beide kuddes een extra bedrag van € 15.000,– ontvangen.

Voor de renovatiewerkzaamheden van het koetshuis van de Havixhorst hebben wij een Dumava-subsidie van € 33.760,– ontvangen.

Vanuit het Benevantofonds hebben we, net als vorig jaar, het geweldige bedrag van € 15.000,– ontvangen als eindejaarscadeau, te besteden aan een grondaankoop. Wij zijn daar uiteraard erg blij mee.

Voor de restauratie van het orgel van de Margarethakerk in Odoorn hebben we van het Rabobank Coöperatiefonds € 10.000,– ontvangen.

Van de Stichting Oringer Kerk en Cultuur kregen wij, eveneens voor het orgel, het resultaat van hun fondsenwerving overgemaakt: een bedrag van maar liefst € 18.940,–. We zijn uiteraard zeer blij met deze succesvolle fondsenwerving en danken alle gulle gevers!

De gemeente Hoogeveen, de Emmaplein Foundation, de C&W de Boer Stichting en het Cultuurfonds Drenthe hebben eraan bijgedragen dat de tweejaarlijkse kunstroute Kunst in het Spaarbankbos dit jaar in vernieuwde vorm en samenstelling georganiseerd kon worden.

Van de provincie Drenthe hebben wij als bijdrage aan de 'Educatieve webapp Overcingel' € 5.000,– ontvangen. Voor het tweede deel in de serie 'Kleine gidsen van Het Drentse Landschap', de *Kleine Gids van het Spaarbankbos*' hebben we bijdragen ontvangen van de C&W de Boer Stichting, Schuinder Stucadoors, het Cultuurfonds Drenthe en de gemeente Hoogeveen.

3.3 Activiteiten

Het afgelopen jaar was een jaar vol zeer uiteenlopende activiteiten: concerten in kerken, open dagen in molens, natuurexcursies, doe-dagen, lezingen. Ruim 160.000 mensen hebben zo direct kennisgemaakt met ons werk. Dat hebben we alleen maar kunnen doen dankzij de inzet van honderden vrijwilligers.

Steeds vaker weten mensen ons te vinden als het gaat om speciale verzoeken voor bijvoorbeeld een excursie, rondleiding of praatje over specifieke onderwerpen zoals natuurbeheer of erfgoed.

Indirect komen daar vélen bij die een bezoek hebben gebracht aan het Hunebedcentrum Borger, het Duurzaamheidscentrum Assen óf die via onze wandel- en fietsroutes kennis hebben gemaakt met ons werk. We zien een verschuiving van activiteiten rond natuur naar activiteiten rond erfgoed. Zo vinden er steeds meer rondleidingen in en rond ons erfgoed plaats, waarbij mooie samenwerkingen met de huurders van deze panden zijn ontstaan.

Educatie

Het Drentse Landschap wil graag de jongste inwoners (en bezoekers) van Drenthe bereiken met onze boodschap hoe belangrijk het is dat er natuur en erfgoed is in Drenthe. Voor dit doel werken we samen met diverse partners. Het Hunebedcentrum en het Duurzaamheidscentrum worden hieronder nader beschreven. Daarnaast werken we samen met het IVN. Een mooi voorbeeld is het project 'Bos Natuurlijk', waarbij we samen met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten schoolklassen door de natuur laten struinen en workshops aanbieden: koken in de natuur, paddenstoelen, huttenbouwen, survival en kleine beestjes.

Veel kinderen kwamen via de samenwerking met Kunst en Cultuur Drenthe in contact met ons erfgoed. Landgoed Overcingel in Assen, de schaapskooien en enkele kerken werden in 2025 door ruim 700 kinderen bezocht. Voor de bezoeken aan Overcingel is zelfs een spel ontwikkeld zodat kinderen (en ook volwassenen) een virtueel bezoek aan het huis kunnen brengen.

Door andere activiteiten hebben kinderen meer geleerd over waterdiertjes en het herkennen van diersporen (wat altijd tot boeiende gesprekken leidt over allerlei dieren). Ook hebben we een aantal scholen bezocht om leerlingen meer te vertellen over de bever.

Het Drentse Landschap

Communicatiemiddelen 2025

BEZOEKERS WEBSITE
249.000

FACEBOOK
13.910

INSTAGRAM
10.120

YOUTUBE-ABONNEES
425

LINKEDIN
5.837

KWARTAALBLAD-OPLAGE PER KEER
17.000

NIEUWSBRIEF-ABONNEES
11.436

1.040
ACTIVITEITEN WAARBIJ HET DRENTSE LANDSCHAP BETROKKEN IS

79.274
DEELNEMERS

256
AANVRAGEN VOOR EXCURSIES, LEZINGEN EN RONDLEIDINGEN

9.090
DEELNEMERS

20
ACTIVITEITEN LOFAR-GEBIED

191
DEELNEMERS

78
OPEN DAGEN

5.510
DEELNEMERS

45
ACTIVITEITEN STICHTING OUDE KERKEN

2.892
DEELNEMERS

31
EDUCATIEVE EN KINDERACTIVITEITEN (EXCL. EDUCATIELESSEN)

717
DEELNEMERS

72
INFORMATIESTANDS EN PR-ACTIVITEITEN

6.234
DEELNEMERS

3.4 Recreatie

In woonpark Diepstroeten vond op 27 mei 2025 de feestelijke opening plaats van het vernieuwde sport- en speelpark. Dit bijzondere project, een samenwerking tussen Belangenvereniging Diepstroeten, gemeente Assen, GGZ Drenthe, Van Boeijen en Het Drentse Landschap, brengt natuur, beweging, spel en educatie samen. Financiële ondersteuning kwam van de gemeente Assen, de Provincie Drenthe en de Rabobank. De aanleiding voor dit initiatief was de behoefte aan een sport- en speelplek voor oudere kinderen en volwassenen, als aanvulling op de bestaande speeltuin voor de kleinsten. Het resultaat is een toegankelijke sport- en spelroute, gebaseerd op een eerdere beweegroute, en een vernieuwd voetbalveld. Bij het ontwerp stonden inclusiviteit, duurzaamheid en ontmoeting centraal. Met rolstoelvriendelijke paden, natuurlijke speelelementen en duurzame materialen is een groene omgeving gecreëerd waar iedereen – jong en oud, met of zonder beperking – kan spelen, sporten en elkaar ontmoeten.

Beleefpad Diepstroeten

Met de komst van een een sport- en speelplek ontstond ook de behoefte om het oude landschapspad in Diepstroeten, dat ooit op toegankelijke wijze bewoners en bezoekers kennis liet maken met het bijzondere natuur- en cultuurlandschap, in een nieuw jasje te steken. Er zijn dit jaar twee nieuwe routes aangelegd: één door woonpark Diepstroeten (circa 5 km) en één over het terrein van GGZ Drenthe (circa 3 km). De gratis beschikbare digitale routes geven toegang tot beeld- en filmmateriaal over de geschiedenis, natuur en bijzondere plekken in het gebied. Beide routes zijn geschikt voor jong en oud en bevatten ook informatiepunten.

Familiebeleefpad 't Opgoande

Op 1 oktober openden Jetta Klijnsma en Jeroen Westendorp het inclusieve familiebeleefpad 't Opgoande bij Hollandscheveld. De aanleg van het ruim twee kilometer lange pad is een initiatief van Stichting Het Landschap van de Toekomst. De stichting heeft contact gezocht met Het Drentse Landschap, de gemeente Hoogeveen, de exploitant van Paviljoen Schoonhoven, het Recreatieschap Drenthe en de Brede Overleggroep Kleine Dorpen Drenthe. De aanleiding van de samenwerking was de behoefte om jong en oud in beweging

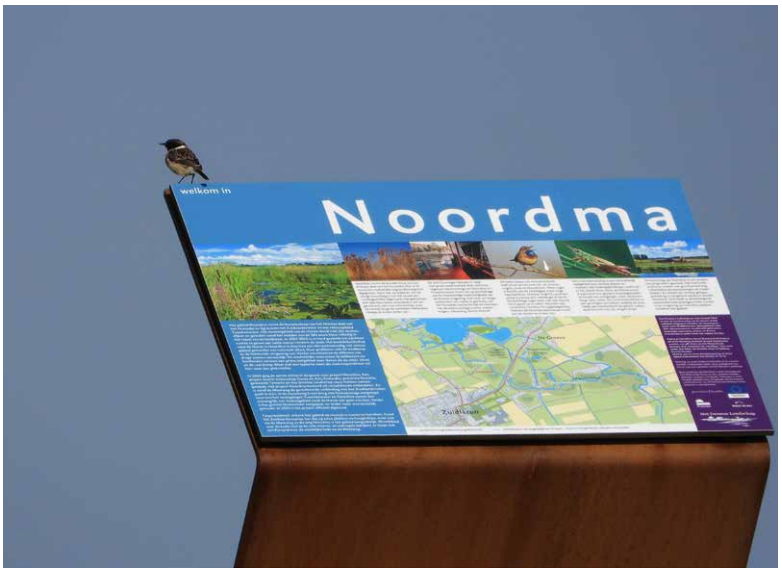

te brengen en de bewoners en bezoekers de veenkoloniale cultuur én de natuur van het bosgebied Schoonhoven te laten beleven.

Informatiepanelen

In 2025 hebben we twaalf informatiepanelen in onze natuurgebieden vervangen. In sommige gevallen ging het om een houten huifconstructie met verouderde informatie. Een paar oude informatiepanelen waren sterk verweerd en aan vervanging toe. Daarnaast zijn er een aantal nieuwe informatiepanelen geplaatst, zoals onder andere bij het nieuw ingerichte natuurgebied Noordma en bij het familie-beleefpad in Schoonhoven. De panelen in Schoonhoven zijn in samenwerking met de betrokken partijen opgesteld.

Samenwerking Hunebedcentrum

Vanuit het Hunebedcentrum worden er jaarlijks verschillende educatielessen verzorgd, zowel online als op locatie. Een groot deel van deze lessen wordt in samenwerking met Unesco Global Geopark De Hondsrug en Het Drentse Landschap gegeven. Lessen over prehistorie, hunebedbouwers en aanverwante onderwerpen worden voortdurend doorontwikkeld en aangepast aan de hand van nieuwe inzichten. Het afgelopen jaar zijn er ruim 5.000 kinderen naar het Hunebedcentrum gekomen om meer te leren over hun voorouders.

Duurzaamheidscentrum Assen

In 2025 hebben Het Drentse Landschap en de gemeente Assen hun intensieve samenwerking binnen het Duurzaamheidscentrum Assen (DCA) voortgezet, gericht op natuureducatie en duurzaamheidsbewustzijn. Met een groep van ongeveer 35 toegewijde vrijwilligers van Het Drentse Landschap, die ondersteuning bieden bij diverse taken en activiteiten, werd een indrukwekkende impact gerealiseerd.

Het DCA bood basisscholen binnen de gemeente 350 lessen aan, waarbij ongeveer 6.500 unieke leerlingen werden bereikt. De speciaal met Het Drentse Landschap ontwikkelde lessen 'Bosbanjeren' en 'Kabouterpad' werden 22 keer gegeven aan in totaal 550 leerlingen, die ook zoekkaarten meekregen om thuis verder te ontdekken. De verdubbeling van de vrijwilligersgroep voor gezinsactiviteiten maakte de organisatie van meer DCA-activiteiten mogelijk.

Van de 125 activiteiten die het DCA organiseerde in 2025, droeg Het Drentse Landschap bij aan 63. De directeur-bestuurder was panellid bij de aftrap van de activiteiten rond het 10-jarig jubileum van het DCA. Het Drentse Landschap participeerde daarbij in de inspiratiemarkt en andere weekendactiviteiten.

Daarnaast werd begin 2025 de nieuwe huisstijl en website van het DCA opgeleverd, met ondersteuning van van Het Drentse Landschap. Ook is het 'Beleefbosje', een initiatief van Het Drentse Landschap, succesvol ingezet. Bezoekers namen 71 keer deel aan het 'Voetafdruk Avontuur'.

In de 'huiskamer' van Het Drentse Landschap is veel informatie over Het Drentse Landschap te vinden en kunnen kinderen en volwassenen o.a. op een interactieve manier kennismaken met Landgoed Overcingel en het Hunzedal. Dit jaar is, in samenwerking met het breicafé, een project gestart over Drentse Heideschapenwol.

3.5 Kwartaalbladen

In 2025 heeft Het Drentse Landschap vier edities van haar Kwartaalblad uitgegeven. Dit magazine is nog steeds een cruciaal en hoog aangeschreven onderdeel van onze communicatie. Het dient als een belangrijk instrument om de band met onze achterban te versterken en onze doelstellingen helder te communiceren. Het blad bewijst telkens weer zijn nut door ons de mogelijkheid te bieden om onze 15.750 beschermers, bedrijfspartners en andere betrokkenen op de hoogte te houden van de projecten, activiteiten, knelpunten en de toekomstplannen van Het Drentse Landschap. Hoewel de reguliere oplage 17.000 exemplaren bedraagt, kan dit aantal variëren, afhankelijk van specifieke acties en evenementen.

De Kwartaalbladen in 2025 bevatten onder andere artikelen over:

- De kerk in Norg
- Grondverwerving door Het Drentse Landschap
- De bouwhuizen van De Havixhorst
- De stand van de natuur
- Het schooltje van buurtschap Middelboer te Een
- Het vogelparadijs in het Hunzedal
- De vrijwilligers van de Margarethakerk

3.6 Platform Roeg!

Roeg! van RTV Drenthe is voor alle liefhebbers en beschermers van natuur in Drenthe dé plek om nieuwtjes en achtergronden te delen en te horen over ontwikkelingen in de natuur. Roeg! maakt uitzendingen voor tv en communiceert op de website van RTV Drenthe. In het redactieoverleg participeren elf groene partners. Als actieve deelnemer zorgt Het Drentse Landschap ervoor dat ook ons erfgoed aandacht krijgt. Zo zijn de restauratie van de Margarethakerk in Odoorn en de mortieren van Havezate Oldengaerde in Roeg! aan bod gekomen. Groene onderwerpen uit Het Drentse Landschap waren onder meer de prachtige vegetatie op de historisch belangrijke Zwartendijksterschans, die uit de Tachtigjarige Oorlog stamt, het Nuilerveld bij Pesse, het Uffelter Binnenveld, de vogelkijkhut en –wand bij Diependal, het Spaarbankbos en het landschapsbeheer in het Reestdal op Landgoed de Reesthorst van Stichting Bosch en Vaart in samenwerking met Het Drentse Landschap.

In 2025 heeft de content van Roeg! ruim 2 miljoen bezoekers getrokken (2.146.179). Op de socials wordt dagelijks nieuwe content gedeeld. Dit zijn de cijfers van het aantal volgers via de diverse kanalen:

- Facebook: 9369
- Instagram: 4607
- YouTube: 1256 abonnees
- LinkedIn: 274

Het Drentse Landschap

Vrijwilligers 2025

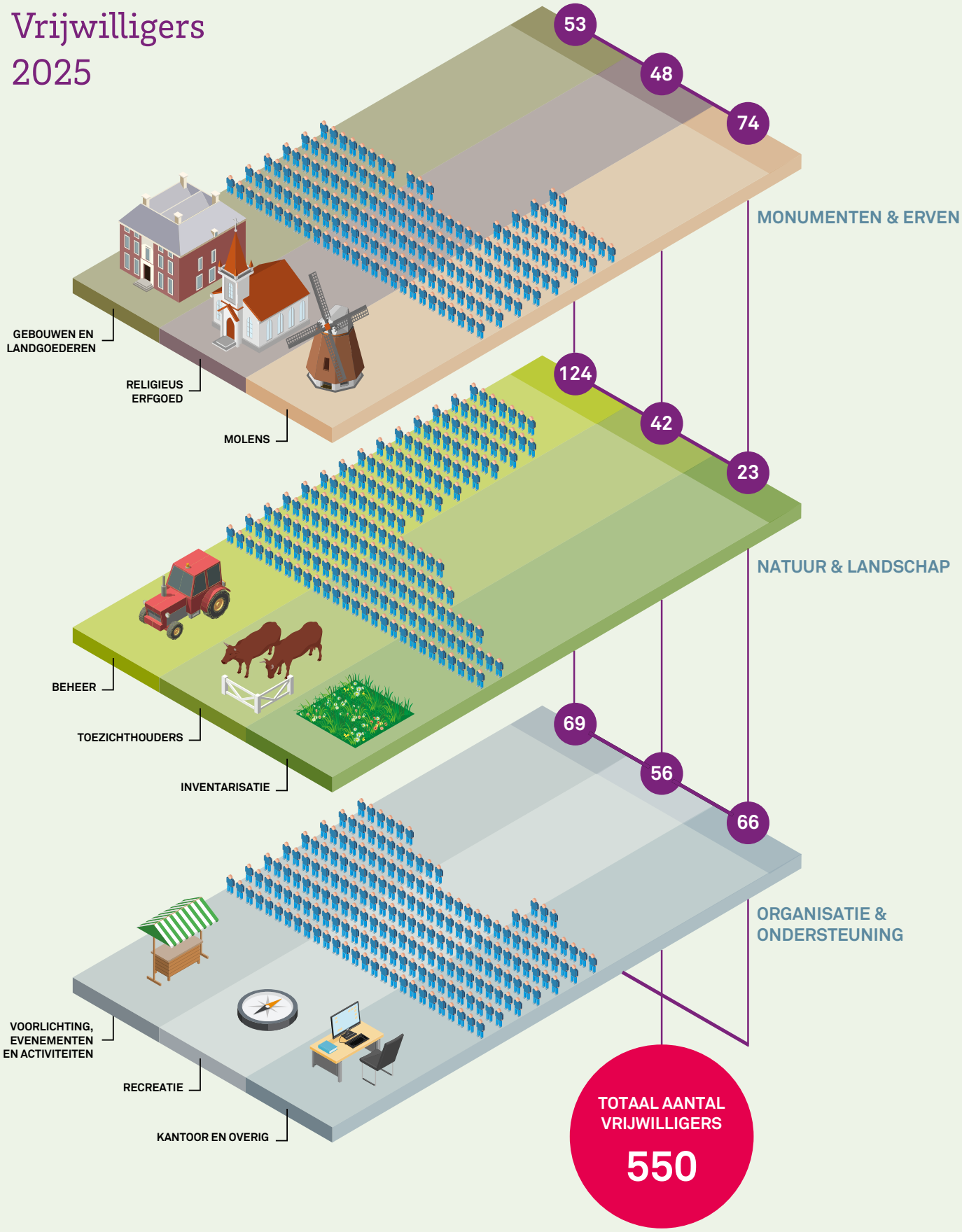

3.7 Vrijwilligers

De vrijwilligers van Het Drentse Landschap zijn onmisbaar. De diversiteit aan taken die vrijwilligers bij Het Drentse Landschap op zich nemen, is groot. Ze zijn de gastvrije gezichten bij publieksactiviteiten en excursies, begeleiden schoolklassen en zorgen voor de openstelling van bezoekerscentra, monumenten, kerken en molens. Ze helpen ons bij het beheer en onderhoud van natuurterreinen, landgoederen en historische tuinen, monitoren flora en fauna, en zijn actief in onze molens en kerken. Kortom, hun bijdrage strekt zich uit over alle facetten van het werk van onze stichting.

De waardering voor vrijwilligers is bij Het Drentse Landschap een integraal onderdeel van de organisatiecultuur. Hun aanwezigheid en inzet wordt zeer gewaardeerd. Vrijwilligers voegen een onmiskenbare 'plus' toe aan ons werk, niet ter vervanging van betaalde krachten, maar als een verrijking die bijdraagt aan de realisatie van onze doelen. De kennis, talenten en vaardigheden die zij inbrengen, zijn voor ons van grote waarde.

De loyaliteit en trouw van de vrijwilligers van Het Drentse Landschap zijn opmerkelijk. Velen zijn al jaren, zo niet decennia, verbonden aan hun specifieke terrein, bos of cultureel erfgoed. Deze langgedienden, waaronder acht vrijwilligers die meer dan 25 jaar actief zijn en zelfs één daarvan die in 2025 zijn 50-jarig jubileum vierde, vormen de levende geschiedenis van de stichting.

Ondersteuning

In 2025 telde Het Drentse Landschap 550 vrijwilligers. De vrijwilligers worden door ons in hun werk ondersteund. Elke groep heeft een eigen coördinator. We borgen de veiligheid door EHBO-cursussen en scholing. Zo is een aantal vrijwilligers opgeleid tot veldhulpverlener. Voor alle beheerlocaties worden risico-inventarisaties en -evaluaties (RI&E's) opgesteld. Hiermee worden de risico's bij beheerwerkzaamheden in kaart gebracht.

Voor vrijwilligers bestaat de mogelijkheid om cursussen te volgen die nodig zijn voor het vrijwilligerswerk. Zo is er een aantal vrijwilligers die een certificaat hebben voor het werken met een bosmaaier. Ook voor toezichthouders of vrijwilligers onderhoud historisch interieur zijn er specifieke trainingen en cursussen te volgen.

Uitje

Elk jaar organiseren we een uitje voor onze vrijwilligers als dank voor hun inzet en betrokkenheid. Dit jaar vond deze middag plaats in Veenhuizen, waar directeur-bestuurder Sonja van der Meer de vrijwilligers meenam in de ontwikkelingen binnen Het Drentse Landschap en haar dankbaarheid uitsprak aan alle aanwezigen. Bas Morsink, directeur van De Nieuwe Rentmeester, vertelde over het Unesco Werelderfgoed Veenhuizen en de Koloniën van Weldadigheid. Hierna volgde een keuzemenu: een rondleiding langs enkele monumenten in Veenhuizen of een lezing over vogels. De middag werd afgesloten met een hapje en drankje. Als altijd kreeg elke vrijwilliger een aandenken als blijk van waardering.

3.8 Beleid en belangenbehartiging

Zowel de communicatiemedewerkers als de relatiebeheerder van Het Drentse Landschap zijn actief betrokken bij diverse overlegorganen en werkgroepen. Ze zoeken regelmatig samenwerking met collega's van andere organisaties die zich bezighouden met natuur, milieu of erfgoed om kennis te delen, gezamenlijk beleid te maken, plannen te bespreken en gezamenlijk op te trekken bij specifieke onderwerpen. Daarnaast bieden de communicatiemedewerkers advies en ondersteuning aan particulieren en ondernemers. Onderstaande lijst geeft aan wat de belangrijkste overlegorganen en werkgroepen zijn waarin Het Drentse Landschap vertegenwoordigd is.

Communicatie Marketing Overleg LandschappenNL
Samen met communicatie- en marketingcollega's van de elf andere regionale landschappen worden thema's vastgesteld, gezamenlijke campagnes gevoerd, ervaringen uitgewisseld, workshops georganiseerd en onderling advies gegeven.

Werkgroep DOE-dag X3
In samenwerking met collega's van het Drents Museum en het Drents Archief wordt de DOE-dag X3 georganiseerd voor grootouders en hun kleinkinderen in de leeftijd van 6 tot en met 12 jaar.

Werkgroep Communicatie Drentsche Aa
Naast Het Drentse Landschap nemen ook de volgende partijen deel aan dit overleg: Recreatieschap Drenthe, Provincie Drenthe, Prolander/HVR Group, Staatsbosbeheer, IVN Drenthe, Nationaal Park Drentsche Aa, Waterbedrijf Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo.

Werkgroep communicatie en educatie Nationaal Park Drentsche Aa
Hierin werken samen: IVN Drenthe, provincie Drenthe, gebiedsbewoners, gebiedsondernemers incl. recreatiesector, gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo, Assen en Groningen, waterschap Hunze en Aa's, natuurbeheerders (Staatsbosbeheer en Stichting Het Drentse

Landschap), LTO-Noord (Landbouw), waterbedrijf Groningen, de Hondsrug UNESCO Global Geopark en AND (Agrarische Natuur Drenthe).

Werkgroep Communicatie Hunze
Naast Het Drentse Landschap zijn de volgende partijen vertegenwoordigd in dit overleg: de Provincie Drenthe, Prolander/HVR Group, Waterschap Hunze en Aa's, de Vereniging Drents Particulier Grondbezit, en de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn en Tynaarlo.

Werkgroep Communicatie Brede Kijk op het Oude Diep
In dit overleg zijn naast Het Drentse Landschap ook de Provincie Drenthe, Natuurmonumenten, de gemeente Midden-Drenthe, Prolander/HVR Group en LTO Noord vertegenwoordigd.

Werkgroep Holtingerveld
Hierin participeren we samen met Natuurmonumenten, de gemeente Westerveld, de provincie Drenthe, IVN en Prolander.

Werkgroep communicatie en educatie Nationale Parken Zuidwest-Drenthe (Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en Holtingerveld).
In dit overleg participeren Het Drentse Landschap, IVN, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Recreatieschap Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe, de provincie Drenthe, Gebiedspromotie Zuidwest Drenthe, de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf en enkele recreatieve ondernemers.

TBO-overleg Wolven in Drenthe
Speciaal overleg tussen de Provincie en Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Drentse Landschap over ontwikkelingen rond de wolf.

Communicado's-overleg culturele sector Drenthe
In dit overleg wisselen communicatiemedewerkers van culturele instellingen in Drenthe ervaringen uit. Naast Het Drentse Landschap nemen ook deel: Kunst & Cultuur Drenthe, Drents Museum, Drents Archief, Marketing Drenthe, Gevangenismuseum, Platform Drentse Musea, Huus van de Taol, Museum De Buitenplaats, Hunebedcentrum en Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Wandelplatform Drenthe
Naast Het Drentse Landschap zijn de volgende partijen vertegenwoordigd in dit overleg: Wandelnet, Koninklijke Wandelbond Nederland, Staatsbosbeheer, Provincie Drenthe, Recreatieschap Drenthe, en de gemeenten Borger-Odoorn, Hoogeveen, Midden-Drenthe, Tynaarlo en De Wolden.

Marketingwerkgroep Orvelte
De ondernemers in Orvelte, de dorpscoördinator die vanuit Stichting Coöperatief Orvelte optreedt, de TIP Midden-Drenthe en Het Drentse Landschap zetten zich gezamenlijk in voor de verdere profilering van het dorp. Vanuit de marketingwerkgroep worden alle communicatie- en marketingactiviteiten georganiseerd, waaronder de ontwikkeling van een nieuwe website.

Nieuwe website voor Eindjeomindrenthe.nl

In 2025 gaven we ons wandel- en fietsplatform Eindje om in Drenthe een nieuw jasje. De website uit 2017 werd technisch niet langer ondersteund en dat was hét moment om het platform klaar te maken voor de toekomst. Dit deden we samen met Pienter; een online marketingbureau uit Assen dat op steenworp afstand van ons kantoor is gevestigd. Door die nabijheid verliep de samenwerking snel en prettig.

De vernieuwde website kreeg een complete make-over met een moderne huisstijl, grote beelden en een duidelijke structuur. De navigatie is verbeterd en de website is volledig geoptimaliseerd voor mobiel gebruik. Bezoekers kunnen routes nu eenvoudig filteren op afstand, activiteit en thema, zoals vogelrijke gebieden, uitkijkpunten, routes geschikt voor kinderen of routes waar honden wel of niet zijn toegestaan. Ook het Knapzakroute-ABC is geïntegreerd en alle Knapzakroutes zijn voorzien van vernieuwde PDF's naast GPX-bestanden en online routekaarten.

Op Eindje om in Drenthe vind je alle wandel-, fiets- en Knapzakroutes van Het Drentse Landschap, evenals die van externe partners, waaronder NP Drentsche Aa, Gemeente Aa en Hunze, Bestemming Borger-Odoorn en GGZ Drenthe. Eindje om in Drenthe is daarmee hét platform voor iedereen die graag wandelt of fietst in de Drentse natuur.

Sinds de lancering halverwege 2025 bezochten ruim 68.000 recreanten het platform, waarvan circa 70% via smartphone. Daarmee is Eindje om in Drenthe uitgegroeid tot een belangrijk startpunt voor iedereen die wandelend of fietsend het Drentse landschap wil ontdekken. Met dit vernieuwde platform versterken we de toegankelijkheid van onze natuur en ons erfgoed en stimuleren we recreatie dicht bij huis.

4

Organisatie en personeelsbeleid

4.1 Organisatie

Medewerkers van Het Drentse Landschap zijn betrokken en dragen bij aan een open en constructieve werksfeer en weten de personeelsvertegenwoordiging (PVT), het managementteam, de arbocoördinator en HR goed te vinden met vragen en ideeën over hun werk. Zij denken actief mee over opleidingsmogelijkheden, stellen vragen over arbeidsomstandigheden en veiligheid en dragen verbeterpunten aan voor de organisatie.

Het beschikbare opleidingsbudget is ook dit jaar breed ingezet. Opleidingen en trainingen ondersteunen niet alleen de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers, maar versterken ook de organisatie als geheel. Zo volgden onder meer de preventiemedewerkers hun jaarlijkse veiligheidstraining en namen de leermeester Bouw en de keurmeester deel aan verplichte bijscholing. Voor diverse opleidingen zijn subsidies aangevraagd en toegekend, waardoor investeren in kennis en vakmanschap mogelijk blijft en zowel medewerkers als organisatie hiervan profiteren.

Binnen de organisatie krijgen medewerkers ruimte en vertrouwen om zelfstandig richting te geven aan hun werkzaamheden en doelen. Dit komt tot uiting in een toenemende manier van werken vanuit rollen, waarbij verantwoordelijkheden en resultaten centraal staan.

Tegelijkertijd blijven we vooruitkijken. Hoewel het ons nog steeds lukt om gemotiveerde nieuwe medewerkers aan te trekken en te behouden, verwachten ook wij dat de arbeidsmarkt in de toekomst uitdagender wordt. Dit vraagt om een flexibele en toekomstgerichte benadering. We onderzoeken daarom actief hoe processen verder kunnen worden geautomatiseerd, verduurzaamd en gedigitaliseerd. Daarbij kijken we ook naar nieuwe manieren om werk anders te organiseren, met een steeds nadrukkelijkere rol voor onze medewerkers als vakmensen die zelf het beste weten hoe hun werk effectief en efficiënt kan worden uitgevoerd.

Jaar- en flowgesprekken

Ook dit jaar verliepen de jaar- en flowgesprekken met alle medewerkers naar tevredenheid. Door de verdere digitalisering van deze gesprekken is het proces overzichtelijker, efficiënter en laagdrempeliger geworden voor zowel medewerkers als leidinggevenden. Afspraken, feedback en ontwikkelpunten zijn eenvoudig vast te leggen en goed terug te vinden.

Naast het jaarlijkse gesprek vinden gedurende het jaar regelmatig flowgesprekken plaats. Deze gesprekken bieden ruimte voor dialoog over prestaties, ontwikkeling en welzijn en zorgen voor een gestructureerde en persoonlijke aanpak. Hierdoor krijgen talenten de aandacht die ze verdienen en wordt groei actief gestimuleerd.

Bij alle gesprekken staan drie uitgangspunten centraal. We bouwen aan een lerende organisatie waarin medewerkers volop mogelijkheden krijgen om zich te blijven ontwikkelen. We zetten in op duurzame inzetbaarheid, met aandacht voor vitaliteit en een gezonde, toekomstbestendige werkomgeving. Daarnaast stimuleren we eigen regie, waarbij medewerkers zelf richting geven aan hun loopbaan binnen de stichting. En met plezier werken zal zeker ook bijdragen aan onze gezamenlijke missie.

Veilig werken & arbobeleid

In 2025 beschikken we over een volledig team van vier bhv'ers. Drie keer per jaar trainen zij gezamenlijk onder begeleiding van onze preventiemedewerker en coördinator BHV. Omdat we hetzelfde pand delen, bundelen we onze krachten met Landschapsbeheer Drenthe: we oefenen samen, delen ervaringen en hebben het gezamenlijk ontruimingsplan voor de Kloosterstraat geüpdatet. Alle nieuwe bhv'ers volgden een training bij een erkende NIBHV-opleider, en jaarlijks neemt het hele team deel aan een herhalingstraining om kennis en vaardigheden actueel te houden.

Naast de BHV is in 2025 ook aandacht besteed aan veiligheid en gezondheid. Tien medewerkers hebben zich op vrijwillige basis laten testen op de ziekte van Lyme. Daarnaast is een arbo-themabijeenkomst georganiseerd met als onderwerp 'Beroepsziekten en preventie'. Omdat de belangstelling in 2025 beperkt was,

is er geen aparte AED-training gestart. Bij voldoende interesse zal dit in de toekomst opnieuw worden aangeboden.

Het online Arbo Thema Uurtje is geëvalueerd. De online interactie en betrokkenheid blijken echter beperkt. Een meerderheid van de medewerkers geeft de voorkeur aan één jaarlijkse fysieke bijeenkomst van een halve of hele dag. Online sessies blijven wel geschikt voor korte updates en herhaling.

Personeelsvertegenwoordiging

In het afgelopen jaar heeft de personeelsvertegenwoordiging (PVT) onderzocht of de overgang naar een ondernemingsraad (OR) wenselijk en haalbaar is, aangezien het aantal medewerkers inmiddels boven de 50 ligt. In dit kader zijn diverse gesprekken gevoerd en is een enquête uitgezet onder medewerkers om de interesse in een OR te peilen. Uit dit onderzoek blijkt dat er op dit moment weinig animo is voor het instellen van een ondernemingsraad.

Op basis van deze uitkomsten blijft de PVT voorlopig actief. In het komende jaar zal een voorlichtingssessie worden georganiseerd om medewerkers beter te informeren over de rol en meerwaarde van een OR. Aansluitend zal opnieuw een peiling plaatsvinden om de belangstelling te beoordelen.

Met deze aanpak blijft de PVT goed vertegenwoordigd en in staat om de belangen van medewerkers effectief te behartigen. De PVT komt driemaal per jaar samen met de directie om uiteenlopende onderwerpen te bespreken die van belang zijn voor zowel de organisatie als haar medewerkers. Belangrijke gespreksthema's zijn onder andere de lopende cao-onderhandelingen en de verdere ontwikkeling van de organisatiestructuur.

Klachten

In 2025 zijn er drie officiële klachten ingediend bij Het Drentse Landschap, die volgens de voorgeschreven klachtenprocedure zijn afgehandeld.

4.2 Personeelsbeleid

Personeelsformatie
Op 31 december 2025 telde de personeelsformatie van Het Drentse Landschap 54 medewerkers, een lichte stijging ten opzichte van de 49 medewerkers op 31 december 2024. In termen van fte's groeide de formatie nauwelijks in 2025 omdat openstaande vacatures niet of later ingevuld werden.

De verdeling van medewerkers per type contract ziet er als volgt uit:
- Vaste contracten: 39 medewerkers (41 in 2024)
- Tijdelijke contracten: 15 medewerkers (8 in 2024)
- BBL-/leerwerkcontracten: 1 medewerker (3 in 2024)
- Stagiair(e)s: 1 persoon
- Werkervaringsplekken: 2 medewerkers

De groei van het personeelsbestand in het afgelopen jaar is het gevolg van een toename van werkzaamheden. Door de aankoop van nieuwe terreinen en objecten is het takenpakket uitgebreid, wat heeft geleid tot een grotere personeelsbehoefte. Deze uitbreiding maakt een betere verdeling van taken mogelijk, waardoor medewerkers zich meer kunnen richten op taken zoals subsidieverwerving en digitalisering. De inzet van digitale middelen draagt bij aan het verlagen van de werkdruk. Daarnaast is extra ondersteuning voor de schaapherders noodzakelijk geworden door de toegenomen aanwezigheid van de wolf. Dit brengt extra werkzaamheden met zich mee en maakt het niet langer mogelijk om kuddes onbeheerd te laten.

Om zowel voor de organisatie als voor medewerkers tot een goede en duurzame match te komen, werken wij in eerste instantie met jaarcontracten. Dit geeft beide partijen de mogelijkheid om te beoordelen of de samenwerking passend is voor de langere termijn.

Wij hebben dit jaar twee werkervaringsplaatsen kunnen aanbieden. Eén deelnemer ondersteunt bij het onderhoud van panden en oriënteert zich op een toekomst in de restauratiesector. De andere deelnemer heeft een achtergrond in de zorg en verkent een loopbaan in organisatieontwikkeling; zij ondersteunt de HR-afdeling bij onder andere arbo-gerelateerde werkzaamheden.

Personeelsverloop
In 2025 hebben we meerdere vacatures ingevuld, waarbij elf nieuwe medewerkers zijn aangenomen, en daarnaast hebben vier stagiair(e)s de kans gekregen om stage bij ons te lopen.

In 2025 hebben in totaal acht medewerkers Het Drentse Landschap verlaten. Eén collega ging met pensioen, vier medewerkers vonden een nieuwe uitdaging buiten de organisatie, van één collega werd het contract niet verlengd en bij één tijdelijke aanstelling hebben we tijdens de proeftijd afscheid van elkaar genomen. Daarnaast eindigde de looptijd van één BBL-contract; deze medewerker heeft dankzij de bij ons opgedane ervaring een nieuwe baan gevonden.

Personeelsverloop hoort bij de natuurlijke ontwikkeling van een organisatie, terwijl we tegelijkertijd blijven investeren in zittend personeel en het aantrekken en begeleiden van nieuw talent.

Personeelsopbouw
Aan het eind van 2025 bestond het personeelsbestand van Het Drentse Landschap uit een man-vrouwverhouding van 63:37 (64:36 in 2024). Wat betreft de leeftijdsopbouw zag het personeelsbestand er als volgt uit:
- 60 tot 67 jaar: 15 medewerkers
- 45 tot 59 jaar: 18 medewerkers
- 31 tot 44 jaar: 13 medewerkers
- 17 tot 30 jaar: 8 medewerkers

Deze verdeling laat zien dat ons team een mix is van verschillende leeftijden en ervaringsniveaus, wat bijdraagt aan een veelzijdige en evenwichtige organisatie.

In 2025 maakten medewerkers gebruik van verschillende verlofregelingen. Eén medewerker nam deel aan de seniorenregeling, terwijl twee medewerkers gebruikmaakten van betaald ouderschapsverlof. Deze regelingen bieden ruimte voor een goede balans tussen werk en privé.

Werving en selectie
In 2025 zijn elf nieuwe medewerkers bij Het Drentse Landschap gestart, wat de nodige inwerking en begeleiding vergde. Door zowel vervangingen als uitbreiding waren er verschillende openstaande vacatures, namelijk:
- Veeverzorger Schotse hooglanders
- Medewerker grondzaken/GIS
- Senior communicatiemedewerker
- Rayonbeheerder
- Medewerker beheer Monumenten

De arbeidsmarkt blijft krap en het vinden van passende kandidaten vraagt om een doelgerichte en vernieuwende benadering.

Om een aantrekkelijke werkgever te blijven, blijven wij investeren in een prettige en stimulerende werkomgeving, goede arbeidsvoorwaarden en mogelijkheden voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. Daarnaast richten wij ons op het vergroten van onze zichtbaarheid als werkgever en het actief inzetten van ons netwerk om talent aan ons te binden.

Ondanks de uitdagingen op de arbeidsmarkt blijven wij ons inzetten om medewerkers op de juiste plek te laten werken, zodat wij onze organisatie stabiel kunnen voortzetten en verder kunnen ontwikkelen.

Ziekteverzuim: aandacht voor preventie en ondersteuning

In 2025 kwam het ziekteverzuim binnen onze organisatie uit op 6,1%. Dit betekent een duidelijke stijging ten opzichte van 2024 (4,6%) en het percentage ligt boven het landelijk gemiddelde van 5,2%. Het percentage is echter vergelijkbaar met het gemiddelde binnen de sector Bos en Natuur (6%), waar vergrijzing en psychische klachten een rol spelen. De toename is vooral toe te schrijven aan drie medewerkers met langdurig verzuim, wat ook heeft geleid tot een hogere gemiddelde verzuimduur van 14 dagen.

Positief is dat 23 medewerkers zich in 2025 niet ziek hebben gemeld. Het frequent verzuim – drie of meer ziekmeldingen per medewerker – is ten opzichte van vorig jaar gelijk gebleven. Met medewerkers die vaker verzuimen, wordt het gesprek aangegaan om tijdig ondersteuning te bieden en verdere uitval te voorkomen.

Stagebeleid

Ook in 2025 wisten gemotiveerde studenten onze organisatie goed te vinden. Zonder actieve werving ontvingen wij diverse stageverzoeken, wat wij als een groot compliment ervaren. Stagiair(e)s brengen nieuwe perspectieven, frisse ideeën en een waardevolle blik van buitenaf op onze organisatie en werkwijzen.

In 2025 hebben zes studenten een stageperiode van zes maanden succesvol afgerond. Twee stagiair(e)s waren werkzaam binnen het team Monumenten, één binnen HR, twee binnen Natuur & Landschap en één bij Communicatie. Hun betrokkenheid en leergierigheid hebben gezorgd voor waardevolle bijdragen en nieuwe inzichten.

Wij blijven investeren in een stimulerende en leerzame stageomgeving, waarin studenten zich kunnen ontwikkelen en tegelijkertijd bijdragen aan de verdere ontwikkeling van onze organisatie.

Gedragscode

In 2025 hebben we de gedragscode geactualiseerd en besproken met medewerkers en vrijwilligers. Tijdens bijeenkomsten, nieuwsbrieven en jaargesprekken wordt aan onderdelen hieruit aandacht besteed, bijvoorbeeld het thema integriteit.

Vertrouwenspersoon

Medewerkers kunnen met vragen of zorgen over veiligheid terecht bij hun leidinggevende, de interne vertrouwenspersoon of – indien gewenst – bij de externe vertrouwenspersoon van HumanCapitalCare.

In 2025 heeft één medewerker gebruikgemaakt van de externe vertrouwenspersoon. Alle contacten verlopen volledig vertrouwelijk en anoniem, zodat medewerkers zich vrij voelen om eventuele zorgen of ervaringen te bespreken.

5

Jaarrekening 2025

5.1 Financiën

Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen

Dit jaarverslag en de hierin opgenomen geconsolideerde jaarrekening zijn opgesteld overeenkomstig de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, hierna kortweg de Richtlijn genoemd.

De Richtlijn vormt een essentieel onderdeel van de beoordelingen door het Centraal Bureau Fondsenwerving in het kader van de CBF-erkenningsregeling. De Richtlijn stelt dat een jaarverslaglegging antwoord moet geven op de volgende vragen:
- Welk deel van de giften blijft over voor het doel?
- Worden de middelen daadwerkelijk besteed of worden ze geheel of gedeeltelijk vastgezet in reserves?
- Worden de middelen daadwerkelijk besteed aan het bij de werving aangegeven doel?

De jaarrekening 2025 bestaat uit de volgende onderdelen:
- Geconsolideerde balans per 31 december 2025
- Geconsolideerde staat van baten en lasten
- Toelichting op balans en staat van baten en lasten
- Enkelvoudige balans en staat van baten en lasten.

De geconsolideerde cijfers betreffen:
- Stichting Het Drentse Landschap
- Stichting Oude Drentse Kerken
- Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds
- Stichting Fonds Onrendabele Monumenten
- Stichting Museum De Buitenplaats
- Stichting Nijsinghhuis
- Beheerboerderijen Het Drentse Landschap B.V.
- B.V. Landgoed 'Westersche Veld van Rolde'

Financieel beleid: zorgvuldig beheer voor duurzame continuïteit

Het Drentse Landschap streeft naar een transparant en verantwoord financieel beheer, gericht op het waarborgen van de continuïteit van de organisatie en het realiseren van onze doelstellingen op lange termijn. Hieronder volgt een overzicht van ons beleid op het gebied van fondsenwerving, kostenbeheer, reserves en beleggingen.

Beleid fondsenwerving

Bij het werven van fondsen hanteren we als uitgangspunt dat de kosten niet meer dan 25 procent van de baten mogen bedragen. We streven naar een efficiënte en effectieve fondsenwerving om de impact van onze activiteiten te maximaliseren.

Beleid kosten beheer en administratie

Het beleid van Het Drentse Landschap is erop gericht om de kosten van beheer en administratie zo laag mogelijk te houden. Kostenbeperking is echter geen doel op zich, aangezien dit ten koste kan gaan van de kwaliteit van het beheer en de bedrijfsvoering.

Beleid reserves

De jaarlijkse overschotten en tekorten worden toegedeeld aan de continuïteits- of bestemmingsreserve. De Raad van Toezicht is bevoegd te bepalen waarvoor de reserves worden ingezet, op advies van de Auditcommissie.

Beleggingsbeleid

De beursgenoteerde beleggingen vormen een onderdeel van de totale activa van Het Drentse Landschap. De omvang en de te lopen risico's van deze beleggingsportefeuille worden afgestemd op de korte- en langetermijn-verplichtingen van de organisatie. Dit vormt de input voor een passende strategische assetallocatie van de beursgenoteerde beleggingen. In de praktijk wordt onderscheid gemaakt tussen (benodigd) werkkapitaal en belegbaar kapitaal (beleggingsportefeuille). Het benodigd werkkapitaal wordt bepaald door middel van een inschatting van de maximaal beschikbare liquiditeiten uit hoofde van operationele bedrijfsvoering voor de komende twee jaar.

Beleggingen die in strijd zijn met de doelstellingen en waarden van Het Drentse Landschap worden niet aangekocht of na constatering onmiddellijk verwijderd.

De beleggingsportefeuille wordt belegd conform de richtlijnen van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen en het Reglement CBF-Keur.

Duurzaam beleggen

De portefeuille is volledig duurzaam ingericht. Bij alle beleggingstitels worden de aspecten leefomgeving, sociaal ondernemingsgedrag en goed bestuur (ESG) meegewogen. De criteria dienen in lijn te zijn met de missie van Het Drentse Landschap.

Het Drentse Landschap kiest bij voorkeur voor een duurzame beleggingsstijl waarbij de gekozen beleggingen een positieve, meetbare bijdrage leveren aan de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen die in 2015 door de VN zijn geformuleerd.

Beleggingsdoelstellingen

Het primaire doel van de beleggingen is het waarborgen van de continuïteit van de organisatie op de middellange en lange termijn. Het financieel beleggingsdoel is het in stand houden van het vermogen op de lange termijn, gecorrigeerd voor inflatie. Het Drentse Landschap verwacht op de lange termijn (15 jaar en langer) een gemiddeld bruto rendement op de beleggingsportefeuille van 3,5 procent. Het beleggingsbeleid wordt hierop afgestemd.

Beleggingscategorieën

Om zoveel mogelijk te voorkomen dat in enig jaar het rendement onder de nul procent zakt, zal minimaal 70 procent van de beleggingsportefeuille in risicomijdende beleggingscategorieën (obligaties, liquiditeiten en alternatieve impactbeleggingen) worden belegd. Daarnaast zal maximaal 30 procent van de beleggingsportefeuille worden belegd in risicodragende beleggingscategorieën met een zogeheten defensief risicoprofiel (aandelen, onroerend goed en grondstoffen).

Uitvoering beleggingsbeleid

Het Drentse Landschap heeft besloten het dagelijks beheer van het vrij belegbaar vermogen over te dragen aan één of meer professionele vermogensbeheerders die onder toezicht staan van de Autoriteit Financiële Markten. Het mandaat met de vermogensbeheerder(s) is vastgelegd in een Overeenkomst tot Beheer van vermogen, conform onderhavig beleggingsstatuut. De directie is bevoegd om namens Het Drentse Landschap de vermogensbeheerovereenkomst(en) te tekenen.

De Raad van Toezicht wordt via de Auditcommissie door de directie minimaal twee keer per jaar op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen en de resultaten van de beleggingsportefeuille. Na afloop van elk kalenderjaar wordt door de directie conform de statuten verantwoording afgelegd over de resultaten en het gevoerde beleggingsbeleid.

De externe beheerder is verantwoordelijk voor zijn interne controlemaatregelen gericht op de juistheid en volledigheid van de beleggingen en de inkomsten daaruit. De beheerder rapporteert per kwartaal aan Het Drentse Landschap.

Analyse saldo van baten en lasten

Het saldo wordt voornamelijk bepaald door incidentele zaken. Incidenteel zijn de opbrengsten uit legaten en schenkingen (€ 142.193 hoger dan begroot), de aankopen van gronden en gebouwen (kosten € 464.303 hoger dan begroot) en de opbrengsten uit de effectenportefeuille (€ 97.784 lager dan begroot).

Van de totale baten (€ 12.711.601) is een deel incidenteel. Als incidenteel kunnen worden beschouwd baten uit nalatenschappen en schenkingen, projectbaten en incidentele subsidies voor aankopen van gronden en voor projecten. De totale incidentele baten bedroegen circa € 2.530.000.

Er zijn geen baten en lasten uit voorgaande jaren die het resultaat 2025 hebben beïnvloed.

5.2 Risicomatrix, risk response en risicobereidheid

Om de bedrijfsrisico's in beeld te brengen werkt Het Drentse Landschap met een risicomatrix op basis van het zogeheten COSO-model. Hierin worden risico's onderverdeeld in strategische risico's, operationele risico's en financiële risico's. Voor wat betreft dit laatste punt is het beleid dat alleen financiële verplichtingen kunnen worden aangegaan als ze gedekt zijn vanuit de begroting of als er een projectplan is goedgekeurd door leden van het managementteam, de controller en de directeur.

In de risicomatrix wordt per risico steeds een inschatting gemaakt van de kansen en de impact die een risico kan hebben. Deze scores zijn gecategoriseerd in:
- Laag/acceptabel
- Gemiddeld
- Meer dan gemiddeld
- Hoog

Voor wat betreft de risicobereidheid is het uitgangspunt van Het Drentse Landschap dat er altijd een financiële buffer moet zijn om alle risico's te kunnen afdekken. Het Drentse Landschap is een financieel gezonde organisatie die beschikt over een significante continuïteitsreserve. Daarnaast beschikt Het Drentse Landschap over een aantal bestemmingsreserves waaruit tegenvallers eventueel gedekt kunnen worden. Ten slotte heeft Het Drentse Landschap nog strategische (ruil)gronden in haar bezit. Deze zouden eventueel verkocht kunnen worden indien dit noodzakelijk is.

In het hiernavolgende een korte analyse van de risico's die Het Drentse Landschap voor 2026 voorziet. We staan stil bij wat het risico is, welke (financiële) risico's dit met zich meebrengt en welke beheermaatregel(en) er wel/niet nodig is/zijn.

Strategische risico's

- **Maatregelen in het kader van de stikstof-problematiek**: Het kabinet-Schoof is in het 4e kwartaal van 2025 gevallen. Het is onduidelijk wat er nu wordt gedaan om de stikstofuitstoot te verminderen. De verwachting is wel dat het nieuwe kabinet-Jette slagvaardig met dit thema aan de slag zal gaan. De provincie Drenthe heeft inmiddels wel een concept Toekomst Landelijk Gebied Drenthe waarin een pakket maatregelen worden benoemd om mee aan de slag te gaan. Het is duidelijk dat de overheid eerst maatregelen moet nemen om de stikstofproblemen aan te pakken voordat er nieuwe vergunningen kunnen worden uitgegeven.
  (Financiële) risico's: De verwachting is dat er extra vergoedingen komen voor de inzet die onze stichting moet doen in gebieds-processen en dergelijke. Het financiële risico is daarom laag. Het risico dat de natuur nog verder achteruitgaat, is uiteraard groot als er nog veel langer wordt gewacht met het doorvoeren van maatregelen. De extra beheerkosten die dit met zich meebrengt worden niet gecompenseerd.
  Beheermaatregel(en): Het is belangrijk om te laten zien dat natuurbeheer veel geld kost en steeds meer omdat juist buiten de natuur geen extra maatregelen worden genomen om de stikstofuitstoot naar beneden te brengen. Daarnaast zullen we proberen om samen met overheden en stakeholders tot een gezamen-lijke aanpak te komen.

- **Vertraging realisatie Natuur Netwerk Drenthe**: Het realiseren van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) in 2027 wordt niet gehaald. De gebiedsprocessen die hiervoor lopen, worden inmiddels gehinderd door de stilstand op het stikstofdossier. Ook is de grondmarkt erg in beweging door andere opgaven zoals onder andere defensie, woning-bouw, landbouw en energievoorzieningen. Hierdoor wordt de grond steeds duurder.
  (Financiële) risico's: Het NNN is een belangrijk middel om de kwaliteit van de Drentse natuur te vergroten. Elke vertraging levert verlies aan biodiversiteit op, maar zorgt ook voor hogere grondprijzen omdat de druk op grond groot is. Het financieel risico is laag, omdat we ook kunnen besluiten om geen grond aan te kopen.
  Beheermaatregel(en): Het Drentse Landschap zet in op extra personeel en additionele middelen voor grondverwerving. Dit doen we bijvoorbeeld door particulieren te vragen ons hierbij financieel te steunen. Hiervoor is inmiddels ook het Natuurfonds Drenthe opgericht.

- **Klimaatverandering**: Het weer wordt steeds extremer en onvoorspelbaarder. Heftige stormen en veel neerslag komen vaker voor en dat leidt tot veel overlast. Ook in Drenthe is op sommige plekken sprake van veenoxidatie, waardoor panden kunnen gaan verzakken.
  (Financiële) risico's: Het extreme weer kan leiden tot veel schade aan natuurgebieden (met name bos) en gebouwen. Financieel kan dit variëren van enkele tienduizenden euro's tot honderdduizenden euro's bij ernstige schade. Stormschade in onze bossen zorgt overigens voor extra opbrengsten omdat we het hout kunnen verkopen. Echter, hier staat ook vaak een herplantingsopgave tegenover. Ook zijn we verzekerd voor de meeste schade aan onze gebouwen. Het financiële risico is gemiddeld.
  Beheermaatregel(en): Zorgdragen voor een goed niveau van de kwaliteit van onze natuurgebieden en gebouwen door regelmatig inspecties uit te voeren. Op deze manier verwachten we dat de schade beperkt kan worden.

- **Integriteit**: Het Drentse Landschap heeft een integriteitsbeleid vastgesteld en er is een interne en externe vertrouwenspersoon. Het Drentse Landschap heeft voorts een meldpunt integriteit en een klachtenregeling. Ook is de gedragscode geactualiseerd en door alle medewerkers ondertekend. Nieuwe medewerkers en vrijwilligers moeten voor ondertekening van de overeenkomst de gedragscode ondertekenen.
  (Financiële) risico's: Reputatieschade als het integriteitsbeleid geschonden wordt. Bij fraude zijn de risico's uiteraard groter. Het financiële risico is acceptabel.
  Beheermaatregel(en): Het Drentse Landschap probeert te voorkomen dat er onwenselijk gedrag plaatsvindt binnen onze organisatie. Het onderwerp wordt daarom regelmatig geagendeerd, bijvoorbeeld bij werkoverleggen en bij de jaargesprekken.

- **Beveiliging IT-systemen**: De beveiliging van IT-systemen, de beveiliging van informatie en compliance met IT-gerelateerde wet- en regelgeving (AVG) vereist voortdurend aandacht en ontwikkeling. Ook zich snel ontwikkelende technologieën zoals Artificial Intelligence (AI) en nieuwe wet- en regelgeving vormen daarbij risico's voor onze IT-omgeving. Wij beschermen onze systemen en data met verscheidende maatregelen op hardware- en software-niveau, het IT-gedrag van medewerkers en het werken met gecertificeerde leveranciers.
  (Financiële) risico's: De meest significante IT-risico's betreffen het risico op hackers (ongeoorloofde toegang) en risico's die de beschikbaarheid van data en systemen voor de medewerkers onderbreekt. Dit kan zich uiten in significante financiële schade en reputatieschade. Het financieel risico is gemiddeld.
  Beheermaatregel(en): Om deze risico's te beheersen worden medewerkers regelmatig geïnformeerd over risico's en gevolgen bij het niet naleven van de afspraken die hierover gemaakt zijn. Verder worden systematisch verscheidende maatregelen getroffen om de risico's te minimaliseren, zoals firewalls, automatische updates, multifactorauthenticatie en monitoring op naleving van het geprogrammeerde beleid. Inmiddels is het informatiebeveiligings- en privacybeleid (IB&P) vastgesteld, doen we aan proactief risicobeheer, evalueren we de kwaliteit van de leveranciers en voeren we interne controle uit op autorisaties.

Operationele risico's

- **Begrazingsbeheer**: Het begrazingsbeheer met schapen en runderen ondergaat behoorlijk wat veranderingen. Vanwege de komst van de wolf hebben we ons beheer behoorlijk moeten aanpassen omdat het hele jaar rond begrazing vanwege de aanwezigheid van de wolf niet meer mogelijk is in kwetsbare heidegebieden.
  (Financiële) risico's: Behalve dat de kwaliteit van de natuur is afgenomen zijn de kosten voor beheer ook enorm toegenomen. Voor een deel zijn deze kosten nog met incidentele subsidies gecompenseerd. Voor de lange termijn is financiering echter onzeker. Het financiële risico is acceptabel.
  Beheermaatregel(en): Door de juiste maatregelen moet de kwaliteit van de gebieden verbeteren. De verwachting is dat er structureel hogere vergoedingen komen voor beheer.

- **Personele ontwikkeling**: Het vinden van goede collega's wordt een steeds grotere uitdaging omdat er sprake is van zogeheten arbeidskrapte. Daarnaast zijn er de nodige

60-plussers die de komende jaren met pensioen gaan.
(Financiële) risico's: Het niet op tijd invullen van vacatures en het vertrek van medewerkers kan ertoe leiden dat langere tijd niet voldoende kwaliteit aanwezig is om alle taken goed te kunnen uitvoeren. De inschatting is dat dit een acceptabel risico is.
Beheermaatregel(en): We investeren vroegtijdig in kennisoverdracht en gesprekken met betrokkenen om zo een goede inschatting te kunnen maken hoe we tijdig op hun vertrek kunnen anticiperen

- **Problemen met molenroedes**: De afgelopen jaren is veel aanvullend onderzoek gedaan naar de levensduur van molenroeden. Aanleiding hiervoor waren enkele breuken van roeden elders in het land, waardoor een serieus veiligheidsrisico aan het licht kwam. Veel roeden die nu nog in gebruik zijn, stammen uit de jaren zeventig. Dankzij nieuwe inzichten en verbeterde meetmethoden kunnen deze roeden tegenwoordig nauwkeuriger worden gecontroleerd. Het Drentse Landschap bezit negen molens waarbij sprake is van dit type risicovolle roeden. Hoewel al deze roeden zijn onderzocht en goedgekeurd, is inmiddels duidelijk dat hun levensduur van ongeveer vijftig jaar is verstreken. Wanneer bij een volgende controle blijkt dat de roeden niet langer voldoen aan de veiligheidsnormen, dreigt stilstand. Dat is niet alleen nadelig voor het behoud van de molens, maar kan ook leiden tot onrust bij molenaars en andere betrokkenen.
(Financiële) risico's: Omdat er veel subsidie en fondsen beschikbaar zijn voor molens is het financiële risico gemiddeld.
Beheermaatregel(en): De molenroeden worden periodiek gecontroleerd. Om de financiële belasting en de werkdruk beheersbaar te houden, worden jaarlijks een paar roeden vervangen. Voor iedere molen wordt hiervoor een afzonderlijk plan opgesteld, waarin de benodigde werkzaamheden en de bijbehorende kosten worden uitgewerkt. Jaarlijks worden hiervoor fondsen aangeschreven. Als er voldoende financiële steun is worden de roeden vervangen.

- **Verduurzaming gebouwen en energielabels**: De afgelopen jaren is er stevig ingezet op verduurzaming van onze gebouwen. Dit gebeurt via projecten, mutatieonderhoud en diverse quick wins. Dankzij extra financiële middelen konden we deze opgave versnellen. Het rijksbeleid verandert echter. Vanaf 2026 vervalt de vrijstelling voor monumenten om bij verhuur een energielabel te overhandigen. Dit geldt niet voor bestaande huurovereenkomsten, maar wel zodra er een nieuw contract wordt afgesloten. Voor niet-monumentale huurwoningen is de verwachting

dat vanaf 2029 minimaal energielabel D wordt vereist. Of deze ambitie daadwerkelijk wordt ingevoerd, is op dit moment nog onzeker.
(Financiële) risico's: Het financiële risico is gemiddeld. Verduurzaming van zowel monumentale als niet-monumentale panden kan een forse investering vragen, terwijl de toekomstige verplichtingen nog niet volledig helder zijn.
Beheermaatregel(en): We geven huurders voorlichting over wat zij zelf kunnen doen om hun woning beter te isoleren en het energiegebruik te verlagen. We zijn gestart met het versnellen van onze verduurzamingsopgave en richten ons op maatregelen die snel resultaat opleveren. Er wordt een nieuwe analyse gemaakt van ons gebouwenbezit om inzichtelijk te krijgen welke panden de komende jaren extra aandacht nodig hebben. Daarnaast hopen we dat de overheid monumenteneigenaren meer tijd en aanvullende financiële middelen biedt om verduurzaming verantwoord door te voeren.

– **Onvoldoende middelen voor onderhoud (onrendabele monumenten)**: De kosten voor het beheer en onderhoud van onze panden zijn de afgelopen jaren sterk gestegen en zullen waarschijnlijk ook de komende jaren blijven toenemen. Dit geldt in het bijzonder voor onze onrendabele monumenten. Vanuit de overheid ontvangen we weliswaar SIM-subsidie, maar deze is voorlopig nog onvoldoende om alle onderhoudskosten te dekken.
(Financiële) risico's: Door de stijgende kosten bestaat het risico dat er minder onderhoud kan worden uitgevoerd dan eigenlijk noodzakelijk is. Bij een eventuele overname zou de bruidschatberekening dermate hoog uitpakken dat een overname lastiger wordt, wat uiteindelijk een risico vormt voor het behoud van het Drentse erfgoed. Op basis van de huidige inzichten wordt het financiële risico als gemiddeld ingeschat.
Beheermaatregel(en): De SIM subsidie wordt vastgesteld op basis van de herbouwwaarde van een pand. Door deze herbouwwaarde nauwkeuriger en realistischer te bepalen, verwachten we op termijn een structureel hogere subsidiebijdrage te kunnen realiseren. Tegelijkertijd wordt in de begroting kritischer gekeken naar de kostenramingen, waarbij we gebruikmaken van de recente inzichten uit O-Prognose om een beter beeld van de toekomstige onderhoudslasten te krijgen. Daarnaast bundelen we waar mogelijk werkzaamheden, omdat een samenhangende aanpak de kans op aanvullende subsidies vergroot en nieuwe mogelijkheden opent om fondsen te benaderen.

Risicoanalyse stakeholders

Het Drentse Landschap heeft een risicoanalyse beschikbaar voor de verschillende stakeholders. Deze analyse zet op een rijtje wat de risico's zijn als een van de stakeholders zijn beleid of werkwijze aanpast. Daarbij gaat het onder meer om de rijksoverheid, provincie, gemeenten plus andere belangrijke stakeholders zoals LTO, waterschappen, beschermers, bedrijfssponsoren en huurders. Uit deze analyse blijkt dat er op dit moment geen risico's zijn.

Frauderisico's

Het Drentse Landschap probeert frauderisico's maximaal te beperken. We doen dit onder meer door het bewustzijn bij medewerkers te vergroten en door bij de inrichting van controles technische functiescheidingen te maken en het vierogenprincipe toe te passen bij inkopen, betalingen en bestedingen.

Weerstandsvermogen

Een belangrijk middel om mogelijke toekomstige risico's adequaat aan te pakken is de aanwezigheid van een voldoende financiële buffer aan weerstandsvermogen. Het Drentse Landschap is een financieel gezonde organisatie, want ze beschikt over een significante continuïteitsreserve. De overige operationele risico's zijn in voldoende mate afgedekt met bestemmingsreserves.

Liquiditeitsratio

Eind 2025 had Het Drentse Landschap een liquiditeitsratio van 8,1. Deze is ruim voldoende om de schulden op korte termijn te kunnen voldoen.

Solvabiliteit

De solvabiliteit laat de verhouding zien tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen. Ultimo 2025 bedroeg de solvabiliteit 79,8%. Dit percentage geeft aan dat de stichting financieel gezond is en financiële tegenslagen, tot op zekere hoogte, kan opvangen.

5.3 Verantwoordelijkheidsverklaring

Code Goed Bestuur voor Goede Doelen

De Raad van Toezicht van Stichting Het Drentse Landschap onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF) en handelt overeenkomstig.

In deze verantwoordingsverklaring legt de Raad van Toezicht verantwoording af over drie algemeen geldende principes:
- Het onderscheiden van de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren.
- Het optimaliseren van de effectiviteit en efficiency van bestedingen.
- Het optimaliseren van de omgang met belanghebbenden.

Toezicht houden, besturen en uitvoeren

- Het Drentse Landschap heeft een stichtingsvorm met een Raad van Toezicht en een directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht heeft een voorzitter.
- De belangrijke taken van de Raad van Toezicht zijn het toezicht houden op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid, grondaankopen, begroting, jaarverslag en jaarrekening.
- De Raad van Toezicht oefent toezicht uit op basis van stukken die periodiek in zijn vergaderingen worden besproken in aanwezigheid van de directeur-bestuurder en de overige leden van het Managementteam.
- De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Raad van Toezicht. Voor de leden is statutair een zittingsduur bepaald van vier jaar, met een maximum van twee termijnen. De bestuursleden treden af conform een rooster van aftreden.
- Het functioneren van de directeur-bestuurder wordt in een jaarlijks functioneringsgesprek geëvalueerd door de Raad van Toezicht. Het functioneren van de Raad van Toezicht wordt aan het eind van het jaar geëvalueerd.
- De Raad van Toezicht legt door middel van het jaarverslag en de jaarrekening verantwoording af aan de beschermers van de organisatie en de subsidieverstrekkers.

Effectiviteit en efficiency van bestedingen

- Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen geeft de Raad van Toezicht vorm aan de doelstellingen van Het Drentse Landschap.
- In het meerjarenbeleidsplan staan richtinggevende doelstellingen. In de jaarlijkse werkplannen worden per product doelstellingen geformuleerd.
- Het monitoren en evalueren van de uitvoering van processen en activiteiten vindt plaats door een kritische beoordeling van het jaarverslag door de Raad van Toezicht. Hierbij wordt het jaarverslag ook getoetst aan het meerjarenbeleidsplan en het betreffende jaarwerkplan.
- Monitoring en evaluatie van de uitvoering van activiteiten en interne processen vindt plaats op basis van bespreking en verslaglegging vanuit de sectoren en bespreking in het Managementteam. Overige relevante onderwerpen worden behandeld in de Wetenschappelijke Adviescommissie en de Personeelsvertegenwoordiging met terugmelding in de Raad van Toezicht.
- Onderwerpen die in elk geval jaarlijks aandacht krijgen, zijn de jaarverslagen en jaarrekeningen van de afzonderlijke stichtingen en bv's en de evaluatie van het beheer van de natuurgebieden en de gebouwen.
- Het behandelen van deze aspecten binnen de organisatie vormt een continu proces met globaal de volgende frequenties:

• Managementteam	1 keer per 2 weken
• Raad van Toezicht	3 tot 5 keer per jaar
• Financiële Auditcommissie	2 tot 3 keer per jaar
• Wetenschappelijke Adviescommissie	2 keer per jaar
• Personeelsvertegenwoordiging	2 keer per jaar

- De leerpunten uit de monitoring en evaluaties worden met elkaar in dit overleg gedeeld en kunnen worden benut voor of kunnen mede aanleiding geven tot het aanpassen van werkwijzen en procedures.

Omgang met belanghebbenden

- Het Drentse Landschap streeft naar een open dialoog met alle belanghebbenden: medewerkers, vrijwilligers, beschermers, schenkers, relaties, bedrijven, overheden, particulieren, natuur- en milieuorganisaties, waterschappen, fondsen en andere betrokkenen.
- Het Drentse Landschap heeft zowel een intern als een extern AVG-beleid. (De letters AVG staan voor Algemene Verordening Gegevensbescherming.) Het externe AVG-beleid is beschikbaar op de website.
- Het in 2022 geactualiseerde integriteitsbeleid is in 2025 nog steeds van kracht.
- De inhoud en kwaliteit van de informatie wordt door de leidinggevenden gewaarborgd. Het team Organisatie & Ondersteuning is verantwoordelijk voor het stroomlijnen en optimaliseren van de externe communicatie.
- Het Drentse Landschap informeert haar verschillende doelgroepen met specifieke communicatiemiddelen als het Kwartaalblad, het jaarverslag plus de samenvatting van het jaarverslag, de website, persberichten, (digitale) nieuwsbrieven, via sociale media en door het deelnemen aan allerlei overleg-organen en samenwerkingsverbanden.
- Het communicatiebeleid is vastgelegd in het meerjarenbeleidsplan. Het beleid is erop gericht om optimale relaties te hebben met belanghebbenden en hen gericht te informeren. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld de belangen van natuur en landschap, de eigen activiteiten, de ontwikkelingen in de natuurgebieden, de instandhouding van het cultureel erfgoed en de besteding van de ontvangen gelden.
- De informatieverstrekking vindt plaats door de verantwoordelijke teams via uitingen als beleidsnota's, publicaties, overleggen met overheden, deelname aan netwerken en overlegorganen. Daarnaast kunnen belanghebbenden via een algemeen telefoonnummer en een algemeen mailadres rechtstreeks contact opnemen met Het Drentse Landschap.
- Het Drentse Landschap heeft een procedure om eventuele klachten correct te kunnen afhandelen. Met enquêtes en evaluaties wordt regelmatig de mening van belanghebbenden gepolst.

5.4 Jaarrekening

Verschillen analyse jaarrekening 2025 versus begroting 2025 (in euro's)

Samenvatting van de uitkomsten van de geconsolideerde jaarrekening 2025

Staat van Baten en Lasten

Het begrote resultaat over 2025 is nihil.
De jaarrekening sluit met een nadelig saldo van -140.849

Analyse van het resultaat 2025 ten opzichte van de begroting 2025:
(saldo baten minus lasten)

Omschrijving	Nadelig	Voordelig
Saldo baten en lasten van particulieren		142.193
Saldo baten en lasten van bedrijven/instanties		22.298
Saldo aan- en verkopen natuurterreinen en gebouwen	-464.303	
Saldo projecten	-24.312	
Saldo beheer natuurterreinen en gebouwen	-39.867	
Saldo beheer en administratie		149.422
Saldo voorlichting, promotie		180.499
Saldo effecten	-97.784	
Aandeel derden	-8.993	
Totaal	**-635.260**	**494.411**
Per saldo nadelig		**-140.849**

Saldo baten en lasten van particulieren (142.193)
Betreft het saldo van legaten, schenkingen en bijdragen van beschermers minus kosten fondswerving. In 2025 hebben we € 1.305.000 aan legaten en schenkingen mogen ontvangen. De legaten en schenkingen worden beperkt begroot vanwege hun onvoorspelbare karakter. De afgelopen jaren zien we een duidelijk stijgende trendlijn, meer mensen waarderen onze activiteiten en vertrouwen ons hun geld toe. Ook in 2025 hebben we capaciteit vrijgemaakt om particulieren te ondersteunen in het proces van nalaten en schenken.

Saldo baten en lasten van bedrijven /instanties (22.298)
Betreft het saldo van bijdragen van bedrijfssponsoren en schenkingen minus kosten fondswerving.
Ook hier hebben meer organisaties ons gesteund dan we hadden verwacht.

Saldo aankopen natuurterreinen en gebouwen (-464.303)
Het betreft hier het saldo van aankopen minus de subsidies van overheden en fondsen. Meer informatie over aankopen staat in dit jaarverslag. Een belangrijk deel van de grondaankopen in 2025 hebben plaatsgevonden in het Hunzedal. In 2025 hebben we meer grond kunnen aankopen dan begroot. Daarentegen zijn de kosten aankopen gebouwen lager omdat een tweetal begrote aankopen van gebouwen niet zijn doorgegaan.

Saldo projecten (-24.312)
Het saldo is nagenoeg conform begroot. Belangrijke erfgoedprojecten in 2025 waren de restauratie van het orgel in de Margarethakerk te Odoorn en renovatie en verduurzaming van het Koetshuis van De Havixhorst in De Schiphorst en de renovatie van boerderij Jipping in Bronnegerveen. In 2025 is gestart met de restauratie en verduurzaming van het knechtenhuis van De Lindenhorst in De Schiphorst en het achterhuis van boerderij Tichelwerk in Foxwolde.

Binnen Natuur & Landschap zijn met name SKNL projecten programma Natuur uitgevoerd. De bijdrage van de Postcode Loterij ad € 1.062.500 is hier als bate opgenomen.

De bijdrage van de Postcode Loterij is besteed aan het aankopen van natuur, onder andere in het Hunzedal, de herinrichting van informatiecentrum De Blinkerd bij Wijster, de restauratie van het orgel van de Margarethakerk in Odoorn, het ondersteunen van vrijwilligersgroepen en het opstellen van een nieuwe recreatievisie.

Saldo beheer natuurterreinen en beheer gebouwen (-39.867)
Het saldo is nagenoeg genoeg conform begroot.
De baten waren vooral lager doordat het beheer van rijksmonumenten, hunebedden en schansen jaarlijks fluctueert. De SIM-subsidies die we hiervoor ontvangen zijn gekoppeld aan de kosten van instandhouding van onze rijksmonumenten en waren in 2025 lager.

De kosten voor natuurbeheer waren hoger doordat er steeds meer maatregelen moeten worden genomen om de natuur niet achteruit te laten gaan. Ook hebben we in 2025 weer gebruik moeten maken van wetlandmaaimachines op de lager gelegen (natte) gronden. De kosten hiervan zijn hoog.

Saldo beheer en administratie (149.422)
Het verschil is met name ontstaan als gevolg van een herrubricering / betere verdeling van de salariskosten naar rubrieken.

Saldo voorlichting, promotie, educatie en belangenbehartiging (180.499)
Het verschil is met name ontstaan als gevolg van een herrubricering / betere verdeling van de salariskosten naar rubrieken. Daarnaast waren de kosten van het Kwartaalblad en de kosten van activiteiten lager.

Saldo effecten (-97.784)
Uitgangspunt is een rendement van netto 2,5% op de lange termijn. In 2025 hebben we een rendement gerealiseerd van 1,3%, duidelijk onder de begroting. Ter compensatie hebben we een deel van onze spaargelden kunnen onderbrengen in een termijndeposito tegen 1,5% rente.
Er wordt defensief / risicomijdend belegd in duurzame portefeuilles bij ABN AMRO en Triodos.
Het saldo bestaat uit koersresultaat, de opbrengsten uit dividend en (spaar)rente minus de kosten van vermogensbeheer.

2025 kenmerkte zich als een bijzonder beleggingsjaar, de internationale betrekkingen en handelsrelaties werden flink opgeschud.

Aandelen stegen wereldwijd in waarde. Bedrijfsresultaten vielen in de meeste gevallen beter uit dan verwacht en de korte rente daalde, waardoor de financieringscondities voor ondernemingen verbeterden. In Europa, met name in Duitsland, werd een omvangrijk investeringsfonds aangekondigd voor infrastructuur en de klimaat- en energietransitie. Daarnaast zorgden de vooruitzichten rondom kunstmatige intelligentie voor aanzienlijke investeringen en toekomstige productiviteitsverbeteringen.

Voor obligaties was het eveneens een positief jaar. De Europese obligatierente steeg weliswaar licht, maar bedrijfsobligaties zagen het kredietrisico extra beloond. De Europese obligatie-index steeg in 2025 met 1,27%. Ook de duurzame impactbeleggingsportefeuille van Het Drentse Landschap liet in 2025 een positief resultaat optekenen. De portefeuille streeft duurzame doelen na en alle individuele beleggingen worden hierop gescreend. De beleggingsportefeuille behaalde in 2025 een netto resultaat van 1%.

Aandeel derden (-€ 8.993)
Aandeel in het resultaat 2025 van circa 16,4 % in B.V. 'Landgoed Westersche Veld van Rolde' dat toekomt aan de overige aandeelhouders.

Balans
De financiële positie van de stichting is nagenoeg stabiel gebleven. Het totaal van de bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen is licht afgenomen. De afname is het gevolg van het negatieve resultaat. De vorderingen en de overlopende activa zijn afgenomen, met name als gevolg van lagere nog te ontvangen beheersubsidies en projectsubsidies. De effecten zijn in waarde gestegen als gevolg van positieve koersresultaten. Het aandeel van derden betreft het aandeel van de overige aandeelhouders in het eigen vermogen van B.V. 'Landgoed Westersche Veld van Rolde'. Dit aandeel is gestegen als gevolg van het positieve resultaat. In 2025 is er een voorziening gevormd ter dekking van de kosten van langdurig zieken in het komende jaar. De langlopende schuld is afgenomen als gevolg van de omzetting van aflossingen in schenkingen. De kortlopende schulden zijn licht toegenomen.

Bovenstaande heeft geresulteerd in een positieve kasstroom van € 793.038.

Balans per 31 december 2025

(in euro's)

ACTIVA	31-12-2025	31-12-2024
Materiële vaste activa	678.432	629.735
Financiële vaste activa	492.563	510.261
Vorderingen en overlopende activa	5.288.833	6.305.816
Beleggingen	8.353.841	8.250.344
Liquide middelen	8.290.124	7.497.087
	23.103.793	**23.193.243**

PASSIVA		
Reserves en fondsen		
Reserves		
Continuïteitsreserves	4.969.532	4.969.532
Bestemmingsreserves	11.630.474	11.450.755
	16.600.005	16.420.287
Fondsen		
Bestemmingsfondsen	1.838.982	2.159.550
	18.438.988	**18.579.837**
Aandeel van derden	21.429	19.162
Voorzieningen	133.138	–
Langlopende schulden	1.818.610	1.753.984
Kortlopende schulden	2.691.628	2.840.259
	23.103.793	**23.193.243**
Solvabiliteit	**79,8%**	**80,1%**
Liquiditeit (current ratio)	**8,1**	**7,8**

Staat van baten en lasten over 2025

(in euro's)

BATEN	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Baten van particulieren	1.826.467	1.611.500	5.417.646
Baten van bedrijven	103.048	60.000	400.276
Baten van loterijorganisaties	1.062.500	937.500	937.500
Baten van subsidies van overheden			
– Subsidies projecten – incidenteel	273.117	681.000	400.819
– Subsidies aankopen natuurterreinen en gebouwen – incidenteel	917.112	134.000	1.398.049
– Subsidie beheer – structureel en incidenteel	5.310.085	5.460.000	5.408.743
Totaal baten van subsidies van overheden	**6.500.314**	**6.275.000**	**7.207.611**
Baten van andere organisaties zonder winststreven	152.333	683.500	2.125.000
Som van de geworven baten	**9.644.662**	**9.567.500**	**16.088.032**
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten			
Baten beheer natuurterreinen	1.005.524	895.000	967.605
Baten beheer gebouwen	1.900.412	1.880.000	2.097.666
Overige baten	161.003	130.000	551.402
Totaal baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	**3.066.939**	**2.905.000**	**3.616.674**
SOM VAN DE BATEN	**12.711.601**	**12.472.500**	**19.704.706**

LASTEN	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Besteed aan de doelstellingen			
A. Kosten aankopen natuurterreinen en gebouwen	2.496.113	1.748.712	5.365.133
B. Kosten beheer natuurterreinen en gebouwen	6.827.598	6.806.710	6.502.445
C. Kosten projecten	1.851.791	2.071.686	3.303.362
D. Kosten voorlichting, educatie en belangenbehartiging	732.798	882.280	756.833
Totaal besteed aan de doelstellingen	**11.908.300**	**11.509.388**	**15.927.773**
Wervingskosten			
Kosten eigen fondsenwerving	151.086	127.404	71.838
Totaal wervingskosten	**151.086**	**127.404**	**71.838**
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	993.286	1.142.708	1.037.702
Totaal beheer en administratie	**993.286**	**1.142.708**	**1.037.702**
Bijzondere last	**–**	**–**	**3.333.333**
SOM VAN DE LASTEN	**13.052.673**	**12.779.500**	**20.370.647**
Saldo voor financiële baten en lasten	**-341.071**	**-307.000**	**-665.940**
Saldo financiële baten en lasten	209.216	307.000	552.115
Aandeel van derden	-8.993	–	-9.527
Saldo van baten en lasten	**-140.849**	**–**	**-123.352**

Dit saldo is op basis van een directiebesluit als volgt in de jaarrekening verwerkt:

Toegevoegd/onttrokken aan:		
Bestemmingsreserve St. Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds	16.349	1
Bestemmingsreserve St. Oude Drentse Kerken	2.333	2
Bestemmingsreserve Natuurbeheer en grondverwerving	178.019	3
Bestemmingsreserve St. Fonds onrendabele monumenten	36.976	4
Bestemmingsreserve St. Ondersteuning Particulier Natuurbeheer	-53.958	3

Toegevoegd aan:		
Bestemmingsfonds onrendabele monumenten	-320.568	4

1. Exploitatiesaldo van Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds
2. Exploitatiesaldo van Stichting Oude Drentse Kerken
3. Exploitatiesaldo van Stichting Het Drentse Landschap, Beheerboerderijen Het Drentse Landschap B.V. en B.V. 'Landgoed Westersche Veld van Rolde'
4. Exploitatiesaldo van Stichting Fonds Onrendabele Monumenten

Kasstroomoverzicht

(indirecte methode))

	Werkelijk 2025	Werkelijk 2024
Kasstroom uit operationele activiteiten:		
Saldo van baten en lasten	-140.849	-123.352
Aanpassingen voor:		
Mutatie aandeel derden	2.267	9.527
Ongerealiseerd koersresultaat effecten	-103.496	-555.367
Afschrijvingen	185.158	202.334
Mutatie voorzieningen	133.138	–
Overname ensemble Buitenplaats		168.588
	217.066	-174.918
Veranderingen in werkkapitaal:		
Afname kortlopende vorderingen	1.016.983	1.147.811
Afname kortlopende schulden	-148.631	694.619
	868.351	1.842.430
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	**944.568**	**1.544.160**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten:		
Investeringen in materiële vaste activa	-275.632	-182.652
Desinvestering materiële vaste activa	41.777	36.736
Mutatie financiële vaste activa	17.698	-49.555
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-216.156**	**-195.471**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten:		
Toename langlopende schulden	64.627	1.786.183
Aflossing langlopende schulden	0	-266.787
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	**64.627**	**1.519.396**
Netto kasstroom	**793.038**	**2.868.085**
Samenstelling liquide middelen per 01-01	**7.497.087**	**4.629.002**
Samenstelling liquide middelen per 31-12	**8.290.124**	**7.497.087**
Mutatie	**793.038**	**2.868.085**

Grondslagen

Algemeen
Alle bedragen in deze jaarrekening luiden in euro's.

Boekjaar
Het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Vergelijking met voorgaand jaar
De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Vergelijkende cijfers
In het kader van de jaarverantwoording 2025 is geconstateerd dat voor een aantal jaarrekeningposten een andere rubricering c.q. presentatie het inzicht van de jaarrekening ten goede komt. Specifiek was ultimo 2024 de jaarrekeningpost langlopende schulden verantwoord voor een bedrag van € 2.735.155, waarvan € 267.259 kortlopend. Hiervan zag € 859.424 toe op vooruitontvangen schenkingen met een deels langlopend karakter, maar niet het karakter van een langlopende schuld. Hiervan was € 238.158 als

kortlopende verplichting gepresenteerd. De presentatie van deze post is in 2025 gewijzigd en voor het inzicht zijn de vergelijkende cijfers hier ook op aangepast.

Schattingen
De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De werkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Consolidatie
Consolidatie heeft voor 100% plaatsgevonden en er zijn geen minderheidsbelangen. De geconsolideerde jaarrekening is opgemaakt conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Organisaties (RJ650). In consolidatie zijn ondergenoemde stichtingen en bv's opgenomen. De cijfers van deze stichtingen en bv's zijn volgens genoemde richtlijnen vastgesteld.

Stichting Het Drentse Landschap gevestigd te Assen
Doelstelling: het bevorderen van het behoud, de ontwikkeling en het scheppen van hetgeen in natuur en landschap in de provincie Drenthe waardevol te achten is in natuurwetenschappelijk, geografisch, structureel, cultuurhistorisch of visueel opzicht. Alsmede het verwerven, restaureren, onderhouden, beheren en exploiteren van (rijks)monumenten. Het geven van voorlichting en het verzorgen van educatie met betrekking tot vorenstaande doelstelling aan derden om daarmee de bewustwording, attitudeverandering en gedragsverandering bij deze derden te bewerkstelligen. En voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Stichting Oude Drentse Kerken gevestigd te Assen
Doelstelling: het bevorderen van het behoud van historische kerkgebouwen in de provincie Drenthe, alsmede het bevorderen van de belangstelling voor die gebouwen. Het geven van voorlichting en het verzorgen van educatie met betrekking tot vorenstaande doelstelling aan derden om daarmee de bewustwording, attitudeverandering en gedragsverandering bij deze derden te bewerkstelligen. En voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds te Assen
Doelstelling: het financieel ondersteunen van natuurontwikkelingsprojecten, landschapsonderhoud, informatiecentra en toeristisch-recreatieve voorzieningen, welke ondersteuning functioneel dient te zijn. En voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Stichting Fonds Onrendabele Monumenten te Assen
Doelstelling: het financieel ondersteunen van Stichting Het Drentse Landschap en Stichting Oude Drentse Kerken voor het behoud casu quo de exploitatie van onrendabele objecten in de provincie Drenthe, zijnde objecten die onvoldoende opbrengend vermogen hebben om duurzaam in stand gehouden te kunnen worden, waaronder begrepen, doch niet beperkt tot molens, kerken, industrieel erfgoed, landhuizen en grote boerderijen.

Beheerboerderijen Het Drentse Landschap B.V.
Doelstelling: het exploiteren van de door Stichting Het Drentse Landschap in gebruik gegeven landbouwgronden en bedrijfsgebouwen in de ruimste zin van het woord.

B.V. Landgoed 'Westersche Veld van Rolde'
Doelstelling: het in stand houden van het in de gemeente Aa en Hunze gelegen Landgoed 'Het Westersche Veld van Rolde'. Stichting Het Drentse Landschap is voor 83% aandeelhouder van deze bv.

Stichting Museum De Buitenplaats
Doelstelling:
a. de instandhouding van een museum, bestemd voor kunst, in het bijzonder figuratieve kunst;
b. de oprichting en instandhouding van één of meer gebouwen, onder meer bestemd voor wisselende manifestaties;
c. de aanleg en instandhouding van historische tuinen bij 'Het Nijsinghhuis' te Eelde, waaronder begrepen de aanleg en onderhoud van het park, de gracht, de vijver en de appelhof;
d. het (doen) expoiteren van het sub a bedoelde museum, de sub b bedoelde gebouwen en de sub c bedoelde tuinen, in dienst van de gemeenschap en derhalve toegankelijk voor het publiek;
e. het (doen) geven van educatie en voorlichting aan publiek, onder meer omtrent het doel van de stichting en Stichting Het Drentse Landschap;
f. het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daarvoor in de ruimste zin bevordelijk kan zijn.

Stichting Het Nijsinghhuis
De stichting stelt zich ten doel het financieel en facilitair ondersteunen van de exploitatie van musea en van kunstuitingen en -exposities en bijzondere projecten op het gebied van kunst, alsmede het ondersteunen van (activiteiten van) Stichting Museum De Buitenplaats te Eelde alsmede Stichting Het Drentse Landschap te Assen, het werven van financiële middelen ter realisering van deze doelstellingen, alsmede het verrichten van al hetgeen tot een en ander behoort of daarvoor in de ruimste zin bevorderlijk kan zijn.

Grondslagen voor de balanswaardering en voor de bepaling van het resultaat

Algemeen
Zowel de balanswaardering als de resultaatbepaling geschiedt, voor zover hieronder niet anders vermeld, op basis van historische kosten (aanschafwaarde min subsidies) en zijn conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende instellingen.

Bij diverse te onderscheiden posten van activa en passiva zijn de waarderingsgrondslagen vermeld. In geval er geen vermelding plaatsvindt, is de betreffende actief- of passiefpost gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Continuïteitsveronderstelling
Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De organisatie beschikt over een gezonde financiële positie met een gezonde liquiditeit en solvabiliteit.
De verwachting is dat de organisatie ook in de (nabije) toekomst voldoende kasstromen blijft genereren om aan de verplichtingen te blijven voldoen.

Grondslagen voor de balanswaardering (waardering activa en passiva)

Materiële vaste activa

Machines, installaties, bedrijfsauto's en inventarissen
Dit betreffen de machines, installaties, bedrijfsauto's en inventarissen die gebruikt worden bij exploitatie en beheer van de terreinen/gebouwen. Ze worden gewaardeerd tegen aanschaffingskosten onder aftrek van jaarlijkse afschrijvingen op basis van 10-20% van de verkrijging- of vervaardigingsprijs. De aanschaffingen vinden plaats in het kader van de doelstelling. Kosten van groot onderhoud worden verantwoord in het boekjaar waarin het onderhoud heeft plaatsgevonden. Deze kosten worden niet geactiveerd, omdat het erfgoed waar het groot onderhoud betrekking op heeft niet wordt gewaardeerd. Kosten van onderhoud aan niet-rendabele monumenten (zoals kerken en molens) waarvoor, in het verleden, een bruidsschat is ontvangen worden via het resultaat ontrokken aan het Fonds Onrendabele Monumenten.

Afschrijvingspercentages

Machines - installaties - bedrijfsauto's	10%-20%
Kantoorinventaris	10%-20%

Natuurterreinen en erfgoed
Stichting Het Drentse Landschap schaft in het kader van haar doelstelling natuurterreinen en erfgoed aan en houdt deze middels beheer in stand. Instandhouding betekent ook dat de natuurterreinen en het erfgoed in principe niet worden vervreemd. De toekomstige exploitatie van natuurgebieden en erfgoed is negatief. Derhalve worden de natuurgebieden en het erfgoed niet gewaardeerd. Niet-gesubsidieerde aankoopkosten worden, via de staat van baten en lasten, ineens ten laste van het bestemde vermogen voor aankopen natuurterreinen en erfgoed gebracht. Het Drentse Landschap heeft de verwerkingswijze in de toelichting op de investeringen uiteengezet en tevens de niet-gesubsidieerde aankoopkosten van de investeringen in het verslagjaar vermeld. Kosten van groot onderhoud worden verantwoord in het boekjaar waarin het onderhoud heeft plaatsgevonden. Deze kosten worden niet geactiveerd, omdat het erfgoed waar het groot onderhoud betrekking op heeft niet wordt gewaardeerd.

Financiële vaste activa

Leningen aan derden en verstrekte waarborgsommen worden aangehouden voor de doelstelling en worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de verkrijgingsprijs, zijnde de reële waarde van het verstrekte bedrag, vermeerderd met eventuele direct toerekenbare transactiekosten. Na eerste verwerking worden deze financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, verminderd met bijzondere waardeverminderingen indien daar aanleiding toe is. Rente-inkomsten uit leningen worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben en verantwoord onder de financiële baten. Waarborgsommen worden opgenomen tegen nominale waarde, tenzij sprake is van een lagere realiseerbare waarde. Indien de looptijd langer is dan één jaar, worden deze posten als langlopende activa gepresenteerd.

Vorderingen en overlopende activa
Vorderingen en overlopende activa worden aangehouden voor de bedrijfsvoering en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een eventueel noodzakelijk geachte voorziening voor oninbaarheid.

Effecten
- Deze worden aangewend voor de doelstelling.
- Betreffen voor de langere termijn aangehouden vastgelegde liquiditeiten en worden beschouwd als financiële instrumenten die behoren tot de handelsportefeuille.
- Waardering vindt plaats tegen marktwaarde (reële waarde).
- De gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten uit vastgelegde liquiditeiten, voor zover deze betrekking hebben op ter beurze genoteerde effecten, worden ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten verantwoord.

Liquide middelen
De liquide middelen worden aangehouden voor de bedrijfsvoering en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Continuïteitsreserve
De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit te waarborgen in geval van (tijdelijk) sterk tegenvallende opbrengsten en is te beschouwen als een vrij besteedbare reserve. Deze reserve is beschikbaar om te besteden aan de doelstelling. Deze reserve mag, naar de mening van Bestuur en Raad van Toezicht, maximaal 1½ maal het bedrag van de jaarlijkse exploitatielasten zijn, exclusief aankopen en projecten.
Het Drentse Landschap probeert op basis van de risicoanalyse de hoogte van de reserve te onderbouwen.

Bestemmingsreserves
Dit betreft delen van het eigen vermogen waaraan door de directie voorwaarden zijn gesteld voor de aanwending. Aanwending van alsmede toevoegingen aan bestemmingsreserves worden via de resultaatverdeling verwerkt.

Bestemmingsfondsen
Dit betreft delen van het eigen vermogen waaraan door derden voorwaarden zijn gesteld voor de aanwending. Aanwending van alsmede toevoegingen aan bestemmingsfondsen worden via de resultaatverdeling verwerkt.

Voorziening langdurig zieken
De voorziening voor langdurig zieken wordt opgenomen om te voorzien in de verwachte uitgaven voortvloeiend uit de verplichtingen ten aanzien van werknemers die langdurig ziek zijn. De voorziening wordt gebaseerd op de beste schatting van de uitgaven die noodzakelijk zijn om aan de bestaande verplichtingen per balansdatum te voldoen, rekening houdend met relevante wettelijke verplichtingen, cao-afspraken en eventuele vergoedingen vanuit verzekeringen of sociale regelingen.

Langlopende en kortlopende schulden
De langlopende en kortlopende schulden worden gewaardeerd op nominale waarde.

BTW
Het Drentse Landschap voert deels btw-belaste prestaties uit zoals het belast verhuren van gebouwen en verkoop van landbouwproducten. Voor deze prestaties moet btw worden afgedragen. De btw op deze belaste prestaties mogen deels in vooraftrek worden genomen.

Pensioenen
De pensioenregeling van Het Drentse Landschap kwalificeert als een toegezegde pensioenregeling *(defined benefit plan)*. De pensioenen zijn ondergebracht bij het bedrijfspensioenfonds BPL, waardoor geen inzicht bestaat in een eventueel tekort of overschot van de fondsen welke zijn toe te rekenen aan Het Drentse Landschap. Pensioenen zijn derhalve verwerkt als een toegezegde bijdrageregeling *(defined contribution plan)*. Volgens deze regeling worden de bijdragen aan de pensioenregeling op basis van toegezegde bijdragen als last in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarover de bijdragen zijn verschuldigd.
In december 2025 bedroeg de actuele dekkingsgraad van BPL 133,3% (via website BPL Pensioen). De beleidsdekkingsgraad (gemiddelde over 12 maanden) bedroeg in december 2025 125,4% (via website BPL Pensioen). Zowel de actuele als de beleidsdekkingsgraad ligt voor beide pensioenfondsen hoger dan de (minimale) vereiste dekkingsgraad. Indien de beleidsdekkingsgraad te lang onder het vereiste niveau blijft kan dit tot gevolg hebben dat de pensioenen (in de toekomst) noodzakelijkerwijs worden verlaagd. Het Drentse Landschap heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies.

Resultaatbepaling
Alle baten en lasten worden verantwoord in de staat van baten en lasten. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Het resultaat wordt bepaald door het verschil

tussen de baten en lasten met inachtneming van de vermelde waarderingsgrondslagen.
De volgende specifieke grondslagen worden in aanmerking genomen:

1. Onder giften worden van derden verkregen middelen verstaan welke om niet zijn verkregen en die een incidenteel karakter hebben. Indien aanwending van de verkregen middelen gebonden is aan nadere voorwaarden, wordt in de balans een bestemmingsfonds opgenomen ter hoogte van het uit deze voorwaarden voortvloeiende bedrag.
2. Baten uit erfstellingen en legaten worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Dit is het geval als de akte van verdeling c.q. de rekening en verantwoording is ontvangen voor balansdatum. Uitbetalingen in de vorm van voorschotten worden verantwoord als bate in het verslagjaar waarin ze worden ontvangen. Erfstellingen en legaten met een bijzondere bestemming worden door middel van de resultaatbestemming verantwoord onder de bestemmingsfondsen.
3. Baten uit loterijorganisaties worden verantwoord in het boekjaar waarin sprake is van een onvoorwaardelijke vordering en de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.
4. Onder baten van subsidies van overheden worden bijdragen verstaan die zijn verstrekt ter aanwending binnen de doelstelling. De baten worden verantwoord bij het aangaan van een verplichting tot besteding overeenkomstig de subsidievoorwaarden. Indien niet (volledig) aan de subsidievoorwaarden wordt voldaan, kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting.

Toerekening van de kosten
Alle kosten met betrekking tot bezit van Het Drentse Landschap worden toegerekend aan de doelstelling A (aankopen en verwerving), B (kosten beheer natuurterreinen en gebouwen) en C (projecten). Kosten externe communicatie, activiteiten, Kwartaalblad, website en overige communicatiekosten zijn volledig toegerekend aan de doelstelling D (kosten voorlichting, promotie, educatie, belangenbehartiging).
Onder de kosten beheer en administratie vallen o.a. de huisvestingskosten, accountantskosten, kosten ICT, kosten opleiding, reis- en verblijfskosten en bedrijfskleding.

Bij de personeelskosten is voor iedere medewerker een toerekening gemaakt op basis van de werkzaamheden. In het algemeen geldt dat alle medewerkers van de teams Natuur & Landschap en Monumenten & Erven zijn toegerekend aan doelstelling B. Een deel hiervan is toegerekend aan projecten ook vallend onder doelstelling C. Medewerkers van het team Samenleving zijn voor 100% toegerekend aan doelstelling D. De personeelskosten van medewerkers van de sub-teams financiën, HRM en facilitair zijn ondergebracht bij kosten beheer & administratie.
De directeur-bestuurder is voor 50% toegedeeld aan doelstelling B, voor 25% aan doelstelling D en voor 25% aan beheer en administratie. De relatiebeheerder is toegedeeld aan kosten werving en de rentmeester aan doelstelling A.

In 2026 wordt gewerkt aan een verdere verfijning van de toedeling van kosten aan de verschillende categorieën. In de jaarrekening 2026 zal dit tot uiting komen.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. De ontvangen en betaalde dividenden en interest worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans per 31 december 2025

(in euro's)

ACTIVA	2025	2024
Aankopen gronden en gebouwen	2.401.305	5.299.070
Totaal aankopen gronden en gebouwen	**2.401.305**	**5.299.070**

Verwervingen die in het kader van de doelstelling van Het Drentse Landschap plaatsvinden en waarmee derhalve niet het duurzaam genereren van opbrengsten wordt beoogd worden niet gewaardeerd maar direct ten laste van het resultaat gebracht. Eventuele uit het beheer van deze verwervingen voortvloeiende opbrengsten hebben geen causale relatie met de redenen voor aanschaffing en zijn niet voldoende om de totale aan het beheer verbonden kosten te dekken. Voor deze verwervingen bestaat geen voornemen tot vervreemding en/of vervanging op korte of lange termijn. Hiermee vervalt de noodzaak tot afschrijving en is de opbrengstwaarde niet relevant voor de bepaling van het vermogen van Het Drentse Landschap.

De verzekerde waarde van de gebouwen en natuurterreinen bedraagt ultimo 2025 € 200.917.000.

Materiële vaste activa

Bedrijfsmiddelen benodigd voor de bedrijfsvoering
Dit betreft de inventaris, installaties en machines die gebruikt worden bij exploitatie en beheer van de terreinen/gebouwen.

Verloopoverzicht materiële vaste activa:	**kantoor-inventaris**	**machines installaties bedrijfsauto's**	**Totaal**
Aanschafwaarde			
Saldo per 1 januari	250.970	1.358.429	1.609.399
Investeringen	84.092	191.540	275.632
Desinvesteringen	-2.588	-39.189	-41.777
Saldo per 31 december	**332.474**	**1.510.779**	**1.843.254**
Afschrijvingen			
Saldo per 1 januari	175.537	804.129	979.666
Afschrijvingen	27.480	187.352	214.832
Afschrijvingen op desinvesteringen	-914	-28.761	-29.675
Saldo per 31 december	**202.103**	**962.721**	**1.164.824**
Boekwaarde			
Stand per 1 januari	75.434	554.300	629.735
Stand per 31 december	130.372	548.060	678.432

Materiële vaste activa	2025	2024
Machines-Installaties-Bedrijfsauto's	548.061	554.301
Kantoorinventaris	130.371	75.433
Totaal materiële vaste activa	**678.432**	**629.735**

Financiële vaste activa	2025	2024
1. Geldleningen u.g. Coöperatie Energiekansen		
Saldo per 1 januari	137.500	137.500
Cumulatieve aflossing	46.099	39.842
Saldo per 31 december	**91.401**	**97.658**
waarvan aflossing met een looptijd < 1 jaar	6.257	6.257

2. Geldlening u.g. Stichting De Nieuwe Rentmeester		
Saldo per 1 januari	408.969	403.158
Opgenomen bedrag en bijschrijving rente	(11.441)	5.812
Af: aflossing	–	–
Saldo per 31 december	**397.528**	**408.969**
waarvan aflossing met een looptijd < 1 jaar	–	–
Totaal saldo geldleningen u.g.	**488.929**	**506.627**
Totaal aflossing met een looptijd < 1 jaar	6.257	6.257
Totaal geldleningen u.g. langlopend	**482.672**	**500.370**

Toelichting bij geldleningen u.g.:

1 Verstrekte geldleningen aan Coöperatie Energiekansen voor het plaatsen van zonnepanelen. Deze leningen zijn verstrekt in het kader van de intentie van de Coöperatie om het gebied Ansen energieneutraal te laten zijn.
Looptijd van de leningen: 20 jaar, met annuïtaire aflossing.
Rentepercentage: 3,5%.

2 Verstrekte geldlening aan Stichting De Nieuwe Rentmeester oplopend naar een maximale limiet van € 600.000.
Looptijd van de lening : 5 jaar, aflossing ineens in 2026.
Rentepercentage: 1,5%. De rente over 2025 is op de hoofdsom bijgeschreven.

Waarborgsommen	**9.891**	**9.891**

Betreft een waarborgsom voor de huur van een bedrijfspand aan de Havenkade 12 in Assen. De huurovereenkomst is 1 januari 2022 ingegaan en heeft een duur van 3 jaar met telkens een verlenging van 1 jaar.

Totaal Financiële vaste activa	**492.563**	**510.261**

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor dubieuze debiteuren, aangehouden voor de bedrijfsvoering.

	31-12-2025	31-12-2024
Debiteuren volgens saldilijst per 31 december	63.239	131.143
Te ontvangen subsidies	4.853.897	5.739.466
Te ontvangen omzetbelasting	21.007	93.777
Te ontvangen aflossingen < 1 jaar	6.257	6.257
Toegezegde legaten en overige nog te ontvangen bedragen	294.601	261.553
Vooruitbetaalde bedragen	49.833	73.620
Totaal vorderingen en overlopende activa	**5.288.833**	**6.305.816**

Binnen de post te ontvangen subsidies heeft een bedrag van € 96.738 een looptijd langer dan 1 jaar, de overige vorderingen worden binnen 1 jaar vereffend.

Voorziening debiteuren

Deze voorziening is verwerkt in de post debiteuren. Bepaling van deze voorziening is gebaseerd op inschatting van oninbaarheid. De voorziening bedraagt per ultimo 2025 nihil.

Te ontvangen subsidies

Dit betreffen nog te ontvangen subsidies voor beheer, aankoop, inrichting en bedrijfstoeslag. Voor een bedrag van € 3.587.000 moet nog SNL-natuurbeheersubsidie worden ontvangen.

Effecten

De effecten zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde per 31 december 2025 volgens opgave van de banken. Deze bedragen worden aangehouden als belegging.

	31-12-2025	31-12-2024
Aandelen	2.625.372	2.649.984
Obligaties	4.997.255	4.858.154
Overige waarden	731.214	742.207
Totaal effecten	**8.353.841**	**8.250.345**

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde en aangehouden voor de bedrijfsvoering.

	31-12-2025	31-12-2024
Kas	2.260	2.802
ABN AMRO Bank	114.310	96.090
Rabobank	994.222	1.092.579
Spaarrekeningen	7.119.701	6.247.915
Vermogensbeheerrekeningen	59.631	57.701
Totaal liquide middelen	**8.290.124**	**7.497.087**

De liquide middelen staan ultimo 2025 volledig vrij ter beschikking van de organisatie.

PASSIVA

Reserves en fondsen

Continuïteitsreserves	31-12-2025	31-12-2024
Continuïteitsreserve Stichting Het Drentse Landschap		
Saldo per 1 januari	4.969.532	3.174.090
Af/bij: van Bestemmingsreserve voor projecten	–	1.795.442
Saldo per 31 december	**4.969.532**	**4.969.532**

Bestemmingsreserves	31-12-2025	31-12-2024
St. Drs. A.V.J. Den Hartogh Fonds		
Saldo per 1 januari	940.772	857.388
Af/bij: saldo uit resultaatverdeling	16.349	83.384
Saldo per 31 december	**957.121**	**940.772**
Reserve Stichting Oude Drentse Kerken		
Saldo per 1 januari	618.311	618.751
Af/bij: saldo uit resultaatverdeling	2.333	-440
Af/bij: overboeking naar Reserve onrendabele monumenten	-620.644	
Saldo per 31 december	**–**	**618.311**
Reserve afkoop erfpacht		
Saldo per 1 januari	679.893	679.893
Saldo per 31 december	**679.893**	**679.893**
Reserve Natuurbeheer en grondverwerving		
Saldo per 1 januari	4.500.889	4.013.616
Af/bij: saldo uit resultaatverdeling	178.019	357.029
Af/bij: van Bestemmingsreserve voor projecten	–	130.244
Saldo per 31 december	**4.678.908**	**4.500.889**
Reserve onrendabele monumenten		
Saldo per 1 januari	4.333.182	2.329.182
Af/bij: saldo uit resultaatverdeling	36.976	156.196
Af/bij: van Reserve Museum De Buitenplaats en Nijsinghhuis		1.847.804
Af/bij: overboeking van Reserve SODK	620.644	
Saldo per 31 december	**4.990.802**	**4.333.182**

Reserve inz. rentebetaling schikking VGG		
Saldo per 1 januari	377.708	
Af/bij: saldo toekomstig te betalen rente	-53.958	
Saldo per 31 december	**323.750**	**377.708**
Totaal bestemmingsreserves per 31 december	**11.630.474**	**11.450.755**
Fonds Onrendabele Monumenten		
Saldo per 1 januari	2.159.550	2.354.091
Af/bij: saldo uit resultaatverdeling	-320.568	-194.541
Saldo per 31 december	**1.838.982**	**2.159.550**
Totaal bestemmingsfondsen per 31 december	**1.838.982**	**2.159.550**
Totaal saldo reserves en fondsen per 31 december	**18.438.988**	**18.579.837**

Bestemmingsreserves

Reserve Stichting A.V.J. Den Hartogh Fonds
Deze reserve wordt gevormd ter ondersteuning van natuurontwikkelingsprojecten, landschapsonderhoud, toeristisch-recreatieve voorzieningen en informatiecentra.

Reserve afkoop erfpacht
Contractueel is met deze erfpachters overeengekomen dat zij bij het verbreken van de erfpacht een vergoeding voor de door hen gepleegde investeringen zullen ontvangen ter hoogte van het investeringsbedrag onder aftrek van jaarlijkse afschrijvingen.

Reserve natuurbeheer en grondverwerving
Deze reserve wordt gevormd om de minimaal noodzakelijk geachte natuurbeheertaken te kunnen continueren en om de ambitie van 100 hectare verwerving per jaar te kunnen waarmaken.

Reserve onrendabele monumenten
Deze reserve wordt gevormd om toekomstig onderhoud aan onrendabele monumenten zoals kerken en molens te kunnen blijven uitvoeren. Onttrekkingen vinden plaats vanuit de resultaatbestemming als het onderhoud aan het monument niet gedekt wordt door het bestemmingsfonds voor onrendabele monumenten. Jaarlijks wordt getracht aanscherping in het inzicht te realiseren om zodoende onttrekkingen en dotaties aan de Reserve onrendabele monumenten (en daarmee ook aan het Fonds Onrendabele Monumenten) zuiver te registreren. In 2026 zal hier een vervolganalyse op plaatsvinden.

Reserve inzake rentebetaling schikking VGG
Deze reserve is gevormd vanwege de te betalen rente over de periode 2025 tot 2032 over de door Het Drentse Landschap betaalde 2e termijn ad € 1.541.667.

Bestemmingsfondsen

Fonds Onrendabele Monumenten
Dit fonds is gevormd uit ter beschikking gestelde middelen van derden met als oormerk het plegen van onderhoud aan onrendabele monumenten. Dotaties vinden plaats als gevolg van ontvangsten van derden. De instandhoudingskosten worden aan dit fonds onttrokken.

Aandeel van derden	31-12-2025	31-12-2024
Aandeel van derden	21.429	19.162
Totaal aandeel van derden	**21.429**	**19.162**

Voorziening	31-12-2025	31-12-2024
Voorziening langdurig zieken		
Saldo per 1 januari	–	–
Mutatie 2025	133.138	–
Saldo per 31 december	133.138	–

De voorziening langdurig zieken is geheel in 2025 gevormd ter dekking van de kosten in 2026.
Dit betreft loonkosten minus uitkering uit de ziektekostenverzekering en inclusief eventuele vergoeding transitiekosten. Er is een inschatting gemaakt met betrekking tot de duur van de ziekte en het verdere verloop.

Langlopende schulden	31-12-2025	31-12-2024
1. Lening o.g. (3,50%) Schikking VGG	1.541.667	1.541.667
Bijschrijving rente	161.875	107.917
Saldo	**1.703.541**	**1.649.583**
2. Waarborgsommen		
Saldo per 1 Januari	104.401	80.310
Mutatie 2025	10.668	24.091
Saldo	**115.068**	**104.401**
Totaal saldo schulden	**1.818.610**	**1.753.984**
Totaal aflossing met een looptijd < 1 jaar	–	–
Totaal schulden langlopend	**1.818.610**	**1.753.984**

1 Lening naar aanleiding van een getroffen schikking met de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters (VGG). De terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen (TBO's) zullen in het kader van deze schikking circa € 77 miljoen storten in het door de VGG opgerichte fonds Stichting Ondersteuning Particulier Natuurbeheer. Met de middelen in dit fonds zal het particuliere natuurbeheer in Nederland een extra impuls krijgen. In het boekjaar 2024 is reeds € 40 miljoen gestort, waarvan € 1.666.667 door Het Drentse Landschap. Per 31 december 2025 is derhalve nog in totaal € 37 miljoen te betalen, waarvan € 1.541.667 voor rekening van Het Drentse Landschap. Deze tweede betaling ad 1.547.667 wordt voorafgaand aan de betaling geïndexeerd, tegen peildatum 1 januari 2023. Indexering vindt plaats op grond van het CBS-indexcijfer 'CPI alle huishoudens'. De jaarlijkse indexering wordt jaarlijks als rentelast verwerkt in het resultaat van het betreffende jaar en tegelijkertijd jaarlijks toegevoegd aan de schuld op lange termijn. De tweede betaling moet uiterlijk 1 januari 2032 worden voldaan. De maximaal verschuldigde indexatie bedraagt 3,5% per jaar.

Per 31 december 2024 bedraagt het maximale restant looptijd 7 jaar. De totale impact van de indexering is derhalve maximaal 7 jaren indexering. De TBO's hebben een recht van vervroegde betaling van (een deel van) de verschuldigde bedragen in dit kader.

2 Waarborgsommen: Dit betreffen ontvangen waarborgsommen in verband met de verhuur van onroerend goed.

Kortlopende schulden	31-12-2025	31-12-2024
Crediteuren volgens saldilijst per 31 december	788.126	887.276
Te betalen loonheffing en premies	94.206	6.961
Af te dragen pensioenpremie/arbeidsmarkt	5.669	71.076
Te betalen vakantiegelden-/dagen	365.808	320.902
Diverse nog te betalen bedragen	375.090	195.136
Vooruitontvangen subsidies	283.466	252.426
Vooruitontvangen schenkingen	622.015	859.424
Vooruitontvangen/-gefactureerd diversen	157.247	247.057
Totaal kortlopende schulden	**2.691.628**	**2.840.259**

Binnen de post vooruitontvangen schenkingen heeft een bedrag van € 384.233 een looptijd langer dan 1 jaar, de overige schenkingen worden binnen 1 jaar vereffend.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Legaten
De stichting heeft bericht ontvangen dat notariskantoren bezig zijn met de afwikkeling van nalatenschappen. De exacte hoogte van deze nalatenschappen is niet bekend, derhalve zijn deze baten niet opgenomen in de jaarrekening 2025.

Baten
Het Drentse Landschap heeft een niet uit de balans blijkende vordering op LandschappenNL op basis van een meerjarige relatie met de Postcode Loterij. De uitbetaling vindt volgens de overeenkomst telkens een jaar later plaats. We verantwoorden het geld in het jaar van ontvangst mits we aan een aantal eisen hebben voldaan. Om deze reden is geen vordering op de balans per 31 december 2025 opgenomen. Er bestaan rechten uit hoofde van meerjarige subsidietoekenningen: de SNL- en SKNL-natuurbeheersubsidies en de Sim-subsidies voor beheer van rijksmonumenten.

Meerjarige financiële verplichtingen
Het Drentse Landschap heeft een aantal huur- en pachtcontracten met een looptijd langer dan 5 jaar. De jaarlijks te betalen huur en pacht bedraagt ca. € 50.000.

Voorwaardelijke verplichtingen
Voor subsidies geldt in het algemeen dat er een terugbetalingsverplichting kan bestaan indien en voor zover naar de mening van de subsidiegever in onvoldoende mate is voldaan aan de door haar gestelde subsidievoorwaarden. Per balansdatum zijn er geen indicaties dat subsidies zouden moeten worden terugbetaald.

Investeringsverplichtingen
Per balansdatum bestaan er geen investeringsverplichtingen.

Fiscale eenheid
Er is een fiscale eenheid voor de btw tussen alle entiteiten met uitzondering van de B.V. 'Landgoed Westersche Veld van Rolde'.

Erfpachtovereenkomst inzake toekomst Museum De Buitenplaats
Het Drentse Landschap heeft een erfpachtovereenkomst met de gemeente Tynaarlo betreffende het gebruik van het ensemble De Buitenplaats in Eelde. De erfpacht is aangegaan voor onbepaalde tijd. Volgens de overeenkomst is Het Drentse Landschap verantwoordelijk voor alle noodzakelijke investeringen en verbouwingen aan het erfpachtobject. Deze verplichtingen zijn niet in de balans opgenomen, aangezien de omvang en timing van de investeringen afhankelijk zijn van toekomstige omstandigheden. Het saldo van huurbaten en lasten wordt ten laste gebracht van het gevormde fonds voor onrendabele monumenten in Stichting Fonds Onrendabele Monumenten. In dit fonds zijn, in het verleden, ook de bijdragen van de betrokken partners opgenomen.

Testament met tweetrapsmaking
Het Drentse Landschap heeft in 2025 bericht ontvangen dat zij is opgenomen in een testament met een tweetrapsmaking c.q. tweetrapsvermogen. Het Drentse Landschap kan nog niet direct aanspraak maken op de nalatenschap, waardoor sprake is van een voorwaardelijk actief. Het is nog onzeker of de toekomstige economische voordelen vanuit dit actief aan de organisatie zullen toevloeien, omdat er een mogelijkheid bestaat dat er bij het overlijden van de bezwaarde niets van het tweetrapsvermogen resteert. Op moment van overlijden van de erflater was de omvang van het voorwaardelijk actief naar schatting circa € 0,2 miljoen.

Gebeurtenissen na balansdatum
Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum welke bijdragen tot meer inzicht over het jaar 2025.

Toelichting op de staat van baten en lasten 2025

(in euro's)

BATEN	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Baten van particulieren			
Baten van particulieren – projecten	60.592	11.500	24.314
Bijdragen donateurs-particulieren	551.261	550.000	588.598
Nalatenschappen	874.867	800.000	1.510.495
Nalatenschappen – projecten	–	–	224.175
Giften en schenkingen – particulieren	339.747	250.000	3.070.064
Totaal baten van particulieren	**1.826.467**	**1.611.500**	**5.417.646**

Onder giften en schenkingen is een bedrag van € 200.000 beklemd vanuit het fonds op naam Cor van Vrede. De schenking moet worden besteed aan aankopen gronden in de provincie Drenthe of als dit niet gerealiseerd kan worden aan natuurontwikkeling of natuurbehoud. Het bedrag is in 2025 besteed aan de aankoop van 3,5 hectare cultuurgrond in het beekdal van de Stroetenloop nabij Vries.

Baten van bedrijven			
Baten van bedrijven/instanties – projecten	20.750	–	301.761
Bijdragen donateurs - bedrijven	775	–	–
Bijdragen bedrijfsvrienden	56.819	60.000	62.065
Giften en schenkingen - bedrijven	24.704	–	36.450
Totaal baten van bedrijven	**103.048**	**60.000**	**400.276**
Baten van loterijorganisaties			
Bijdrage Postcode Loterij	**1.062.500**	**937.500**	**937.500**

Aan deze bate ligt een overeenkomst ten grondslag tussen LandschappenNL en de Postcode Loterij waarbij LandschappenNL als partner meedeelt in de opbrengsten van de loterij. De bate wordt via een overeengekomen verdeelsleutel verdeeld onder de provinciale landschappen en landschapsbeheerorganisaties.

Baten van subsidies van overheden

Subsidies overheden projecten incidenteel			
Subsidies Rijk – projecten	138.117	581.000	173.190
Subsidies Provincie Drenthe – projecten	131.000	100.000	183.839
Subsidies Gemeenten – projecten	4.000	–	43.790
Totaal subsidies overheden projecten incidenteel	**273.117**	**681.000**	**400.819**

De projectsubsidies worden voornamelijk besteed aan restauratie en renovatie van gebouwen en aan natuurbeheer en natuurinrichting.

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Subsidies overheden aankopen gronden & gebouwen incidenteel			
Subsidie / bijdragen verwerving natuurterreinen	917.112	134.000	1.398.049
Totaal subsidies overheden aankopen gronden & gebouwen incidenteel	**917.112**	**134.000**	**1.398.049**

Dit betreffen SKNL-subsidies (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap) die ontvangen zijn voor de aankoop van landbouwgronden die worden omgezet naar natuur. Deze gronden liggen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Baten beheer natuurterreinen

Subsidies overheden beheer algemeen – structureel			
Subsidie Natuur- en Landschapsbeheer	3.587.107	3.548.000	3.572.664
Subsidie Provincie Drenthe	981.730	982.000	947.616
Subsidie Gemeenten	95.202	100.000	92.848
Totaal subsidies overheden beheer algemeen – structureel	**4.664.039**	**4.630.000**	**4.613.128**

De Subsidie Natuur- en Landschapsbeheer is gebaseerd op 84% van de normkosten bepaald door de overheid.

Subsidies overheden beheer specifiek – structureel			
Subsidies vee via bedrijfstoeslag	322.460	300.000	477.420
Subsidies schaapskudden	210.978	230.000	133.276
Subsidies hunebedden en schansen Sim	9.107	43.000	6.250
Subsidies rijksmonumenten Sim	82.251	200.000	145.536
Overige baten gebouwen	1.759	50.000	1.113
Totaal subsidies van overheden beheer specifiek – structureel	**626.555**	**823.000**	**763.595**

De Sim-subsidie (Subsidieregeling instandhouding monumenten) is bedoeld om de rijksmonumenten in goede staat te houden. De subsidie dekt ongeveer 60% van de instandhoudingskosten.

Subsidies overheden beheer specifiek – incidenteel			
Subsidies Rijk	11.197	7.000	24.272
Subsidies Provincie Drenthe	3.294	–	2.748
Subsidies Gemeenten	5.000	–	5.000
Totaal subsidies overheden beheer specifiek – incidenteel	**19.491**	**7.000**	**32.020**
Totaal subsidies van overheden beheer incidenteel en structureel	**5.310.085**	**5.460.000**	**5.408.743**
Totaal subsidies van overheden incidenteel en structureel	**6.500.314**	**6.275.000**	**7.207.611**

Baten van organisaties zonder winststreven			
Baten van organisaties zonder winststreven – projecten	152.333	183.500	729.000
Baten van organisaties zonder winststreven – verwerving gebouwen	–	500.000	1.396.000
Totaal baten van organisaties zonder winststreven	**152.333**	**683.500**	**2.125.000**

Baten van organisaties zonder winststreven-projecten betreffen ontvangen vergoedingen van organisaties voor de restauratie van het orgel van de Margarethakerk in Odoorn, voor natuurherstel en voor het uitgeven van een nieuwe *Kleine Gids van het Spaarbankbos*.

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten			
Baten beheer natuurterreinen			
Opbrengsten verkopen landbouwproducten	23.424	27.000	118.107
Opbrengsten verkopen vee en veeproducten	229.876	215.000	226.277
Opbrengsten pachten	612.239	600.000	539.238
Opbrengsten jachthuren	23.641	23.000	21.133
Overige opbrengsten	116.344	30.000	62.850
Totaal baten beheer natuurterreinen	**1.005.524**	**895.000**	**967.605**

De overige opbrengsten zijn voornamelijk opbrengsten van bedrijven met wie een opstalrecht is gevestigd voor het gebruik van onze gronden.

Baten beheer gebouwen			
Opbrengsten huren gebouwen	1.835.602	1.820.000	1.694.968
Opbrengsten erfpachten	64.810	60.000	70.698
Opbrengsten interne huur gebouwen	–	–	332.000
Totaal baten beheer gebouwen	**1.900.412**	**1.880.000**	**2.097.666**

De opbrengsten interne huur zijn interne doorbelastingen van huur bedoeld om de kosten van gebouwen die bedoeld zijn voor eigen gebruik goed gealloceerd te krijgen.

Overige baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten			
Opbrengsten activiteiten / bijdrage lezingen / excursies	40.913	10.000	19.490
Opbrengsten diversen overige verkopen	104	–	3.001
Verkoop grond en gebouwen	119.986	120.000	528.912
Totaal overige baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	**161.003**	**130.000**	**551.402**

In 2025 is er een werkschuur verkocht die niet meer in gebruik was.

Totaal baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	**3.066.939**	**2.905.000**	**3.616.674**
SOM VAN DE BATEN	**12.711.601**	**12.472.500**	**19.704.706**

LASTEN

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Besteed aan de doelstellingen			
Kosten aankopen natuurterreinen en gebouwen			
Aankopen en verwerving			
Aankopen natuurterreinen	2.343.813	534.000	4.372.197
Aankopen gebouwen	57.492	1.139.000	926.874
	2.401.305	1.673.000	5.299.070
Uitvoeringskosten eigen organisatie			
Personeelskosten: Aankopen & verwerving	94.808	75.712	66.063
Totaal kosten aankopen natuurterreinen en gebouwen	**2.496.113**	**1.748.712**	**5.365.133**

Zie voor toelichting de analyse jaarrekening versus begroting in deze jaarrekening.

Kosten beheer natuurterreinen en gebouwen

Verstrekte subsidies en bijdragen			
Diensten Milieufederatie Drenthe	15.000	15.000	16.721
Diensten LandschappenNL	78.814	75.000	90.692
Totaal verstrekte subsidies en bijdragen	**93.814**	**90.000**	**107.413**
Uitbesteed werk			
Directe kosten beheer natuurterreinen			
Bosbeheer (voornamelijk onderhoud)	69.941	79.000	115.842
Begrazing natuurterreinen (verzorging schapen e.d.)	328.161	355.000	307.467
Akkerbouw (bemesten, gewasbescherming, oogsten)	47.513	50.000	61.577
Bemest grasland (bemesten, oogsten, rasteren)	402.957	290.000	332.179
Rundveebeheer (verzorging Limousins en Hooglanders)	113.884	130.000	161.827
Totaal directe kosten beheer natuurterreinen	**962.456**	**904.000**	**978.892**

De kosten van graslandbeheer zijn hoger dan begroot door de inzet van wetlandmaaiers als gevolg van het natte najaar.

Algemene kosten beheer natuurterreinen			
Machines en gereedschappen (kleine aanschaf en onderhoud)	219.696	206.500	210.232
Infrastructuur (wegen, waterlopen, bebording)	353.910	330.000	417.177
Waterschapslasten	91.946	107.000	86.845
Afschrijvingskosten Machines en gereedschappen (natuurterreinen)	159.052	165.000	166.600
Overige (huur, pacht, hunebedden)	143.749	157.500	140.904
Interne huur	254.000	285.000	275.000
Totaal algemene kosten beheer natuurterreinen	**1.222.352**	**1.251.000**	**1.296.758**
Kosten beheer gebouwen			
Onderhoud gebouwen	1.868.214	1.960.000	1.600.145
Gas/water/elektriciteit	146.611	197.000	137.036
Verzekeringen gebouwen	283.658	235.000	156.500
Belastingen/heffingen	101.747	98.000	101.569
Machines en gereedschappen (kleine aanschaf en onderhoud)	29.218	22.000	22.134
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-22.679	–	-9.556
Afschrijvingskosten Machines en gereedschappen (gebouwen)	20.423	22.000	18.971
Kosten vakantiewoningen	213.736	212.000	206.865
Overige kosten beheer gebouwen	-224.278	-254.000	72.788
Totaal kosten beheer gebouwen	**2.416.651**	**2.492.000**	**2.306.451**

De onderhoudskosten zijn lager als gevolg van verschuivingen naar 2026 en door lager correctief onderhoud. Correctief onderhoud is onderhoud dat direct moet plaatsvinden als gevolg van een defect, storing of uitval.

De kosten verzekeringen zijn hoger doordat de verzekerde waardes van onze gebouwen geherwaardeerd zijn. De voorziening dubieuze debiteuren is vrijgevallen. Door accuraat debiteurenbeheer is het dubieuze deel nagenoeg nihil.

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Totaal uitbesteed werk	**4.601.459**	**4.647.000**	**4.582.101**
Kantoorkosten			
Kantoorkosten	52.656	57.000	71.189
Totaal kantoorkosten	**52.656**	**57.000**	**71.189**
Algemene kosten			
Algemene kosten	80.147	54.000	32.667
Totaal algemene kosten	**80.147**	**54.000**	**32.667**
Uitvoeringskosten eigen organisatie			
Personeelskosten: Beheer natuurterreinen en gebouwen	1.999.522	1.958.710	1.709.075
Totaal uitvoeringskosten eigen organisatie	**1.999.522**	**1.958.710**	**1.709.075**
Totaal kosten beheer natuurterreinen en gebouwen	**6.827.598**	**6.806.710**	**6.502.445**
Kosten projecten			
Uitgaven aan diverse projecten	1.591.418	1.937.500	3.186.278
Uitvoeringskosten eigen organisatie			
Personeelskosten: Projecten	260.373	134.186	117.084
Totaal kosten projecten	**1.851.791**	**2.071.686**	**3.303.362**
Kosten voorlichting, promotie, educatie en belangenbehartiging (V.P.E.B.)			
Voorlichting, promotie, educatie en belangenbehartiging			
Kosten pr / voorlichting	61.434	64.000	59.086
Kosten marketing	37.449	30.000	35.400
Kosten informatiecentra / informatiepanelen	34.071	34.000	22.819
Kosten inkopen webwinkel	8.020	5.000	6.432
Kosten online communicatie en online marketing	10.869	13.000	6.216
Kosten activiteiten	14.392	26.000	13.472
Kosten vrijwilligers	34.291	37.000	35.286
Kosten Kwartaalblad	105.178	120.000	104.045
Huisvestingskosten	26.000	26.000	14.000
	331.704	355.000	296.754
Uitvoeringskosten eigen organisatie			
Personeelskosten: V.P.E.B.	401.094	527.280	460.079
Totaal kosten voorlichting, promotie, educatie, belangenbehartiging	**732.798**	**882.280**	**756.833**
TOTAAL BESTEED AAN DE DOELSTELLING	**11.908.300**	**11.509.388**	**15.927.773**

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Wervingskosten			
Kosten eigen fondsenwerving			
Wervingskosten	47.452	74.000	25.240
Uitvoeringskosten eigen fondsenwerving			
Personeelskosten: Fondswerving	103.634	53.404	46.598
TOTAAL WERVINGSKOSTEN	**151.086**	**127.404**	**71.838**
In % van de geworven baten	7,3%	5,4%	0,9%

De wervingskosten zijn hoger doordat er structureel capaciteit is vrijgemaakt voor de begeleiding van erflaters en grote schenkers.

LASTEN

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Kosten beheer en administratie			
Kosten opleiding en scholing	19.801	15.000	16.572
Reis- en verblijfkosten	71.941	70.000	59.248
Kosten ICT	165.169	162.000	165.122
Accountantskosten	63.106	56.000	43.622
Overige kosten derden	186.710	209.000	202.813
	506.728	**512.000**	**487.377**
Uitvoeringskosten eigen organisatie			
Personeelskosten: Beheer & administratie	486.559	630.708	550.325
Totaal kosten beheer en administratie	**993.286**	**1.142.708**	**1.037.702**
TOTAAL BEHEER EN ADMINISTRATIE	**993.286**	**1.142.708**	**1.037.702**
% besteed aan beheer en administratie	7,6%	8,9%	5,1%

De accountantskosten zijn het gevolg van de opdracht die de Raad van Toezicht heeft gegeven aan Baker Tilly om te onderzoeken of de jaarrekening van Het Drentse Landschap is opgesteld conform de RJ 650 Fondsenwervende organisaties. Aanvullend is opdracht gegeven een IT-audit uit te voeren.

Bijzondere last			
Kwijtingsbetaling schikking juridische claim VGG	–	–	3.333.333

Naar aanleiding van een getroffen schikking met de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters (VGG) zullen de terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen in het kader van de schikking circa € 77 miljoen storten in een door de VGG op te richten fonds. Met de middelen in het fonds zal het particuliere natuurbeheer in Nederland een extra impuls krijgen. Voor Het Drentse Landschap betekent dit een gestort bedrag van € 3.333.333.

SOM VAN DE LASTEN	**13.052.673**	**12.779.500**	**20.370.647**

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Werkelijk 2024
Saldo voor financiële baten en lasten	**-341.071**	**-307.000**	**-665.940**
Financiële baten			
Rentebaten	203.102	100.000	281.627
Dividend	60.898	–	45.884
(On)gerealiseerde koersresultaten	53.930	253.000	501.386
Totaal financiële baten	**317.930**	**353.000**	**828.897**
Financiële lasten			
Rentelasten	57.407	–	211.125
Kosten beleggingen	51.308	46.000	65.657
Totaal financiële lasten	**108.714**	**46.000**	**276.782**
Totaal saldo financiële baten en lasten	**209.216**	**307.000**	**552.115**
(Winst)aandeel van derden 'Westersche Veld van Rolde'	-8.993	–	-9.527
Saldo van baten en lasten	**-140.849**	**–**	**-123.352**
Overzicht salariskosten inclusief werkgeverslasten			
Bruto salarissen inclusief vakantiegeld	2.635.416	2.693.000	2.409.962
Pensioenkosten BPL	343.408	350.000	313.626
Sociale lasten	446.243	458.000	392.067
Kosten inhuur en overige kosten	184.665	–	54.023
Loonkosten uitkeringen en doorbelastingen	-362.231	-238.000	-322.107
Kosten personeelsverzekeringen	98.487	117.000	101.652
Totaal salarissen incl. werkgeverslasten, detachering en inhuur	**3.345.988**	**3.380.000**	**2.949.223**
Gemiddelde personele bezetting in fte's	45	42	45
Gemiddelde kosten per fte	74.854	80.668	65.509

In genoemde gemiddelden zijn niet meegenomen: stagiair(e)s en nulurencontracten.

Salariskosten directeur
De directeur ontvangt een bezoldiging conform salarisschaal 12 van de CAO Bos en Natuur en blijft daarmee ruimschoots onder de VFI-norm. Er wordt aan de directeur geen leaseauto beschikbaar gesteld. Tevens worden er aan de directeur geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

I Informatie over bezoldiging directie in het jaarverslag

Bezoldiging directie
De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was 15 december 2025.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt S. van der Meer de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij S. van der Meer vond plaats door de RvT.

Dit leidde tot een zogenoemde BSD-score van 420 punten met een maximaal jaarinkomen van: € 144.154 (1 fte/12 maand).

Het voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg: € 119.176 (1 fte/12 maand). Deze beloning blijft binnen het maximum van: € 144.154.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioen-compensatie en de overige beloningen op termijn bleven voor de directeur, met een bedrag van € 143.686, binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van € 178.750 per jaar.

De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

II Vermelding bezoldiging directie in de toelichting op de staat van baten en lasten in de jaarrekening

Bezoldiging directie

Naam	S. van der Meer
Functie	Directeur-bestuurder
Dienstverband	
Aard (looptijd)	onbepaald
Uren	37
Parttime percentage	100
Periode	1/1 – 31/12
Bezoldiging (eur)	
Jaarinkomen	
Bruto loon/salaris	109.977
Vakantiegeld	8.798
Vaste eindejaarsuitkering	400
Gratificatie/jubileumuitkering	–
Uitbetaling niet opgenomen vakantiedagen	–
Totaal	**119.176**
Belaste vergoedingen/bijtellingen	459
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	12.031
Excedentregeling	12.021
Pensioencompensatie	
Overige beloningen op termijn	
Uitkeringen beëindiging dienstverband	
Totaal 2025	**143.686**

Het jaarinkomen van de directeur blijft binnen het maximum volgens de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties.

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de pensioenlasten, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn samen, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum.

Bezoldiging Raad van Toezichtleden
De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging. Zij komen alleen in aanmerking voor een reiskostenvergoeding van € 0,23 per kilometer of kosten van openbaar vervoer. Er zijn geen leningen, voorschotten en garanties aan hen verstrekt.

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

Bestemming	Doelstelling A	Doelstelling B	Doelstelling C	Doelstelling D	Werving baten	Beheer/ administratie	Bijzondere last	Rekening 2025	Begroting 2025	Rekening 2024
Subsidies en bijdragen	–	93.814	–	–	–	–		93.814	90.000	107.413
Aankopen en verwervingen	2.401.305	–	–	–	–	–		2.401.305	1.673.000	5.299.070
Uitbesteed werk	–	4.601.459	1.591.418	–	–	–		6.192.877	6.584.500	7.768.379
Publiciteit en communicatie	–	–	–	331.704	47.452	–		379.157	429.000	321.994
Personeelskosten	94.808	1.999.522	260.373	401.094	103.634	486.559		3.345.988	3.380.000	2.949.223
Kantoorkosten	–	52.656	–	–	–	–		52.656	57.000	71.189
Algemene kosten	–	80.147	–	–	–	506.728		586.875	566.000	520.045
Bijzondere last							–			
Totaal	**2.496.113**	**6.827.598**	**1.851.791**	**732.798**	**151.086**	**993.286**	**–**	**13.052.673**	**12.779.500**	**17.037.313**
Gemiddeld aantal werknemers per doelstelling	1	27	4	5						

In % totaal besteed aan de doelstelling ten opzichte van de totale baten: 93,7%.

Doelstelling A – Kosten aankopen en verwerving natuurterreinen en gebouwen
Doelstelling B – Kosten beheer natuurterreinen en gebouwen
Doelstelling C – Kosten projecten
Doelstelling D – Kosten voorlichting, promotie, educatie en belangenbehartiging
Werving baten – Kosten eigen fondsenwerving
Beheer en administratie – Kosten beheer en administratie

De financiële administratie is ingericht naar doelstellingen. De kosten en opbrengsten worden direct op deze doelstellingen verantwoord en zijn rechtstreeks ontleend aan de jaarrekening.

Eigen vermogen	Vermogen 2025	Resultaat 2025	Overige mutaties 2025	Vermogen 2024
Stichting Het Drentse Landschap	12.449.884	124.061	41.100	12.284.723
Beheerboerderijen Het Drentse Landschap B.V.	-1.231.548	-273.221	0	-958.327
Stichting Oude Drentse Kerken	50.000	2.333	-620.644	668.311
Stichting Fonds Onrendabele Monumenten	4.981.980	-283.592	620.644	4.644.928
Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds	957.121	16.349	0	940.772
B.V. Landgoed 'Westersche Veld van Rolde'	130.995	54.971	-41.100	117.124
Stichting Museum De Buitenplaats	0	0	0	0
Aandeel derden	21.429	0	0	19.162
Stichting Het Nijsinghhuis	0	0	0	0
Eliminatie	1.100.555	218.250	0	882.305
Totaal eigen vermogen geconsolideerd	**18.460.417**	**-140.849**	**0**	**18.598.998**

Voor nadere toelichting op de balansposten en ook de staat van baten en lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Alle baten en lasten van de onrendabele monumenten zoals kerken, molens en musea worden verwerkt in Stichting Fonds Onrendabele Monumenten. In deze stichting worden tevens reserves opgebouwd om toekomstige onderhoudskosten te kunnen blijven financieren.

Enkelvoudige balans per 31 december 2025

(in euro's)

	31-12-2025	31-12-2024
ACTIVA		
Materiële vaste activa	494.908	509.401
Financiële vaste activa	602.129	-350.106
Vorderingen en overlopende activa	5.085.171	6.103.297
Beleggingen	4.085.088	4.005.497
Liquide middelen	7.716.554	7.039.029
	17.983.849	**17.307.118**
PASSIVA		
Reserves en fondsen		
Reserves		
Continuïteitsreserves	4.919.532	4.919.532
Bestemmingsreserves	7.530.353	7.406.292
	12.449.884	**12.325.823**
Voorzieningen	1.364.688	–
Langlopende schulden	1.818.611	1.753.984
Kortlopende schulden	2.350.665	3.227.310
	17.983.849	**17.307.118**

Enkelvoudige staat van baten en lasten per 31 december 2025

(in euro's)

	Werkelijk 2025	Werkelijk 2024
BATEN		
Baten van particulieren	1.826.772	5.416.496
Baten van bedrijven	103.048	400.276
Baten van loterijorganisaties	1.062.500	937.500
Baten van subsidies van overheden		
Subsidies projecten – incidenteel	273.117	400.819
Subsidies aankopen natuurterreinen en gebouwen – incidenteel	853.059	1.354.000
Subsidie beheer – structureel en incidenteel	4.842.051	4.788.375
Totaal baten van subsidies van overheden	**5.968.228**	**6.543.194**
Baten van andere organisaties zonder winststreven	152.333	729.000
Som van de geworven baten	**9.112.880**	**14.026.465**
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten		
Baten beheer natuurterreinen	932.840	944.949
Baten beheer gebouwen	1.859.012	2.057.666
Overige baten	161.003	551.402
Totaal baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	**2.952.855**	**3.554.018**
SOM VAN DE BATEN	**12.065.736**	**17.580.483**

	Werkelijk 2025	Werkelijk 2024
LASTEN		
Besteed aan de doelstellingen		
A. Kosten aankopen natuurterreinen en gebouwen	2.496.113	5.365.133
B. Kosten beheer natuurterreinen en gebouwen	5.647.285	5.409.840
C. Kosten projecten	1.851.791	3.303.362
D. Kosten voorlichting, educatie en belangenbehartiging	730.698	755.015
Totaal besteed aan de doelstellingen	**10.725.887**	**14.833.350**
Wervingskosten		
Werving baten	151.086	71.838
Totaal wervingskosten	**151.086**	**71.838**
Beheer en administratie		
Kosten beheer en administratie	992.968	1.035.892
Totaal beheer en administratie	**992.968**	**1.035.892**
Bijzondere last	–	3.333.333
SOM VAN DE LASTEN	**11.869.941**	**19.274.413**
Saldo voor financiële baten en lasten	**195.795**	**-1.693.931**
Saldo financiële baten en lasten	155.511	262.562
Resultaat op deelnemingen	-227.244	-94.632
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**124.062**	**-1.526.001**
Resultaatbestemming		
Toevoeging/onttrekking aan:		
– Continuïteitsreserve	–	
– Bestemmingsreserve natuurbeheer en grondverwerving	178.020	
– Bestemmingreserve St. Ondersteuning Particulier Natuurbeheer	-53.958	
– Bestemmingsfondsen	–	

Grondslagen

Algemeen
Voor de algemene grondslagen wordt verwezen naar de grondslagen bij de geconsolideerde jaarrekening.

Voorziening langdurig zieken
De voorziening voor langdurig zieken wordt opgenomen om te voorzien in de verwachte uitgaven voortvloeiend uit de verplichtingen ten aanzien van werknemers die langdurig ziek zijn. De voorziening wordt gebaseerd op de beste schatting van de uitgaven die noodzakelijk zijn om aan de bestaande verplichtingen per balansdatum te voldoen, rekening houdend met relevante wettelijke verplichtingen, cao-afspraken en eventuele vergoedingen vanuit verzekeringen of sociale regelingen.

Voorziening deelneming
De deelneming wordt gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Indien deze waarde negatief is en de stichting gehouden is tot het aanzuiveren van tekorten of financiering van verliezen, wordt het negatieve bedrag onder de voorzieningen verantwoord als voorziening deelnemingen. De voorziening is gebaseerd op het aandeel van de stichting in het negatieve eigen vermogen van de deelneming per balansdatum.

Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december

(in euro's)

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit verstrekte leningen voor een bedrag van € 482.672, een betaalde waarborgsom van € 9.891 en een deelneming in B.V. 'Landgoed Westersche Veld van Rolde' voor een bedrag van € 109.566 (zijnde 83% van het eigen vermogen van deze bv).

Kortlopende schulden

In deze post zijn rekening-courantverhoudingen met groepsmaatschappijen opgenomen met een waarde van € 318.221. Dit saldo bestaat voor € 2.050.958 uit vorderingen en voor € 1.732.737 uit schulden.

Voorzieningen

De post voorzieningen bestaat onder andere uit een voorziening deelneming.
Dit betreft een voorziening van € 1.231.550 met betrekking tot de deelneming in Beheerboerderijen Het Drentse Landschap B.V. De deelneming wordt gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde welke negatief is.

5.5 Begroting 2026

(in euro's)

	Werkelijk 2025	Begroting 2025	Begroting 2026
BATEN			
Baten van particulieren	1.826.467	1.611.500	1.319.000
Baten van bedrijven	103.048	60.000	80.000
Baten van loterijorganisaties	1.062.500	937.500	937.500
Subsidies van overheden			
Subsidies overheden projecten – incidenteel	273.117	681.000	653.000
Subsidies overheden verwerving natuurterreinen en gebouwen – incidenteel	917.112	134.000	204.000
Subsidie beheer – structureel en incidenteel	5.310.085	5.460.000	5.705.000
Totaal baten van subsidies van overheden	**6.500.314**	**6.275.000**	**6.562.000**
Baten van andere organisaties zonder winststreven	152.333	683.500	571.000
Overige baten beheer natuurterreinen	1.005.524	895.000	845.000
Opbrengsten huren gebouwen	1.900.412	1.880.000	1.971.000
Overige baten	161.003	130.000	20.000
SOM VAN DE BATEN	**12.711.601**	**12.472.500**	**12.305.500**
LASTEN			
Besteed aan de doelstellingen			
A. Kosten aankopen natuurterreinen en gebouwen	2.496.113	1.748.712	1.229.000
B. Kosten beheer natuurterreinen en gebouwen	6.827.598	6.806.710	7.231.000
C. Kosten projecten	1.851.791	2.071.686	2.014.500
D. Kosten voorlichting, educatie en belangenbehartiging	732.798	882.280	797.000
Totaal besteed aan de doelstellingen	**11.908.300**	**11.509.388**	**11.271.500**
Wervingskosten			
Kosten eigen fondsenwerving	151.086	127.404	193.000
Totaal wervingskosten	**151.086**	**127.404**	**193.000**
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	993.286	1.142.708	1.090.000
Totaal beheer en administratie	**993.286**	**1.142.708**	**1.090.000**
Bijzondere last	0	0	0
SOM VAN DE LASTEN	**13.052.673**	**12.779.500**	**12.554.500**
Saldo voor financiële baten en lasten	**-341.071**	**-307.000**	**-249.000**
Saldo financiële baten en lasten	209.216	307.000	249.000
Aandeel derden	-8.993		
Saldo van baten en lasten	**-140.849**	**–**	**–**

Assen, 24 april 2026

Directeur / bestuurder

was getekend
Mevr. S. van der Meer

Raad van Toezicht

was getekend
De heer A.H. Bruins Slot (Voorzitter)

was getekend
Mevrouw ir. drs. J.F.X. Visser

was getekend
Mevrouw mr. B. Wakkerman (Vice-voorzitter)

was getekend
De heer van den Berg Msc.

was getekend
De heer N. Kuizenga

5.6 Accountantsverklaring

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) B.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle

T: +31 (0)38 425 86 00

zwolle@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Aan de directie en raad van toezicht van
Stichting Het Drentse Landschap

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2025 van Stichting Het Drentse Landschap te Assen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Het Drentse Landschap op 31 december 2025 en van het resultaat over 2025 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2025;
2. De geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2025; en
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Het Drentse Landschap zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Baker Tilly (Netherlands) B.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) B.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Accountants

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het directieverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van toezicht voor de jaarrekening
De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Accountants

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij zijn verantwoordelijk voor het plannen en uitvoeren van de groepscontrole om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen met betrekking tot de financiële informatie van de groepsonderdelen als basis voor het vormen van een oordeel over de jaarrekening. Tevens zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op, beoordeling en evaluatie van de controlewerkzaamheden die in het kader van de groepscontrole zijn uitgevoerd. Wij dragen de volledige verantwoordelijkheid voor onze controleverklaring.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, 29 april 2026

Baker Tilly (Netherlands) B.V.

Was getekend
drs. E.H.J.D. Damman RA

Bijlagen

Bijlage 1

Samenstelling bestuur en commissies

Samenstelling op 31 december 2025

Stichting Het Drentse Landschap

Raad van Toezicht

- **A.H. (Albert) Bruins Slot** (voorzitter)
  Ruinerwold
  (neven)functies
  - Lid RvT CKC Drenthe
  - Lid RvT Stichting LandschappenNL
  - Directeur ABS Advies BV
- **Mevr. mr. B. (Bernadette) Wakkerman**
  (vicevoorzitter)
  Dwingeloo
  (neven)functies
  - Commissaris Mediahuis Nederland
- **N. (Niek) Kuizenga**
  Eexterveen
  (neven)functies
  - geen
- **Mevr. ir. drs. J.F.X. (Janet) Visser**
  Ruinen
  (neven)functies
  - Programmamanager bij de provincie Overijssel
- **K. (Kees) van den Berg, MSc**
  Haren
  (neven)functies
  - Manager Vastgoed Christelijke Woningstichting Patrimonium
  - Raad van Advies Bolton Groep
  - Werkgroep lid Lighthouse Noord-Nederland
  - Werkgroep lid duurzaamheid Groninger Hockeyclub

Directeur-bestuurder

- **Mevr. S. van der Meer**
  Groningen
  (neven)functies
  - Lid RvT Stichting de Nieuwe Rentmeester
  - Voorzitter IntoNature
  - Lid RvT Libau
  - Lid RvT D:DNA
  - Bestuurslid Coöperatie restauratie Noord U.A.

Stichting Oude Drentse Kerken

- **A.H. Bruins Slot**, Ruinerwold (voorzitter)
- **Mevr. B. Wakkerman**, Dwingeloo
- **N. Kuizenga**, Eexterveen
- **Mevr. J.F.X. Visser**, Ruinen
- **K. van den Berg**, Haren

Stichting Drs. A.V.J. den Hartogh Fonds

- **A.H. Bruins Slot**, Ruinerwold (voorzitter)
- **Mevr. B. Wakkerman**, Dwingeloo
- **N. Kuizenga**, Eexterveen
- **Mevr. J.F.X. Visser**, Ruinen
- **K. van den Berg**, Haren

Stichting Fonds Onrendabele Monumenten Drenthe

- **A.H. Bruins Slot**, Ruinerwold (voorzitter)
- **Mevr. B. Wakkerman**, Dwingeloo
- **N. Kuizenga**, Eexterveen
- **Mevr. J.F.X. Visser**, Ruinen
- **K. van den Berg**, Haren

Stichting Museum De Buitenplaats/ Stichting Het Nijsinghhuis

- **A.H. Bruins Slot**, Ruinerwold (voorzitter)
- **Mevr. B. Wakkerman**, Dwingeloo (vice-voorzitter)
- **N. Kuizenga**, Eexterveen
- **Mevr. J.F.X. Visser**, Ruinen
- **K. van den Berg**, Haren

Wetenschappelijke Adviescommissie

- **U. Vegter**, Groningen
- **J.W. Grotenhuis**, Westerbork
- **B.J. Jenster**, Westerbork
- **G.W. de Vries**, Tweede Exloërmond
- **R. Kreetz**, Ruinen
- **E. Galetzka**, Veendam
- **R. Wiersma**, Diever

NB. Na beoordeling door de Raad van Toezicht blijkt dat de nevenfuncties van de leden niet conflicteren met hun rol bij Stichting Het Drentse Landschap.

Bijlage 2

Organisatieschema Het Drentse Landschap

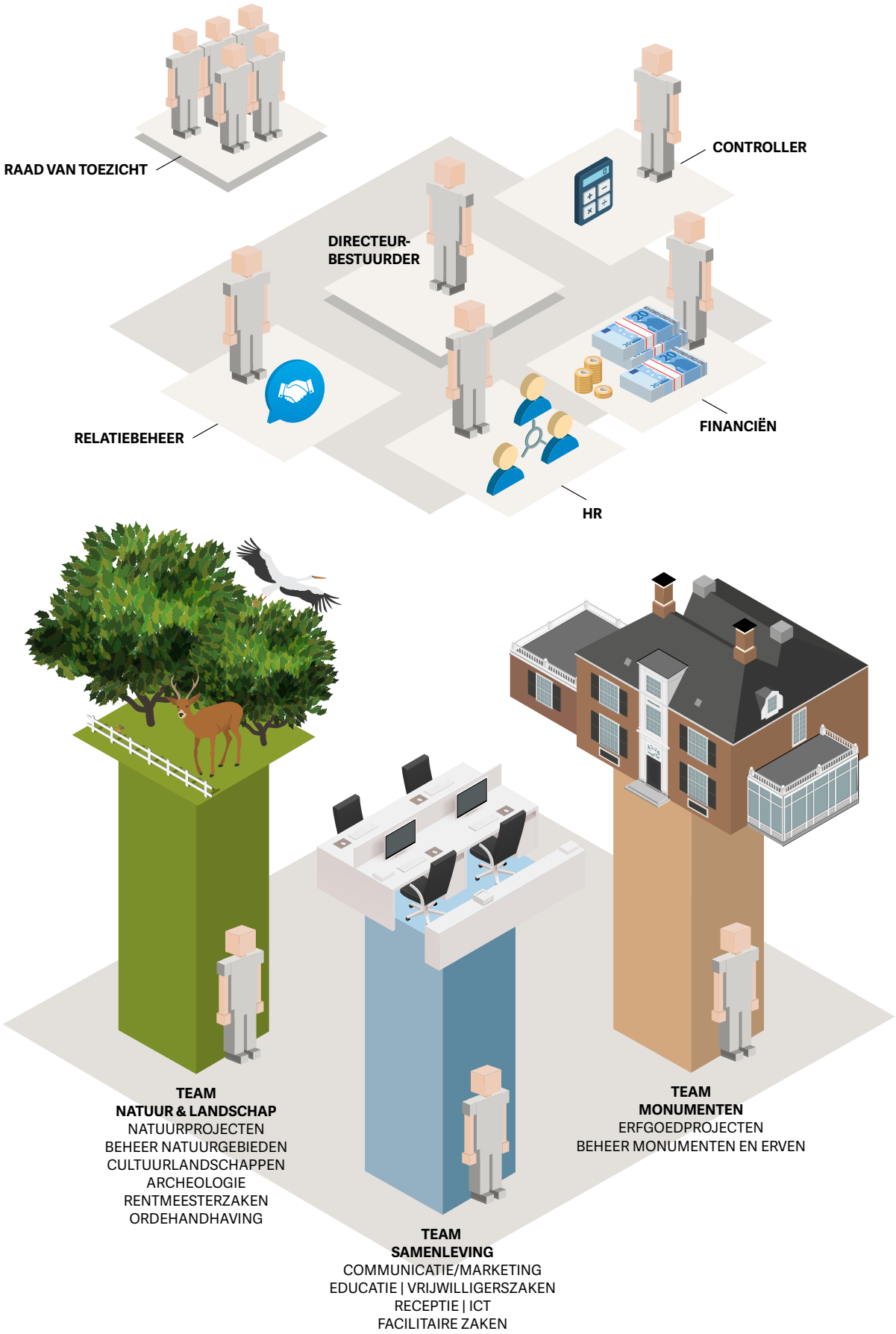

Bijlage 3

Overzicht natuurgebieden

Oppervlakte natuurgebied per 31 december 2025 in hectares

	In eigendom	In beheer
Assen	21,4006	8,2340
Kampsheide	31,1868	9,1645
Scharreveld	304,8431	9,9833
De Palms	26,2920	
Bongeveen	66,6460	
Takkenhoogte	120,0705	27,4675
Hondstong	109,5246	37,0485
Reestdal	812,8705	3,2859
Stroeten	74,9560	
Kleibosch	149,3042	
Hijkerveld	992,5314	34,1388
Gasterse Duinen	78,8628	
De Slagen	154,8733	55,1390
Smilder Oosterveld	144,9127	
Nijensleekerveld	27,7050	
Dalerpeel	201,5385	9,1560
Elper Westerveld	39,9840	
Landgoed Vledderhof	117,5370	
Landgoed Vossenberg	431,7891	19,6425
Drouwenerzand	233,3287	4,6385
Bouwersveld	91,9017	0,6280
Kremboong	73,9178	
Doldersummerveld	472,4900	
Uffelter Binnenveld	126,6070	
Heidenheim	49,1211	6,7990
Landgoed Rheebruggen	333,0672	14,5260
Nolderveld	32,4815	
Nuilerveld	61,7991	
Steenberger Oosterveld	119,2285	
Het Groote Zand	166,4785	13,6530
Orvelterzand	124,9920	
Esbosjes Zuidwolde	93,3793	15,5678
R.v.O. Ecoduct		0,2741
Boerenveensche Plassen	562,1760	13,1600
Hollandsche Veld	241,8145	5,4167
Hunzedal	1.884,3305	495,7947
Zuidlaardermeer (Drents deel)		146,0358
Zuidoost-Drenthe	9,3745	
R.v.O. Wachtum en Sleen		0,0294
Lemferdinge	2,8322	
Veenhuizen	2,4285	
Westersche Veld	159,1134	31,1227
Ooster- en Westerzand	313,7246	0,0000
Hunebedden, Schans, e.a.	14,5600	22,5550
Stichting Oude Drentse Kerken		0,0318
Kerken Het Drentse Landschap	0,1867	
Ruilgrond Hunze	58,0329	
Ruilgrond Zuidwest-Drenthe	8.5898	
Subtotaal	**9.142,7841**	**983,4925**
In eigendom en beheer	**10.126,2766**	

Bijlage 4

Overzicht gebouwen

Per 31 december 2025

naam	adres	postcode / plaats
Tuinmanswoning	Kloosterstraat 3	9401 KD Assen
Hoofdkantoor Het Drentse Landschap	Kloosterstraat 5	9401 KD Assen
Hoofdkantoor Het Drentse Landschap	Kloosterstraat 7	9401 KD Assen
Hoofdkantoor Het Drentse Landschap	Kloosterstraat 9	9401 KD Assen
Hoofdkantoor Het Drentse Landschap	Kloosterstraat 11	9401 KD Assen
Huis Overcingel	Oostersingel 27	9401 JZ Assen
Overcingel Bouwhuis	Oostersingel 27	9401 JZ Assen
Overcingel Dienstwoning	Stationsstraat 28	9401 KX Assen
Overcingel Tuinmanswoning	Overcingellaan 2	9401 LA Assen
Boerderij Kamps	Kamps 1	9451 TB Rolde
Het Schepershuisje	Pieterbergweg 24	9431 CB Westerbork
Beheercentrum Westerbork	Pieterbergweg 26	9431 CB Westerbork
Huis Scharreveld	Holthe 23	9411 TN Beilen
Boerderij Yde	Kerkweg 2	9494 TC Yde
Camping de Havixhorst	Schiphorsterweg 9a	7966 AB De Schiphorst
Boerderij de Broekhorst	Schiphorsterweg 11	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lindenhorst	Schiphorsterweg 13	7966 AB De Schiphorst
Arbeiderswoning	Schiphorsterweg 17	7966 AB De Schiphorst
Drieling Woning nr. 19	Schiphorsterweg 19	7966 AB De Schiphorst
Drieling Woning nr. 23	Schiphorsterweg 23	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Braemscamp	Schiphorsterweg 20	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lokkenkamp	Schiphorsterweg 24	7966 AB De Schiphorst
Boerderij De Lokkerij	Schiphorsterweg 28	7966 AB De Schiphorst
Keuterij Cleyn Havixhorst	Schiphorsterweg 30	7966 AB De Schiphorst
Tuinmanswoning Havixhorst	Schiphorsterweg 32	7966 AB De Schiphorst
Tweeling Woning nr. 32a	Schiphorsterweg 32a	7966 AB De Schiphorst
Tweeling Woning nr. 32b	Schiphorsterweg 32b	7966 AB De Schiphorst
Havezate De Havixhorst	Schiphorsterweg 34-36	7966 AB De Schiphorst
Beheerboerderij De Pieperij	Pieperij 7	7924 PZ Veeningen
Boerderij Rabbinge	Rabbinge 1	7921 XE Zuidwolde
Boerderij De Holtberg	Rabbinge 3	7921 XE Zuidwolde
Boerderij De Zwarte Kaat	Rabbinge 4	7921 XE Zuidwolde
Beheerboerderij Uilenburcht	Rabbinge 7	7921 XE Zuidwolde
Boerderij ‘t Ende	Stapelerweg 20	7957 NB De Wijk
Boerderij De Wildenberg	Wildenberg 1	7921 XX Zuidwolde
Boerderij Eesinge	Hoogeveenseweg 27	7943 KA Meppel
Keuterij De Kiefte	Schrapveen 13	7925 PG Linde
Boerderij Bloemberg	Bloemberg 3	7924 PW Veeningen
Boerderij De Gorter	Nieuwe Dijk 40	7921 XD Zuidwolde
Boerderij Tichelwerk	Moleneind 4	9314 TX Foxwolde
Huis ter Hansouwe	De Horst 21	9321 VH Peize
Huis Landweer	Hoofdweg 51	9305 TE Roderesch
Molen Woldzigt	Hoofdstraat 58	9315 PA Roderwolde
Paiser Meul	Molenpad 1	9321 TC Peize
Molen De Hoop	Asserstraat 36	9331 JD Norg
Vogelkijkhut Oranje	Oranje 60	9416 TD Oranje
Schaapskooi Ensink	Hijkerweg 12	9414 AH Hooghalen
Landgoed Hooghalen	Hijkerweg 10	9414 AH Hooghalen
Het Hertenhuisje	Hijkerweg 12	9414 AH Hooghalen
Woning Landgoed Diependal	Oranjekanaal NZ 48	9415 TR Hijken

naam	adres	postcode / plaats	
Vakantiewoning Witte Huisje	Oranjekanaal NZ 50	9415 TR	Hijken
Pomphuis Leemdijk	Leemdijk		Oranje
Pomphuis Oranjekanaal	Oranjekanaal		Oranje
Woning De Scheperij	Hijkerweg 14	9414 AH	Hooghalen
Schaapskooi Hoogersmilde	Vaartweg		Hoogersmilde
Zwarte Schuur	Steigerwijk 23	7753 TS	Dalerpeel
Rode Schuur	Steigerwijk 88	7751 CN	Dalen
Molen De Bente	De Bente 40	7751 GM	Dalen
Jantina Helling Molen	Molenwijk 13	7854 PV	Aalden
Molen De Arend	Krimweg 58	7714 KJ	Coevorden
Molen Albertdina	Markeweg 32	7846 AH	Noord-Sleen
Molen De Hoop	Middendorp 6	7754 MB	Wachtum
Molen Jan Pol	Molenwijk 8	7751 CG	Dalen
Sleener Molen De Hoop	Drostenstraat 16	7841 BM	Sleen
Schuur Vledderhof	Vledderhof 2	8381 XP	Vledder
Woning De Vossenberg	Hamveld 1	9418 TK	Wijster
Landhuis De Vossenberg	Hamveld 3	9418 TK	Wijster
Eveline Hoeve	Hamveld 5	9418 TK	Wijster
Boerderij Witte Venen	Hamveld 8	9418 TK	Wijster
Keuterij Bronnegerveen	Gasselterstraat 5	9526 TA	Bronnegerveen
Boerderij Jipping	Drouwenerstraat 1	9526 TB	Bronnegerveen
Schuur bij boerderij Jipping	Drouwenerstraat 1	9526 TB	Bronnegerveen
Beheerboerderij Sophia Hoeve	Huenderweg 2	8386 XB	Doldersum
Uitkijktoren Doldersummerveld	Boylerstraat		Doldersum
Boerderij Huenderhoeve	Huenderweg 1	8386 XB	Doldersum
Boerderij Brugman	Van der Sluisweg 7	7975 PL	Uffelte
Keuterij Violier	Schapelsteeg 9	7975 PS	Uffelte
Boerderij De Nije Camp	Anserweg 8	7975 PB	Uffelte
Woning Blauwe Huisje	Rijksweg 48	7975 RV	Uffelte
Boswachterswoning	Rijksweg 48	7975 RV	Uffelte
Boerderij Pol's Stee	Dr. Larijweg 124	7961 NS	Ruinerwold
Boerderij De Meiersplaats	Rheebruggen 6	7964 KR	Ansen
Bouwhuis Rheebruggen	Rheebruggen 8	7964 KR	Ansen
Boerderij De Horst	Rheebruggen 10	7964 KR	Ansen
Schultehuus	Brink 7	7981 BZ	Diever
Boerderij't Haantje	Anholt 10	7963 PZ	Ruinen
Keuterij Ghysselte	Gijselterweg 11	7963 PG	Ruinen
Keuterij Driessenhuus	Dijkhuizen 114	7961 AN	Ruinerwold
Beheerboerderij De Veldkamp	Rheebruggen 3	7964 KR	Ansen
Havezate Oldengaerde	Westeinde 57	7991 RT	Dwingeloo
Koetshuis Oldengaerde	Westeinde 57a	7991 RT	Dwingeloo
Bouwhuis Oldengaerde	Westeinde 59	7991 RT	Dwingeloo
Daglonerswoning Oldengaerde	Westeinde 53	7991 RT	Dwingeloo
Keuterij Het Kleinste Huisje	Secteweg 36	7934 TD	Stuifzand
Keuterij De Amshof	Wijsterseweg 154	7934 TE	Stuifzand
Woltingehoeve	Opgaande 6	7913 VD	Hollandscheveld
Pomphuis Eexterveen	Elzenmaat		Eexterveen
Keuterij Midlaren	Schutsweg 40	9475 PL	Midlaren
Vervenershuis	Zuiderdiep 22	7876 AA	Valthermond
Egberts Lent	Hunzeweg 30	9657 PD	Nieuw-Annerveen
De Mulderij	Broek 62	9511 PV	Gieterveen
Molen De Eendracht	Broek 64	9511 PV	Gieterveen

naam	adres	postcode / plaats	
Brugwachterswoning	Semsstraat 2	9659 PA	Eexterveensekanaal
Sluiswachterswoning	Buinerstraat 3	9531 TH	Borger
Recreatiewoning De Bulten	Westertseweg 2	9475 TT	Midlaren
Wilms Boo	Europaweg 76	7766 AL	Nieuw-Schoonebeek
Luchtwachttoren	Portlandweg		Schoonebeek
Klein Soestdijk	Hoofdweg 118	9341 BK	Veenhuizen
Boerderij Essererf	Hospitaallaan 48	9341 AH	Veenhuizen
Lemferdinge	Lemferdingelaan 2	9765 AR	Paterswolde
Het Kleine Kerkje	Broek 2	9511 PT	Gieterveen
Voormalige Synagoge	Zuiderstraat 1	9471 KJ	Zuidlaren
Kerk Bovensmilde	Hoofdweg 186	9421 PD	Bovensmilde
Pastorie Bovensmilde	Hoofdweg 185	9421 PD	Bovensmilde
Kerk Eext	Kloosterstraat 2	9463 PR	Eext
Margarethakerk	Valtherweg 1	7873 AA	Odoorn
Boerderij Brugstraat	Brugstraat 2	9441 PG	Orvelte
Toiletgebouw P2	Brugstraat 3	9441 PG	Orvelte
Woning Brugstraat	Brugstraat 15	9441 PG	Orvelte
Werkplaats/kantoor	Brugstraat 17	9441 PG	Orvelte
Boerderij De Drenthehof	Dorpsstraat 1	9441 PD	Orvelte
Boerderij De Tingieterij	Dorpsstraat 2	9441 PD	Orvelte
Boerderij Het Ottenshuus	Dorpsstraat 3	9441 PD	Orvelte
Boerderij De Pottenbakkerij	Dorpsstraat 5	9441 PD	Orvelte
De Houtzagerij	Dorpsstraat 7	9441 PD	Orvelte
De Smederij	Dorpsstraat 9	9441 PD	Orvelte
Het Tolhuisje	Dorpsstraat 10	9441 PD	Orvelte
Boerderij Het Hoolhuus	Flintenweg 2	9441 PC	Orvelte
Boerderij De Borckerhof II	Flintenweg 4	9441 PC	Orvelte
Boerderij De Borckerhof I	Flintenweg 6	9441 PC	Orvelte
Boerderij Bruntingerhof	Flintenweg 8	9441 PC	Orvelte
Brandweerschuur	Flintenweg		Orvelte
Boerderij De Spinsteen	Melkwegje 1	9441 PH	Orvelte
Boerderij Het Jachthoes	Melkwegje 2	9441 PH	Orvelte
Melkfabriek	Melkwegje 3	9441 PH	Orvelte
Neiehuus	Melkwegje 5	9441 PH	Orvelte
Gereedschapsschuur	Melkwegje		Orvelte
Evenementenpodium	Schapendrift		Orvelte
Schaapskooien	Schapendrift 2	9441 PJ	Orvelte
Boerderij De Schapendrift	Schapendrift 3	9441 PJ	Orvelte
Boerderij Garmingehof	Schoolstraat 1	9441 PE	Orvelte
Café Warmolts	Schoolstraat 2	9441 PE	Orvelte
Boerderij Wegnershoes	Schoolstraat 3	9441 PE	Orvelte
Boerderij De Maalderij	Schoolstraat 6	9441 PE	Orvelte
Bungalow Nieuw-Balinge	De Breistroeken 30	7938 PW	Nieuw-Balinge
Berging tuin	Hoofdweg 78	9761 EK	Eelde
Horecapaviljoen	Hoofdweg 78	9761 EK	Eelde
Kas Nijsinghhuis	Hoofdweg 80	9761 EK	Eelde
Museumpaviljoen De Buitenplaats	Hoofdweg 76	9761 EK	Eelde
Nijsinghhuis	Hoofdweg 80	9761 EK	Eelde
Oranjerie	Hoofdweg 78	9761 EK	Eelde
Bijgebouw Schooltje Middelboer	Hoofdstraat 62	9342 PD	Een
Schooltje Middelboer	Hoofdstraat 62	9342 PD	Een
Margarethakerk Norg	Brink 2	9331 AA	Norg

Bijlage 5 Overzicht archeologische objecten

Per 31 december 2025

Hunebedden

nummer	naam	gemeente	oppervlakte (ha)
D1	Steenbergen	Noordenveld	2,8845
D2	Westervelde	Noordenveld	0,3335
D3/D4	Midlaren	Tynaarlo	0,0680
D9	Annen	Aa en Hunze	0,0399
D10	Gasteren	Aa en Hunze	0,5915
D12	Eexteres	Aa en Hunze	0,8560
D13	Eexter Grafkelder	Aa en Hunze	0,4710
D14	Eexterhalte	Aa en Hunze	1,2550
D16	Balloo	Aa en Hunze	0,6947
D17/D18	Rolde-N, Rolde-Z	Aa en Hunze	0,8259
D19/D20	Drouwen-W, Drouwen	Borger-Odoorn	2,3390
D21/D22	Borger	Borger-Odoorn	0,2020
D23/D24/D25	Borger	Borger-Odoorn	1,5980
D27	Borger	Borger-Odoorn	0,8347
D28/D29	Buinen-N, Buinen-Z	Borger-Odoorn	0,2385

Cultuurhistorische en oudheidkundige monumenten / aardkundige waarden

nummer	naam	gemeente	oppervlakte (ha)
1	Spieker Lhee	Westerveld	0,4301
2	Hunenkerkhof	Coevorden	0,2705
3	Steenkistheuvel Gasselte	Borger-Odoorn	0,0780
4	Grollerholt	Aa en Hunze	4,6470
5	Ballooërkuil	Aa en Hunze	0,4470
6	Tumulibosch	Aa en Hunze	2,7022
7	Borgbarchien Rheebruggen	Westerveld	
8	Aardkundig monument Drouwenerzand	Borger-Odoorn	
9	Aardkundig monument De Kleibosch	Noordenveld	
10	Aardkundig monument Nuilerveld	Hoogeveen	
11	Aardkundig monument Duunsche Landen	Aa en Hunze	
12	Aardkundig monument Doldersummerveld	Westerveld	

Grafheuvels

nummer	naam	gemeente	objecten
12	Kampsheide	Aa en Hunze	45 grafheuvels, celtic field
13	Gasterse Duinen	Aa en Hunze	1 grafheuvel
14	Hijkerveld	Midden-Drenthe	urnenveld
			(34 elementen) celtic field
			2 grafheuvels
15	Landgoed Hooghalen	Midden-Drenthe	18 grafheuvels
16	Landgoed Vossenberg	Midden-Drenthe	2 grafheuvels
17	Uffelter Binnenveld	Westerveld	1 grafheuvel
18	Boerenveensche Plassen	Hoogeveen	1 grafheuvel
19	Tumulibosch/Kampsheide	Aa en Hunze	30 grafheuvels
20	Landgoed Vledderhof	Westerveld	2 grafheuvels
21	Bouwersveld/Koelingsveld	Westerveld	6 grafheuvels

Schansen

	naam	gemeente	oppervlakte (ha)
	Zwartendijksterschans	Noordenveld	3,5085
	Katshaarschans	Coevorden	9,3515
	Emmerschans	Emmen	2,4480

Bijlage 6

Overzicht beelden

Per 31 december 2025

Landgoed Bosch en Vaart

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Majoor O.	Jos van Riemsdijk	2001	Ed Budelman
Jan Buys	Piet Esser	2001	Het Drentse Landschap
A. Alberts	Bertus Sondaar	2006	Aleid Rensen
A. Roland Holst	Charlotte van Pallandt	2006	Het Drentse Landschap (afscheid Aleid Rensen)
Bertus Sondaar	Pieter d'Hont	2006	Het Drentse Landschap
Simon Wiesenthal	Eric Claus	2007	J.G. de Boer en Eric Claus
Ro Morgendorff	Piet Esser	2009	nalatenschap H. Koops van 't Jagt en H. Boersma
Ro Morgendorff	Charlotte van Pallandt	2008	Den Hartogh Fonds
Mama	Natasja Bennink	2012	Het Drentse Landschap
Willem Sandberg	Nel van Lith	2015	nalatenschap dames Reyns-Goud
Tango	Eric Claus	2017	Het Drentse Landschap
Portret Arie Teeuwisse	Richard de Vrijer	2018	Het Drentse Landschap

Beeld tuin Lemferdinge

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Doorkijk	Gerard Höweler	2007	mevr. W. Janssen en M.E. Maas

Beelden Rentambt Assen

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
Meta Kreeft	Charlotte van Pallandt	2015	nalatenschap fam. De Meza
Maud Bosse	Charlotte van Pallandt	2015	nalatenschap mevr. I. van Dixhoorn-Vrielink
Esgo Kuiper	Nel van Lith	2015	nalatenschap mevr. C.M. van Dorsser

Zwerfsteenbeelden Hondsrug

beeld	kunstenaar	sinds	locatie
Gewichtheffer	Ton Kalle	2002	omgeving Drouwen
Steen met vierkant gat	Gerard Howeler	2002	centrum Ees
Ode aan de zon	Rob Schreefel	2002	Schapenpark Odoornerveld
Mental Map	Petra Boshart	2002	Hunzebos bij Hunzebergen

Beeldentuin De Havixhorst

beeld	kunstenaar	sinds	in bezit ontvangen van
David	Caspar Berger	2024	Jan-Geert en Riet de Boer
Tabita	Eddy Roos	2000	Kees Schmalz
Europa en de stier	Eric Claus	2008	Han van Hagen
Liesbeth	Eddy Roos	2008	Den Hartogh Fonds

Bijlage 7 Overzicht deelname overlegstructuren

Per 31 december 2025

Het Drentse Landschap participeert in een groot aantal reguliere overleggen. Hiernaast volgt een overzicht:

- Benen-op-Tafel overleg (Provincie/TBO's)
- Bestuur Stichting Beeldentuin De Havixhorst
- Bestuur Stichting Fauna Beheer Eenheid Drenthe
- Bestuurlijk Overleg Commissie Landelijk Gebied (CLG)
  - Ambtelijke werkgroep CLG
- Bestuurlijk Overleg Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG)
  - Ambtelijke werkgroep DPLG
- Bestuurlijk Overleg gebiedsaanpak Kop van Drenthe
- Bestuurlijk Overleg Gedeputeerden
- Bestuurlijk Overleg Hunze en Aa's
- Bestuurlijk Overleg LTO-Natuurbeheerders
- Bestuurlijk Overleg Noorderzijlvest
- Bestuurlijk Overleg Drents Overijsselse Delta
- Bestuurlijk Overleg Vechtstromen
- Bestuurlijk Overleg Zuidlaardermeer
  - Afstemmingsoverleg Zuidlaardermeer
- Bestuurlijke Advies Commissie Hunze
- Bestuurlijke Advies Commissie Oude Diep
- Bestuurlijk Overleg Bond Heemschut
- Buitenleven Vakanties BV
- BV Het Westersche Veld van Rolde
- Convenant overleg TT-partners
- Cultuurpodium Bovensmilde (plaatselijke commissie SODK)
- Deelprogramma PNP Hunze
  - Diverse projectgroepen deelgebieden
- Deelprogramma PNP Noordwest-Drenthe
  - Projectgroep Peizerdiep
- Deelprogramma PNP Zuidwest-Drenthe en Reest
- Deelprogramma PNP Oude Diep
  - Diverse projectgroepen deelgebieden
- Directeuren Overleg Drenthe (DOD)
  - Personeelsconsulenten
  - Communicatieadviseurs
- Drents Actie Overleg (DAO)
- Het Drentse Erfgoedberaad
- Groenmanifest partners
- G4/G6 overleg Drentse natuurorganisaties
- Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)
- Geopark de Hondsrug
- Hunebedden Beheer Groep
- IVN consulentschap
- Jeneverbesgilde
- LandschappenNL
  - Raad van Toezicht
  - Directeur Rentmeester Overleg
  - Noordelijk Overleg (Het Drentse Landschap/ It Fryske Gea / Het Groninger Landschap)
  - Prass-verzekeringen
  - Communicatieoverleg
  - Fondsenwerversoverleg
  - Vrijwilligerscoördinatorenoverleg
  - HR-overleg
  - Werkgroep Nalaten
- Marke Midlaren
- Marketingadviesraad Marketing Drenthe
- Marketingwerkgroep Orvelte
- Molenstichting Drenthe
- Monumentenwacht Drenthe / Archeologische Monumentenwacht Drenthe
- Nationale Monumenten Organisatie
- Natura 2000
  - Gebiedsgroep Drouwenerzand
  - Gebiedsgroep Drentse Aa
  - Gebiedsgroep Holtingerveld
  - Gebiedsgroep Drents-Friese Wold
  - Gebiedsgroep Zuidlaardermeer
  - Overleg terreinbeheerders en NMFD
  - Projectgroep Integraal Maatregelenplan Zuidlaardermeer
  - Adviesgroep Natura 2000
- Nederlandse Fokkersvereniging voor het Drents en Schoonebeker Heideschaap
- Nederlandse Vereniging Schaapskuddes
- Noordelijk Overleg Natuurorganisaties (Kracht van het Noorden)
- Overleg Voortgangsrapportage natuur
- Overleg samenwerkingsverband gemeente Hoogeveen & Het Drentse Landschap
- Voeten op Tafel Overleg Drenthe (samen met NMFD, NM, SBB, IVN, LBD)
- Platform Natuur- en milieucommunicatie
- Projectgroep planmatige kavelruil Drenthe
- Provinciaal Beheerdersoverleg SNL
- Provinciale Werkgroep Aardkundige Waarden
- Provinciale Werkgroep Grond
- RCE
- Regulier Overleg ROB en provinciaal archeoloog
- Stichting Archeologie en Streek
- Stichting Bosch & Vaart
- Stichting De Eendracht Gieterveen
- Stichting de Nieuwe Rentmeester
- Stichting Drenthe Plus
- Stichting Drents Agrarisch Erfgoed
- Stichting Grafisch Erfgoed
- Stichting Molen Woldzigt
- Stichting Oringer Kerk en Cultuur (plaatselijke commissie SODK)
- Stichting 't Kleine Kerkje Gieterveen (plaatselijke commissie SODK)
- Stichting Oude Groninger Kerken
- Stichting Orvelte Poort
- Stichting Coöperatief Orvelte
- Stichting Zeldzame Huisdierrassen

- Overlegorgaan Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek
  - Ambtelijke werkgroep
- Toeristisch Platform Reestdal
- Taakgroep Gebouwen (SODK)
- Vereniging Behoud Synagoge Zuidlaren (plaatselijke commissie SODK)
- Vleermuizenwerkgroep Drenthe
- Vlinderwerkgroep Drenthe
- Wandelplatform Drenthe
- Werkgroep Erfgoed à la Carte
  - Provinciale commissie Nationale Boomfeestdag
- Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD)
- Werkgroep Inclusief familiebeleefpad Schoonhoven
- Werkgroep Groeningen
- Werkgroep Grond Hunze
- Werkgroep Grond Oude Diep
- Werkgroep Harry de Vroome Penning
- Werkgroep LOFAR-tafel
- Werkgroep Natte Natuur Drenthe
- Werkgroep Opa- en Omadagen
- Werkgroep Prehistorie
- Zoogdierenvereniging

Bijlage 8

Overzicht bedrijfssponsoren

Per 31 december 2025

Afier Auditors, Vries
Authentiek Bouw, Nieuwleusen
Attero, Wijster
Avitec Infra & Milieu, Nieuw Buinen
Bork Sloopwerken BV, Stuifzand
Bouwbedrijf Bruins Slot VOF, Linde
Bouwbedrijf Poortman, Veeningen
Bouwcenter Concordia, Meppel
Caraad Belastingadviseurs, Groningen
Construct-ID aannemingswerken, Valthe
Cor Buist Schilders, Groningen
Cultuurfonds, Amsterdam
Dolmans Landscaping Noord BV, Beilen
Dunnewind Groep, Ommen
Elton BV, Roden
De Friesland, Leeuwarden
De Online Vormgever, Zuidlaren
Drukkerij Van Gorcum, Meppel
Feddema, Drachten
Fuhler Loon en Verhuur BV, Emmen
Groenvoorziening Hilko Bakker BV, Eursinge
Chateauhotel en Restaurant De Havixhorst, De Wijk
Hofstra Hulshof Bouw BV, Nieuw-Buinen
IG Design Group, Hoogeveen
In Ontwerp, Assen
JM Fonds, Sint Annaparochie
Milieu Adviesbureau Eco Reest, Zuidwolde
M&G Group, Assen
Postcode Loterij, Amsterdam
Pandriks Bake Off B.V., Meppel
Polytec Nederland BV, Assen
Powerfield, Groningen
Quercus boomexperts, Eelde
Rietdekker Harms, Rolde
Roelofs Zandwinning BV, Den Ham
De Roo Drente BV, Bedum
Installatiebedrijf Dick Sjabbens, Diever
Schuinder Stucadoors, Hoogeveen
TDS Schoonmaakservice VOF, Smilde
Tjisse Brookman, Akkrum
TVM Verzekeringen, Hoogeveen
Veldhuis Media, Meppel
Visser Assen, Assen
VNO-NCW Noord, Groningen
VSB fonds, Utrecht
Warenhuis Vanderveen BV, Assen
Waterbedrijf Groningen, Groningen
Schildersbedrijf Westerbeek, Zuidwolde

Stichting Het Drentse Landschap

bezoekadres
Kloosterstraat 5
9401 KD Assen

postadres
Postbus 83
9400 AB Assen

telefoon
(0592) 31 35 52

e-mail
info@drentslandschap.nl

internet
www.drentslandschap.nl